Nikola Ivanović

UZLOP

hrvatsko
selo
u
Gradišću
Austrija

16019

Prof. Nikola
Ivanović

UZLOP

hrvatsko selo u Gradišću — Austrija

Omiš
1981

USPOMENI MOJE MAJKE

PREDGOVOR

Još kao sveučilištarac pokazivao sam zanimanje za ove naše starije migracije, a taj moj interes tijekom života postajao je sve jači. Jedan od skromnih rezultata mojeg proučavanja problema i prilika Gradišćanskih Hrvata jest i ova monografija. Napisana je prvenstveno sa ciljem da se u pismenoj formi sačuvaju podaci koji za etnografiju, povijest, toponomastiku i zemljopis mogu biti važni, te da bi na taj način i ja dao svoj obol nastojanjima za održanje nacionalne svijesti Gradišćanskih Hrvata.

Posebno mi je drago napomenuti da sam naišao na puno razumjevanje kod onih kojima sam se obraćao za savjet i pomoć. Tako su mi pomagali: sveuč. prof. dr Milovan Gavazzi pregladavši etnografski dio, dr Božidar Finka /toponomastički/, prof. Branko Pleše /zemljopisni/ i dr Felix Tobler /povijesni/ dio.

Svima se njima zahvaljujem kao i dr Karlu Bürgeru, Irmi Pieler /na posuđenoj radnji/, gospodinu Matiasu Semelikeru, župniku u m. i dr. Ivanu Seedochu, zemaljskom arhivarskom savjetniku.

Dužnost mi je zahvaliti Općini Uzlop, Zemaljskom arhivu u Željeznom, drugovima u Matici iseljenika Hrvatske, Institutu za narodnu umjetnost u Zagrebu i Osnovnoj školi "Franje Ogulinac–Seljo" u Brezovici koji su mi bili pri ruci, da dođem do literature i snimaka.

Zahvaljujem Uzlopcima pripovjedačima, posebno: Ani Bauer, učiteljici u m., šk. nadsavjetniku Herti Grafl, direktorici osn. škole, Joži Höldu, dir. osn. škole u m., Franji Lippl, višem činovniku i Ivku Wiedenhoferu, koji su mi stalno pomagali pri izradbi monografije.

Na koncu najtoplije zahvaljujem svom dragom prijatelju vladinom savjetniku prof. Konradu Meršiću, umirovljenom školskom nadzorniku, koji mi je dao ideju da se prihvatim ovoga posla i koji je stalno pratio moj rad podupirući ga svojim dragocijenjenim savjetima.

U Splitu, 23, siječnja 1981. *N.I.*

UVOD

Povijesno-zemljopisni pojam Gradišća. Gradišće je jedna od devet pokrajina Austrije. Smješteno je u istočnom dijelu države. Sve do 1921. teritorij današnjeg Gradišća pripadao je zapadnoj Madžarskoj.

Nakon prvog svjetskog rata postavljalo se pitanje pravne sudbine tih krajeva. Austrija je pozivajući se na etnički sastav tog područja, gdje većinu čine Nijemci, a ne Madžari, na mirovnim konferencijama tražila da se ono pripoji njoj.

Madžari su ukazivali na opasnost germanizacije hrvatskog i madžarskog življa. Međutim St. Germainskim ugovorom god. 1919. postavljen je problem administrativnog uređenja pripojenih krajeva. U prvom redu postavljalo se pitanje da li će se osnovati jedna samostalna pokrajina ili će se taj kraj pridružiti već postojećim pokrajinama Austrije. Prihvaćeno je prvo rješenje i odlučeno je da se osnuje samostalna pokrajina, s tim da se ispune manjinska prava prema Hrvatima i drugim narodima.

U vezi s tim postavljalo se pitanje imena. Predlagalo se sa strane Austrije da se pokrajina nazove Heizeland po skupini Nijemaca koji žive na jugu. Tim nazivom nisu bili zadovoljni Hrvati, a ni Nijemci na sjeveru, koji su se zvali Heidebauern. Bilo je kombinacija da se novoj pokrajini daje ime Dreiburg, pa Dreiburgenland, po Ödenburgu /Šopronu/, Wieselburgu i Eisenburgu. Konačno je otpao prefiks "drei" i ostalo je samo Burgenland. Hrvati su tražili odgovarajuće ime na svom jeziku. Martin Borenić, školski ravnatelj u Pajngrtu /Baungarten/, predlaže naziv Gradska država, Ivan Čuković predlaže naziv Gradska, a narodni preporoditelj Mate Meršić-Miloradić predlaže naziv Gradišće, koji je i prihvaćen.

Nakon sprovedenog referenduma godine 1921. dio zapadne Madžarske pripojen je Austriji i Čehoslovačkoj. Novostvorena granica podijelila je Hrvate zapadne Madžarske među tri države. Najveći broj sela gdje žive Hrvati našao se u okviru Austrije /80/, manji /20/ u okviru Madžarske, a najmanji u Čehoslovačkoj /2/. **Poslije drugog svjetskog rata pripojena su Čehoslovačkoj još dva hrvatska sela: Čunovo i Hrvatski**

Jandrof (Jarovce), što su do tada bila u Madžarskoj. Svi se ti Hrvati bez obzira na to u sklopu koje se države nalaze, nazivaju Gradišćanskim Hrvatima.

Gradišće se proteže od Čehoslovačke na sjeveru do Jugoslavije na jugu u dužini od 280 km. To je uska pokrajina. Najuža je kod Šoprona /Sopron/ preko Sieggrabena (4,5 km/, a najšira na sjeveru /50 km/. Površina joj je 3.977 km^2, a ima 271.119 stanovnika /1971/, od kojih prema službenoj vladinoj statistici govore u saobraćaju: njemački 241.254, hrvatski 6.600, njemački i hrvatski 15.740, hrvatski i madžarski 21 i madžarski 7[1]. Nema točnih podataka o broju Hrvata jer nije vođena službena statistika po nacionalnoj pripadnosti. Po Austrijskom popisu od 1951. na osnovi jezika saobraćaja bilo je 34.491, a po popisu Gradišćanske biskupije 37.528 Hrvata.

Dne 15. V 1955. Austrija potpisuje državni ugovor s velikim silama okupacionih vlasti: Francuskom, SAD, SSSR i V. Britanijom, a potpisala je taj ugovor i Jugoslavija.

Prema točki 7. tog ugovora slovenska i hrvatska manjina uživaju ista prava kao i ostali austrijski državljani uključujući prava na vlastite organizacije, sastanke i tisak na vlastitom jeziku i osnovnu nastavu na slovenskom i hrvatskom jeziku te razmjeran broj srednjih škola. Pored toga, u upravnim i sudskim poslovima hrvatski i slovenski jezik moraju biti prihvaćeni kao službeni jezici uz njemački, a topografski nazivi moraju biti istaknuti i na hrvatskom odnosno slovenskom jeziku. Zabranjena je djelatnost organizacija kojima je cilj da liše slovensko i hrvatsko pučanstvo njihovih manjinskih prava ili značenja.

U svrhu ispunjenja obaveza iz ugovora osnovan je 18. XII 1974. za Gradišćanske Hrvate Kontaktni komitet koji se sastoji od triju prestavnika HKD/Hrvatskog kulturnog društva/, jednog predstavnika HAK /Hrvatskog akademskog klub/ i jednog predstavnika tiskarskog društva, zatim četiriju predstavnika prezidijuma hrvatskih i mješovitih sela, kancelara i odgovarajućeg ministra /prema tome koji se problem rješava: prosvjetni, gospodarski itd./ te zemaljskog poglavara i jednog člana svake partije u regionalnom saboru.
Jugoslavija se zalaže za ispunjenje navedenog državnog ugovora. Prema zemljopisnom položaju tu pokrajinu možemo podijeliti na tri dijela: sjeverno, srednje i južno Gradišće.

1/ Hrvatske novine: "Saobraćajni jezik i mi", 2.marca 1973.

Sjeverno Gradišće proteže se od Šopronske gore do Čehoslovačke granice. To je najvažniji dio Gradišća, sa nizinom oko Niuzaljskog /naziv Hrvata u Gradišću/ ili Nežiderskog jezera /Neusiedler See/, u koje utječe Vulka /Wulka/, koja cijelim svojim tokom pripada Gradišću. Tu su glavna kotorska središta: Mattersburg /Matrštof/, Neusiedl am See /Niuzalj/ i Eisenstadt /Željezno/, koje je istodobno i glavni grad Gradišća. Od hrvatskih mjesta u tom dijelu Gradišća važna su ova: **Gijeca /Kittsee/, Bijelo Selo /Pama/, Cindrof /Siegendorf/, Klimpuh /Klingenbach/, Novo Selo /Neudorf bei Parndorf/, Pajngert /Baumgarten/, Pandrof /Parndorf/, Rasporak /Drassburg/, Štikapron /Stinkenbrunn/, Trajštof /Trausderf a. d. Wulka/, Uzlop /Oslip/, Vorištan /Hornstein/**, U Madžarskoj su: **Hrvatska Kemlja /Horvátkimle/, Koljnof /Kophaza/, Vedešin /Hidegseg/ itd.**

Srednje Gradišće proteže se od Kisečke gore /Günser Gebierge/ na sjever do Šepronske gore /Ödenburger Gebirge/. Tu je važna rijeka Rebac /Rebnitz/. Kraj je šumovit. Glavno je gradsko središte Gornja Pulja /Oberpullendorf/. Od hrvatskih mjesta važnija su ova: **Veliki i Mali Borištof /Groswarasdorf i Kleinwarasdorf/, Filež /Nikitsch/, Mjenovo /Minihof/, Donja Pulja /Unterpullenderf/, Frakanava /Frankenau/, Suševo/ Nebersdorf/** i druga. U Madžarskoj su: **Prisika /Presznye/, Unda /Und/, Židan /Horvatzidany/** itd.

Južno Gradišće proteže se od Kisečke gore /Günser Gebirge/ na sjeveru do jugoslavenske granice na jugu. Pretežno je šumovit kraj. Tu se nalazi najviši vrhunac u Gradišću, Geschribenstein /883 m/, na Kisečkoj gori. Iz područja Alpa teče Raba i njezin pritok Pinka. Predio je poznat po nalazištu smeđeg uglja i kristaličnim stijenama. U Bernsteinu vadi se serpentin, škriljava stijena /naziv od lat. serpentinum — zmijski, jer po izgledu posjeća na zmiju/, od kojega jedno poduzeće izrađuje ukrase i predmete za dnevnu upotrebu. Nadaleko su poznate toplice Bad Tatzmannsdorf /Tarča/. U okviru južnog Gradišća nalaze se ova kotarska središta: Oberwart /Borta/, Gussing /Novi Grad/ i Jennersdorf. Od hrvatskih mjesta važnija su ova: **Bandol /Weiden bei Rechnitz/, Čajta /Schachendorf/, Vincjet /Dürnbach/, Nova Gora /Neuberg/, Pinkovac /Gütenbach/, Stinjaki /Stinatz/**, a u Madžarskoj: **Velika i Mala Narta /Narda i Kisnarda/, Petrovo Selo /Szentpeterfa/, Hrvatske Šice /Horvátlövö/** itd.

Gradišće je izrazito poljoprivredna pokrajina koja izvozi viškove pšenice, povrća, voća te vrsna vina i meso. Industrija je malena i prera-

đuje uglavnom poljoprivredne proizvode. Turizam je razvijen na Niuzalskom jezeru, brojnim mineralnim izvorima, u Željeznom i nekim hrvatskim selima kao: Cindrof, Klimpuh, Uzlop i druga.

Ako uzmemo u obzir da je Austrija pretežno alpska zemlja /70%/, tada položaj Gradišća na prijelazu panonskog prostora još više dobiva na gospodarskom značenju, posebno s toga što njegov sjeverni dio dopire do neposredne blizine Beča, što omogućuje opskrbu glavnog grada poljoprivrednim proizvodima i pribavljanje radne snage za njegovu industriju. Kako smo spomenuli u tome dijelu Gradišća smješten je Uzlop.

ZEMLJOPISNI PRIKAZ OPĆINE UZLOP

Karta kotara Željezno.

Položaj Općina Uzlop smještena je u sjevernom Gradišću, zapadno od Niuzalskog jezera, od kojeg je mjesto udaljeno oko 4 km. Prostire se u nizini oko Vulke i zaprema obronke Lajtanske ili Litavske gore na sjeverozapadu i Ruštanske brežuljke /Ruštanski brižići/: Hrvatski vrh i Goli brig na istoku. Općina je zemljopisno dobro smještena tako dolinom Vulke vodi prometnica kroz Šopronska vrata u srednje Gradišće. Nizina u smjeru sjevera olakšava vezu s hrvatskim selima u okolici Bratislave i prema jugoistoku s onima do Šoprona i Maloj Madžarskoj nizini. Preko Željeznog i Vorištana nizinski reljef olakšava veze s Bečom.

Uzlop je središte općine koja zaprema površinu od 17,85 km². Graniči s općinama Stotzing, Au a. L. /Cudrava/, Sv. Margareta /St. Margarethen/, Rušta /Rust/, Trajštof /Trausdorf/, Sv. Juraj /St. Geor-

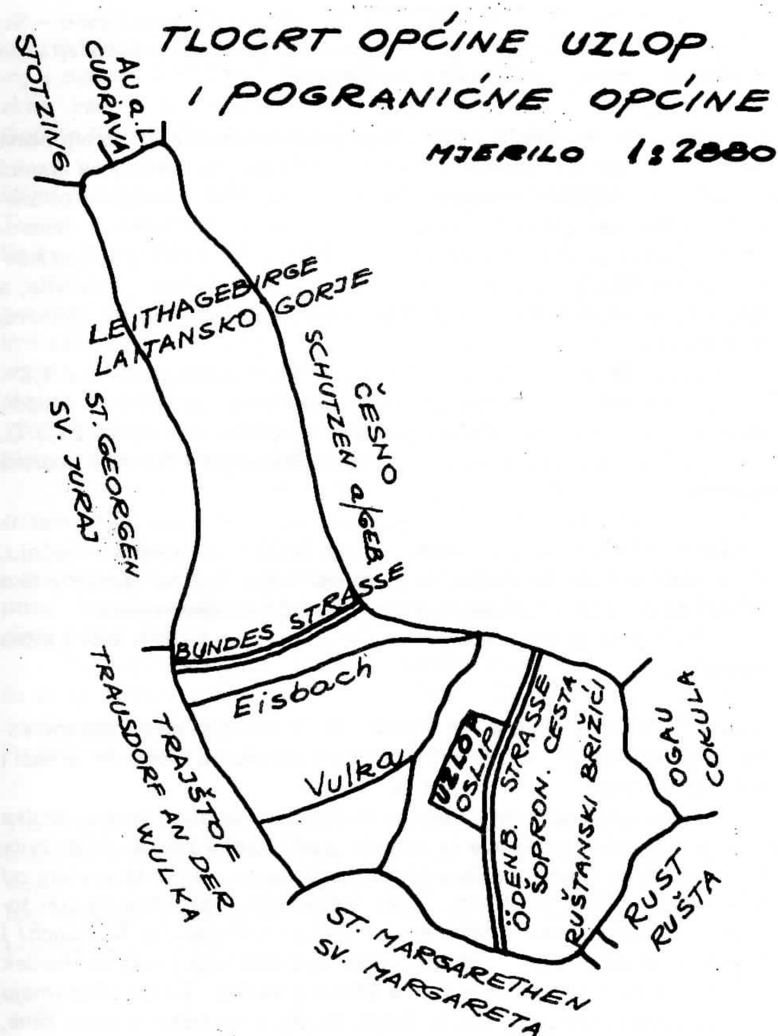
gen bei Eisenstadt/, Cokula /Oggau/ i Česno /Schützen a. Geb./. Smješten je u središtu kotara Željezno /površina 506 km², broj stanovnika 44,343 -1961./, u kojem je od 25 sela devet hrvatskih, i to: Cindrof /Siegendorf/, Celindof /Zillingtal/, Cogerštof /Zagersdorf/, Klimpuh /Klingenbach/, Štikapron /Stikenbrunn/, Trajštof /Trausdorf a.d. Wulka/, U z l o p /Oslip/, Vorištan /Hornštein/ i Vulkaproderštof /Wulkaprodersdorf/. Nekada su bila hrvatska i sela Česno /Schützen am Geb./, Velika Holovajna /Grosshölflein/ i Milindof /Müllendorf/ a danas su Hrvati samo u manjini. Uzlop se nalazi gotovo u središtu hrvatskih sela sjevernog Gradišća, što je važno za održavanje i gospodarskih i kulturnih veza među njima.

Reljef S obzirom na postanak i razvitak reljefa općine Uzlop, mogu se izdvojiti ovi reljefni oblici: 1. Dolina Vulke, 2. Obronci Lajtanskog gorja i 3. Ruštanski brežuljci /Ruster Hügelzug/.

1. Dolina Vulke. Prostorno najveći središni dio općine /oko 9 km/ nalazi se u dolini rijeke Vulke, kojom ona teče u dužini od 4 km. Zbog ravne i obrađene površine prostor oko doline Vulke naziva se Poljanci. Geolozi drže da je dolina Vulke nastala u aluviju /naplavnom razdoblju/ i da je stara oko 10.000 godina. Ravnica uz Vulku je naplavni prostor Panonskog mora, rijeke Vulke, i Eisenbacha i Niuzalskog jezera. Naslage Panonskog mora otkrivene su u zapadnom podnožju Ruštanskih brežuljaka i u toku Eisenbacha. Niuzalske naslage protežu se oko jezera uz ušće Vulke. To je u stvari dio bivšeg jezerskog dna. Aluvjalne naslage Vulke i Eisenbacha sastoje se od pješčanika, gline i naplavnog krša sa Lajtanske gore. U dolini ima i lesa, što su ga nanijeli vjetrovi.

2. Lajtansko gorje proteže se od Vorištana do Pandrofa, a najviši mu je vrhunac Sonennberg 483 m. To su obronci Alpa, nastali alpskim nabiranjem u tercijaru /u novom dobu zemljina razvitka/. U najsjevernijem dijelu to je gorje građeno od pijeska, pješčanika i lapora /tortona/, a prema bazenu Vulke prevladavaju glineni lapori. Temelji toga gorja građeni su od tinjčevih škriljavaca, a javljaju se na zapadu općine Uzlop. Na tom gorju nalaze se tragovi panonskog mora. Najmanji dio općine pripada obroncima Lajtanskog gorja, a veći dio Ruštanskim brežuljcima.

3. Ruštanski brežuljci se pružaju u smjeru podnevnika sjeveroistočno od Uzlopa do Šoprona. U općini Uzlop poznati su: Goli brig, Hrvatski vrh i Bubnjev brig, koji pripadaju Ruštanskim brežuljcima. Oni su visoki do 200 m. To su posljednji izdanci alpskog nabiranja. U to doba

nabiranja nastale su rasjedne linije između Česnog i Sv. Margarete. Brežuljci su građeni od tamnozelenih i sitnih škriljevaca sa albitom i kloritom, a djelomično su bogati glinencima, karbonatom i piritom. Ruštanski brežuljci su naplavna skupina nastala poslije alpskog nabiranja. Na-

slage šljunka su do pola kilometra široke istočno od ceste Česno – Sv. Margareta. Prirodna bogatstva tih krajeva su šljunak i uzlopsko-lajtanski vapnenac, materijali koji služe u graditeljstvu.

Podneblje Na podneblje Uzlopa utječu ovi opći elementi: zemljopisna širina /47° 50' sj./ nadmorska visina /127 m/, te položaj na granici Panonskog i Alpskog prostora i nizinski reljef. Osim ovoga na podneblje utječu i ovi specifični elementi: otvorenost reljefa prema sjeveroistoku i jugu panonskim klimatskim utjecajima, blizina Niuzaljskog jezera i zaštićenost sa zapada Alpama. Svi navedeni elementi, neki više, a neki manje, utječu na kretanje temperature, raspored oborina, vjetrove, naoblaku itd.

Srednjak srpnja /VII mj./ je oko 20°, a siječnja /I mj./ 1,3°. Zbog kontinentalnog položaja, jer se kopno brzo zagrije i brzo ohladi, rezlika između najviše i najniže godišnje temperature je velika 21,3°C. Godišnje mjesto prima, prema 20 - godišnjem prosjeku 707 mm oborina godišnje.

Prohladni zapadni vjetrovi donose ljeti kišu, a zimi topla zračna strujanja sa zapada ili juga otapaju snijeg. Najjači su vjetrovi u siječnju, kada obično puše sjevernjak, koji donosi snijeg koji se zadržava oko mjesec dana. Jugo ili šoprenjak je tri puta češći od sjevernjaka.

Podneblje je kontinentalno, te se periodično javljaju suše i kišna razdoblja.

Vode Pri kopanju mjesne kanalizacije 1970. naišlo se na podzemnu vodu, koje ima dosta u Gradišću, Na većim dubinama moglo bi se naći i na arteška vrela.

Krajina Uzlopa odvodnjava se Vulkom u Niuzalsko jezero. Vulka koju u Uzlopu zovu Graba je najveća gradišćanska rijeka. Ona izvire kod Rozalijske Kapele na Rozalijskom brijegu na nadmorskoj visini od oko 746 m. Duga je 35 km. Kroz općinu Uzlop protječe donjim tokom. U Trajštefu ona se djeli na dva kraka i to Potok /nj. Müllbach/ i Grabu ili pravu Vulku. Još kroz općinsko područje protječe Hordek /nj. Eisenbach/ koji se prije Česna uljeva u Vulku. Te tekućice imaju najviše vode u proljeće, kad se otapa snijeg, a najmanje u doba zime, kad snijeg pokrije okolicu. Na vodostaj voda utječu periodične suše koje se javljaju u tim krajevima. Tako je 1875-76. i 1920-27. Niuzaljsko jezero presušilo. Za vlažnih godina Vulka bi se razlila, poplavila i tako nanosila velike štete. Godine 1952-53. sprovedena je njezina regulacija uz novčanu pomoć općine Uzlop i države. Tada je izgrađen moderan most. Na Vulki su bili podignuti brojni mlinovi, a najpoznatiji je bio

onaj u Prknju. Na jugu Uzlopa nalazila se bara Šešika velika oko 2000 m, a duboka 30-50 m. Tu su Uzlopci lovili barske ptice. Za vrijeme zime, kad bi se bara zamrznula, došla bi na nju mladež na skijanje. Godine 1969 Sešika je sanirana i pretvorena u plodno tlo.

Biljni i životinjski svijet Lajtansko gorje zahvaća najmanji dio općine. Tu ima hrastovih i mješovitih šuma te šipraga, a oko Purbacha bukava. Po tim šumama se gnijezdi kanjac mišar i smrdovrana.

Uz Vulku ima više vrsta vrba, raširen je i bagrem, dok hrasta ima sve manje. Na obalama Vulke pojavljuje se pliska, a u proljeće i jesen ima svraka i vrana. Sa Lajtanskog gorja dolijeću škanjac mišar i smrdovrana. Zbog izgradnje mjesta u posljednje vrijeme zapaža se sve rjeđe plava i obična sjenica, srnadica, zeba, ćubasta ševa i prepelica. Godine 1967. pojavila se u Uzlopu egzotična ptica pčelica zlatica /njem.: Bienenfresser/ srodna vodomaru.

U Vulki i u njezinim vodama nalazima više ribljih vrsta, a najpoznatije su bjelica i klen.

Na Ruštanskim brežuljcima uz pašnjake ima na višim položajima i oranica. Zbog blizine Niuzaljskog jezera tu se zadržavaju razne vrste ptica, kao trstenjak, mali hašiš i osobito rode, koje se gnijezde i na dimnjacima Uzlopa.

Na granici Uzlopske općine u zoološkom vrtu Esterhazyja uzgajali su divlje svinje, fazane, prepelice i zečeve. Te su životinje za vrijeme drugog svjetskog rata prorijeđene, pa su zato još miliji trofeji za lovce. Po poljima, livadama i šumama ima i izvjestan broj štetočina.

Tlo Tlo je u dolini Vulke naplavno, pjeskovito, a ima i gline. Ruštanski brežuljci imaju laporasto i pjeskovito tlo. Tlo Uzlopa se sastoji u nižim slojevima od lapora i gline, najviše je tucanika i pjeska, a ima tla bogatog humusom. Zemljište općine Uzlop je vrlo plodno i pogodno za uzgoj raznih kultura.

POVIJESNI RAZVITAK UZLOPA

Prije dolaska Hrvata Konkretniji tragovi Uzlopa potječu iz 14. stoljeća. Do tog doba uzlopska povijest može se pratiti u općim crtama u okviru šireg područja uzlopske lokacije.

Iz preostalih tragova može se zaključiti da je plodna dolina oko Uzlopa bila naseljena još u **mlađe kameno doba**, tj. prije 5.000 godina. O tome nam svjedoče nalazi kao što su kamena sjekira, mlinsko kamenje za udaranje itd. Među ovim ostacima osobito su zančajni oni iz keramike, koji pripadaju kulturnom periodu linearnih vrpca, nađeni blizu Uzlopskog Majura. Postoje ostaci iz **brončanog i željeznog doba**, od kojih je vrijedno spomenuti: brončane i koštane igle, željezne ključeve, sjekire, škare i čavle, utege za tkalački stan, preslice, staklene perle itd. I ti ostaci su pronađeni kod već spomenutog Majura. Najstarije poznato stanovništvo ovih krajeva vjerojatno su **Iliri**, od kojih potječu ostaci iz kamenog doba. Ilire su potisnuli **Kelti** /oko sredine drugog tisuljeća prije nove ere/, koji su došli sa sjevera, a nosioci su: brončane i željezne kulture. Kelti su bili poznati tkalci, vješti obrađivanju željeza i gline, dobri lončari. Njih su u 10. god. n. e. pokorili Rimljani, koji su se tu zadržali sve do 5. st. n. e.

Iz rimskog doba potječu ostaci jednog majura na Pratni, koji je bio okružen zidinama. Te zidine navode na zaključak da su vremena u to doba bila nesigurna, po svojoj prilici zbog upada barbarskih plemena preko granice. Kod bivšeg uzlopskog kolodvora nađeni su rimski ostaci: glineno posuđe, dvije uljene lampice, staklene bočice i dr. Još u vrijeme rimske vladavine počela su se naseljavati **germanska plemena**: Markomani, Kvadi i Langobardi. Od njih su do danas sačuvani grobovi te ostaci keramike, koji pripadaju Kvadima. Nakon Germana te krajeve naseljavaju u 5. stoljeću **Slaveni** zajedno s **Avarima**, od kojih su također preostali grobovi. Svi su navedeni ostaci nađeni jedni blizu drugih.

Na te je krajeve godine 903 svoju vlast proširila franačka država. U to je vrijeme oko Beča osnovana Istočna marka. To je početak **Austrije.** Početkom 10. stoljeća **dolaze Madžari** u Panonsku nizinu, te prodiru na zapad i razbijaju franačku vlast u tim krajevima zapadne Madžarske. Austrija je bila brana daljem nadiranju Madžara. Da bi se očuvali, Madžari uzimaju plaćenike Pečenege. Kako su to bila nesigurna vremena, utvrđuju se gradovi, pa i sela, i to na austrijskoj i madžarskoj strani. Tako je u Uzlopu izgrađen Uzlopski Grad /1375/. Gdje se nalazio taj grad, ni do danas nije utvrđeno. Postoje uglavnom dva mišljenja. Prema jednom, nalazio se na sljemenu Ruštanskih brežuljaka, usred vinograda današnjeg Hrvatskog vrha, a prema drugome na mjestu današnjeg "Rodinog mlina". U tom stoljeću Uzlop ima, inače, vrlo burnu prošlost. Tada su, god. 1300, sinovi bana Nikole Gutkeleda, Ladislav i Ivan, podijelili svoje posjede. Povelje o toj diobi potvrđuje varšvarski kaptol i prior bolnice Ivanovačkog reda u Šopronu. Prema toj diobi Ladislavu je pripadala Sv. Margareta, Sv. Juraj, Zazlup/Uzlop/ i Merbiš, a Ivanu Željezno i druga imanja u Madžarskoj.

Drugi trag Uzlopa u povijesti potječe iz godine 1367. Te je godine Ljudevit I darovao svom svaku Hamulu imanje Uzlop. Otad se "vojskovođa Hamul" zove "Uzlopski Hamul". Godine 1373. Uzlopom zagospodari Bartul Trohman, "Uzlopski Trohman". Njemu je zbog raznih zločina 1377. kralj Ladislav oduzeo imanje i prognao ga iz države. Nakon toga Ljudevit je prodao Uzlop i Uzlopski Grad braći grofovima Tomi i Petru Teumlinu od Sv. Jurja. Budući da je Toma pao u financijske poteškoće, on je 16. svibnja 1392. prodao svetojurajskom grofu Vuku Siebenhirtu u Uzlopu jednu oranicu, Grof Toma 7. siječnja 1393. prodaje Uzlopski Grad i sve što njemu pripada ostrogonskom nadbiskupu Ivanju Kanizai i njegovoj braći. Tu kupoprodaju potvrdi ugarsko-hrvatski kralj Sigizmund. Budući da su braća Kanizai u borbi između Matijaša Korvina i Fridrika III stali na Fridrikovu stranu, Matijaš Korvin je braći oduzeo Uzlop i darovao ga 1486 Lanžerskom Ulrichu Grafeneku. U tim borbama bio je porušen Uzlopski Grad.

Prema urbaru od 1515. mjesto je sastavni dio vlastelinstva Željeznog.

Najtragičniji period u povijesti Uzlopa nesumnjivo je početak 16. stoljeća. U to doba je mjesto što turskim razaranjem, a što kolerom potpuno izgubilo svoje stanovništvo.

Dolazak Hrvata U svrhu naseljavanja opustošenog područja doseljeni su Hrvati. Oni su bili poznati kao dobri vojnici i u to ratno doba bili su traženi. S njihovim doseljenjem bio je poznat i sam dvor. Godine 1524. Frane Batthyany /Bačani/, koji je kasnije bio hrvatski ban /1525-1531/, dobio je dozvolu od kralja da na svoje posejde u zapadnoj Madžarskoj može doseliti Hrvate. Tom prilikom doseljeno je u mjesto Uzlop 12 obitelji /usp. Danilo Urošević, Povijest Južnih Slavena u Madžarskoj, 1969/.

Hrvati se doseljuju ne samo radi obrane nego i iz ekonomskih razloga, jer su oni dobri ratari. Poznato je da su Hrvati marljivim radom obnavljali porušena naselja i podigli gospodarstva.

Iz urbana iz godine 1527. vidi se da je Uzlop te godine imao 13 njemačkih lenskih obitelji i 13 hrvatskih, a nijednu madžarsku. Hrvati su se u to doba doseljavali, kako navodi Stjepan Pavičić iz prostora između Velebita i Une /Danilo Urošević taj prostor proširuje do Jadrana/.

Hrvati su se doseljavali u više navrata za vrijeme Ernesta von Fürsta, gospodara Željeznog: 1520, 1529. i konačno 1569. /Ivan Dobrović/.

Prema kronici predio Uzlopa kod "Rodinog mlina" bio je spaljen u borbama s Turcima. Na zgarištu porušenih domova naseli se oko 15 hrvatskih obitelji.

O doseljenju Hrvata sačuvale su se dvije predaje. Prema prvoj naselili su se kod spomenutog mlina i taj kraj nazvali Prkanj. Po drugoj predaji doselili su se iz sela Šumica, koje se, navodno nalazi u okolici Zagreba. Zbog toga ima mnogo prezimena Šumić /46 obitelji/. Isto je tako po predaji bilo doseljenika iz Karlovca što se pretpostavlja po prezimenu Karlovac. Danas ni u bližoj ni u daljoj okolici Zagreba ne postoji selo Šumica, a da li je ranije postojalo, nismo mogli ustanoviti.

Hrvati su, kako navodi I. Dobrović, donijeli slavensku službu božju, koja se raširila u okolici Željeznog i Materštofa. Oni su izjednačivali katoličanstvo sa hrvatstvom, a luterizam sa njemstvom. Kako su vlastela na njih vršila pritisak da prihvate luterizam ili kalvinizam, oni se obratiše caru Ferdinandu, koji je stao na njihovu stranu i tako dobiše pravo da biraju svoje svećenike. U očuvanju hrvatskog jezika mnogo su pridonijeli svećenici, glagoljaši.

Kako je Uzlop pripadao Željezanskoj gospoštini, a tim lenskim posjedom od 1553. upravlja Johann Weisspriach, gorljiv pristaša protestantizma /luteran/, on da bi Hrvate i u Uzlopu pridobio za svoju vjeru, u Željezno dovode poznatog propagatora Stjepana Konzula /1568-1578/, koji je bio iz Istre i znao hrvatski, da bi propagirao novu vjeru, ali ni on kod njih nije imao uspjeha. Poslije smrti Johanna Weisspriacha kao gradonačelnici u Željezno dolaze carski činovnici. Ugarski su staleži tražili da se plemićima vrate njihova prava, što je bio jedan od uzroka buni /1605-1606/ madžarskog plemića kalviniste Stjepana Bocskaya /Bočkaja/, protiv cara Rudolfa, koji je branio katoličanstvo. Te borbe teško su pogodile Uzlop, koji je bio opljačkan i popaljen od Becskayevih trupa. U sukob su se umiješali Turci, tako da se borba pretvorila u tursko-austrijski rat, što je trajalo od 1593 do 1606. Turci su priznali Bocskaya gospodarom cijele Ugarske. Bocskayev vojskovođa Grgur Nemeth zauzme Đursku /naziv Hrvata u Gradišću/ mađ. Györsku i Mošonsku žumanju, ali Željezno nije uspio. Rat s Turcima završen je mirom na ušću rijeke Žitve 1606. Po mirovnom sporazumu Uzlop ostaje i dalje u okviru austrijskog dijela Madžarske.

U ratu 1619-1620. između kralje Ferdinanda II i madžarskog kalviniste Gabre Bethlema /Betlema/, kojeg Madžari proglasiše kraljem, Uzlop još jednom strada. Madžarski palatin Nikola Esterhazy /1583-1645/ uporno je nastojao izmiriti zaraćene stranke kako bi zajednički nastupili protiv Turaka, ali u tome nije uspio.

Turci su posljednji put opustošili Uzlop između 7. i 13. srpnja 1685. u velikom ratu za oslobođenje /1683-1699/. Tom prilikom popale crkvu, te žitelje dijelom pobiju a dijelom odvedu u ropstvo. Neki su se spasili bijegom u Željezno. Zbog svega toga polja ni vinogradi nisu obrađivani. Nakon svršetka toga rata mirom u Sremskim Karlovcima 1699, za Uzlop je turska opasnost bila konačno otklonjena.

Po oslobođenju od Turaka izvršena je nova podjela oslobođenih teritorija. Novom podjelom osnivaju se prefektorati. U okvir prefekterata Željezno pripalo je 15 sela, a među njima i Uzlop.

Još se Uzlop nije oporavio od rata s Turcima, kad godine 1704-1709. dolazi do provale Kuruca /ustanika u madžarskim bunama pod I. Thökölyem i F. Rakoczyem protiv Habsburgovaca/, a u vezi s tim do novih pljačkanja i razaranja u kojima strada i Uzlop.

Pored tih nevolja Uzlop je 1713. proharala kuga i pokosila mnogo stanovnika. Koliko je bilo žrtava, vidi se po tome što je mjesto po kanonskoj vizitaciji iz 1713. imalo je 900 žitelja a 1715. preostala je samo 61 obitelj; ako je svaka obitelj imala 10 članova tada je u mjestu bilo 610 žitelja.

Zatim nastupa relativno mirno razdoblje u kojem nije bilo ratova, ali je kolera harala početkom 19. stoljeća.

Godine 1848 seljak se riješio kmetstva.

Mirni razvitak Uzlopa prekinuo je prvi svjetski rat. Život je izgubilo 56 a nestalo je 11 u sve 67 odraslih mještana. Poslije rata, 14. studenog 1921, mjesto je pripalo Austriji, kao dio pokrajine Gradišća.

Godine 1938. Hitler okupira Austriju i pripoji je Njemačkoj. U to doba htjeli su Hitlerovci likvidirati Hrvate u Gradišću. Njihov teror osjetio se i u Uzlopu. Tako su proganjani i zatvarani: Josef i Jakov Haselbauer, Jandre Landavić, Stipe i Pavle Severin, Šumić Matija, Schneider Ivan, Jožef Wartha i Franjo Karlovac. Nisu bili pošteđeni ni svećenici. Kao član Hrvatskog kulturnog društva bio je optužen, Ludvik Meršić, župnik u Uzlopu, a i župnik Matias Semeliker bio je uhapšen, jer

se suprostavio ponjemčivanju i uvježbavao hrvatske narodne pjesme. /Kalendar Gradišće 1946. "Naši borci i mučenici", str. 41/.

Pri koncu drugog svjetskog rata fronta s istoka primicala se Uzlopu. Drugog travnja 1945. armija SSSR-a uz lakše okršaje ušla je u Uzlop. Tom prilikom borbama su prouzrokovana manja razaranja, a bilo je i žrtava. U drugom svjetskom ratu poginulo je 77, a nestalo 26 Uzlopaca.

Od važnijih događaja koji su ostali zabilježeni spominju se **elementarne i druge nepogode** koje su zadešavale mjesto.

Tako su u Kronici zapisane pošasti među stokom: god. 1725-26 1800 i 1807-1808. Među ovim epidemijama najveća je bila ona godine 1725-26, od koje je uginulo: 13 konja, 9 volova, 35 krava, 27 junadi, 280 ovaca i 58 prasaca. Poslije te pošasti ovčarstva je posve nestalo.

Godine 1774, 1782, 1804, i 1805, spominju se velike poplave. Posljednje dvije razorile su ceste i potkopale mostove. Tuča je zahvatila polje i nanijela veliku štetu godine 1774, i 1782.

Požari su zabilježeni 1774, 1806, 1807, 1835. i 1895. Najveći je požar bio 9. lipnja 1835 u 22 i 23 sata. Tada su izgorjele i oštećene 43 kuće. Ako uzmemo u obzir da je mjesto 1828, imalo 139 kuća, očito je da je nešto manje od 1/3 mjesta stradalo. Uzrok je tako velikim štetama po svoj prilici činjenica što su kuće bile pokrivene slamom. Ipak, Uzlop se je brzo oporavio zahvaljujući radinosti žitelja. I godine 1909. izgorjelo je nekoliko kuća. Nakon prvog svjetskog rata zabilježeno je nekoliko manjih požara, a 1956. i 1965. poslije višednevnih kiša dolazi do većih poplava od kojih stradava Donji kraj.

Uzlop je imao svoj grb, u obliku štita s natpisom staroga naziva V S L V P. Grb se spominje godine 1411., a nađen je na pečatima županije šopranskog arhiva.

PROSTORNI RAZVITAK MJESTA

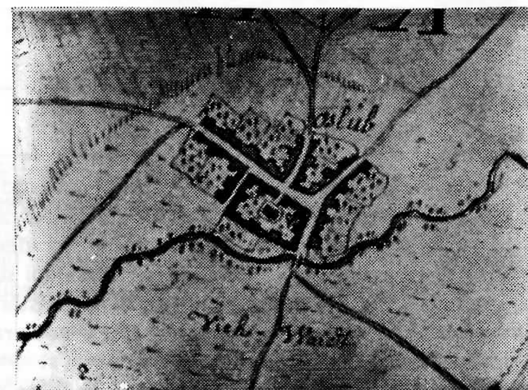
Na postanak i razvitak Uzlopa utjecali su ovi faktori: povoljan zemljopisni položaj, Vulka, plodno tlo, sočni pašnjaci, povoljna klima, rimska cesta, iskorištavanje kamena te, u posljednje vrijeme vinogradarstva, izgradnja cestovne mreže, razvitak turizma i potražnja gradova za radnom snagom itd.

Razvitak mjesta možemo ovako razdijeliti na glavne periode:

1. do dolaska Hrvata;
2. od dolaska Hrvata do prestanka turskih osvajanja;
3. od prestanka turskih osvajanja do drugog svjetskog rata;
4. Razdoblje poslije drugog svjetskog rata;

1. Na temelju kamenih ostataka /sjekira, bata i sl./ može se zaključiti da je na tom mjestu postojalo naselje još u mlađem kamenom dobu.

U doba Rimljana tuda je prolazila i vojna cesta koja je povezivala Jadran sa Carnuntumom. Na njoj se nalazilo i naselje. Ime mjesta iz tog doba nije nam poznato. Na povijesnim kartama nalazimo zapisane "vicus", tj. selo /u Stadt muzeum u Beču/. Pretpostaviti je da je to naselje bilo ondje gdje je danas Prkanj ili Gornji kraj. Tu su se naselili

Tlocrt Uzlopa iz godine 1754-55.

najprije Kelti, a kasnije Germani. U 13. stoljeću izgrađuju crkvu u nižem kraju. Tako nastaju dva razdvojena predjela: kod mlina i oko crkve. Tada se mjesto naziva "due Zazlup" i "posesie Zazlup". Mjesto je u godini 1515. imalo samo 19 kuća.

2. Nešto kasnije, po doseljenju Hrvata i naseljenjem oko mlina, kraj se zove Prkanj ili Gornji kraj, a predio oko crkve Donji kraj. Mjesto se vidno povećalo, a to možemo zaključiti prema proširenju crkve u to doba. O proširenju mjesta govore nam i ovi podaci o broju kuća:

Godine:	1527.	1563.	1569.	1580.	1589.
Br. kuća:	36	54	67	71	97

Godine:	1675.	1715.	1720.	1785.
Br. kuća:	112	61	61	121

Iz navedenih podataka uočava se da se mjesto povećavalo do godina 1675. a tada je počelo nazadovati, i to zbog Bočkajevog ustanka i Bethlemovog rata, a osobito zbog kuge god. 1713. U to doba stočarstvo je bilo razvijeno i mjesto ima obilježja pašnjačkog sela i u središtu pašnjaka uz Vulku. U to je vrijeme nastao i pomor stoke, pa mještani zazivaju u pomoć sv. Antuna i podižu mu spomenik god. 1717.

Prestanak turske opasnosti od 19. stoljeća održava se na teritorijalni razvitak mjesta, a to se vidi iz porasta broja kuća:

Godine:	1785.	1828.	1870.	1900.	1910.
Br. kuća:	121	139	175	247	255

Godine:	1925.	1934.	1937.
Br. kuća:	265	290	oko 310

U tom periodu Uzlop je imao tri mlina, koja su tada radila: "Šafarski", "Pašnjački" i "Pielerov". Mjesto poprima izgled panonskog tipa sa širokim ulicama. Od Prknja do crkve s obje strane izgrađene su kuće u dužini od 1200 m, a u širini od 15 do 20 m. Zasađeni su drvoredi lipe, kestenja, oraha itd. Ispred kuća su klupe gdje se mještani odmaraju, osobito ljeti, uvečer. Starci čuvaju unučad. Tu se vode razgovori o gospodarstvu, kulturi, dnevnim događajima, politici i sl.

Razvitak stočarstva; vinogradarstva i zanata utječe na daljnji razvitak mjesta. Tako su obrtnici: kožari, krojači, postolari izgradili ulicu

"Milionera" /Millionengasse"/[1] Do god. 1927 izgrađena je desna strana, a god. 1937. lijeva strana.

Tada je izgrađena i nova školska zgrada, god. 1896. God. 1910. mjesto dobiva željezničku prugu te se širi u pravcu kolodvora. Važno je spomenuti da od godine 1925. mjesto ima svoju Reiffeisen blagajnu, a od god. 1928. dobiva električnu rasvjetu.

Tlocrt Uzlopa iz godine 1856-57

4. Razvitak mjesta bio je naročito snažan poslije drugog svjetskog rata. Mjesto je u ratu neznatno stradalo. Odmah poslije god. 1945. ovo se obnavlja zahvaljujući prometnim vezama sa industrijskim središtima, omogućuju zaposlenje Uzlopaca u bližim industrijskim mjestima. Dotrajale kuće ruše, a mjesto njih izgrađuju moderne tipove stambenih

1 Millionengasse je samo šaljivi naziv za ovu ulicu, koji su izmislili ljudi. Ulica se zove "Ulica novogradnja" - Neubaugasse.
* kuća sa kućanstvom, a 9 javnih zgrada /škola, mljekarna itd./

zgrada. Pored toga u mjestu je izgrađeno i nekoliko vikendica /uzlopski naziv "drugi stan"/. Taj razvitak je uočljiv iz sljedećih podataka:

Godine:	1939.	1951.	1961.	1971.	1976.
Br. kuća:	308	313	325	368*	388

U posljednje vrijeme izgrađeni su mnogi javni objekti mlijekarna /god. 1950/, "Farski dom" za održavanje priredaba /god. 1957/, dvije hladnjače /god. 1961/, vodovod /god. 1963/, voda dotječe sa Kamenskog polja, izvora kod mjesta Jois i sa Litvanskog gorja kod Melindofa i školsku zgradu /god. 1971/.

Još je izgrađeno i nogometno igralište, god. 1949, te novo nogometno igralište god. 1970. /otvoreno 8. 8. 1970/ i tenisko, god. 1968.

Dužina ulica iznosi oko 4 km i sve su asfaltirane. Uređuju se podrumi te Uzlop, nekad **pašnjačko selo, postaje vinarsko.**

Godine 1972. otvorena je restauracija, što pogoduje razvitku mjesta u pravcu turizma.

U zadnje doba na ulicama su postavljene nove telefonske govornice i klupe za odmor te uređena autobusna čekaonica što sve daje Uzlopu izgled lijepog i skladno izgrađenog mjesta.

Uzlop - Glavna ulica sa tipičnim seljačkim kućama

STANOVNIŠTVO

Bračno stanje, gustoća i priraštaj Poznato je da je Uzlop bio naseljen u pretpovijesno doba i u rimsko doba. Ne možemo ustanoviti koliko je mjesto u to doba imalo stanovnika, jer nije vršen popis. Pretpostavljamo na temelju nalazišta da je to bilo malo seoce sa 50-tak stanovnika.

Prvi povijesni podaci o broju kućanstava datiraju od 1515. god. Dalje podatke navodimo iz "Algemeine Landes topographie des Burgenland" Zweite Band – Eisenstadt 1963.

Godine	broj obitelji		
1515.	15		
1527.	36	Više	21
1569.	66	"	30
1580.	71	"	5
1589.	97	"	26
1675.	111	"	14
1715.	61	manje	50
1720.	61	isto	

Iz navedenih podataka vidi se da je broj stanovnika rastao sve do godine 1675, a to se događalo zbog doseljenja Hrvata. Nagli pad broja žitelja godine 1715. uzrokovala je kuga, pa bune Bethlema i Bocskaya te ratovi s Turcima, što je stalno utjecalo na pad broja stanovnika i u okolnim mjestima.

Statistički podaci na temelju popisa stanovništva Uzlopa postoje od godine 1805, pa na dalje. Ovdje ih navodimo:

Godine	stanovnika		
1805.	910		
1816.	950	više	40
1869.	1114	"	164

Godine	Stanovnika		
1880.	1156	"	42
1890.	1256	"	100
1900.	1298	"	42
1910.	1288	manje	10
1920.	1335	više	47
1923.	1320	manje	15
1934.	1260	"	60
1951.	1204	"	56
1961.	1245	više	41
1971.	1245	isto	
1973.	1245	isto	

Broj pučanstva je u 19. stoljeću u stalnom porastu, a to se može uočiti iz navedenih podataka. Zapaža se da je pred prvi svjetski rat mjesto imalo 1288 stanovnika. U ratu je bilo osjetnih gubitaka. Međutim, ipak se mjesto brzo brojčano oporavilo. To je zbog toga što je priraštaj bio velik, a kako je mjesto došlo u okvir Austrije, doselili su se novi žitelji. Poslije 1923. broj žitelja je u opadanju, vjerovatno zbog iseljavanja u SAD i u druga mjesta. Godine 1961. zapažen je porast. U posljednje vrijeme stanovništvo stagnira, tj. ne povećava se.

Kako smo spomenuli općina Uzlop ima površinu od 17.85 km², a 1245 stanovnika /god. 1973./, prema tome aritmetička je gustoća 61. Obradivih površina ima: 822 ha, a ratara 198, prema tome agrarna je gustoća 24,09 stanovnika po km².

Ratni gubici u muškom stanovništvu odrazili su se po drugom svjetskom ratu više nego po prvom. Zbog ratnih nepogoda smanjen je broj djece do 18 godina. Sve to uočava se u navedenim podacima, koji su dobiveni u Općini Uzlop:

Godina	muških	ženskih	broj:	stanovnika po godinama 0-14	15-18	18-65	65 i više
1900	670	427	1097	427	131	620	120
1910	657	631	1288	484	80	583	141
1920	672	663	1335	428	148	613	146
1951	555	671	1236	249	75	718	162

Rođenih: godine	m	ž	ukupno	Umrlih: m	ž	ukupno		
1951	10	15	23	13	12	25		-2
1952	9	17	26	11	9	20	+ 6	
1953	14	12	26	6	10	16	+10	
1954	11	13	24	14	7	21	+ 3	
1955	14	9	23	12	12	24		-1
1956	14	10	24	5	9	14	+10	
1957	15	14	29	99	12	21	+ 8	
			175			141	37	3

Priraštaj je u navedenih sedam godina bio minimalan, i to godišnje oko 2 osobe, a u sedam godina 34. Prije su obitelji imale veći broj djece nego sada, što se ispoljava kao mali priraštaj.

Dobna struktura stanovništva za 1973.
/Podaci dobiveni u općini Uzlop/

Do 5	godina	 91
Od 5 do 10	"	 96
Od 10 do 15	"	119
Od 15 do 20	"	124
Od 20 do 25	"	 82
Od 25 do 30	"	 48
Od 30 do 35	"	 91
Od 35 do 40	"	 80
Od 40 do 45	"	 80
Od 45 do 50	"	 93
Od 50 do 55	"	 46
Od 55 do 60	"	 67
Od 60 do 65	"	 69
Od 65 do 70	"	 74
Od 70 do 75	"	 41
Od 75 i više		 44
Ukupno		 1245

Iz ovog pregleda može se zaključiti da je žiteljstvo Uzlopa mlado. Tako do 45 godina ima 811 stanovnika, a do 65 godina ima ih 1086 dok starijih od 65 godina ima 159.

Od 1939 do 1975. bilo je:

vjenčanja	10 do 15	na godinu
rođenja	12 do 20	na godinu
umrlih oko	20	na godinu

Zdravstveno stanje ima vežnu ulogu u priraštaju i starosti stanovništva. Uzlop nikad nije imao svog liječnika. O zdravstvenom stanju vodio je brigu okružni liječnik koji je zajednički za Uzlop, Sv. Margaretu i Trajštef /ukupno 5.000 stanovnika/. Uzlopci se u potrebi koriste liječnicima u Željeznom i u Rušti. Dr Karlo Reumann bio je Hrvat koji je za vrijeme prvog svjetskog rata liječio Uzlopce.

Uzlopci najviše umiru od staračkih bolesti, krvnih žila i srčanih oboljenja, malignih tumora i prometnih nesreća. Znatan je broj onih preko 65 godina, kako vidimo iz gore navedenih podataka.

Natalitet, prema podacima iz crkvene knjige rođenih 1958-74.

Godina	rođeno	muških	ženskih
1958.	20	7	13
1959.	21	6	15
1960.	25	16	9
1961.	17	8	9
1962.	22	10	12
1963.	10	4	6
1964.	17	9	8
1965.	18	10	8
1966.	19	15	4
1967.	18	10	8
1968.	15	7	8
1969.	24	15	9
1970.	11	5	6
1971.	15	7	8
1972.	14	4	10
1973.	10	4	6

Opća je pojava da se u posljednje doba rađa ženske djece nego muške. Ženska djeca pored svega i duže žive. To se vidi na podacima iz godine 1973. U mjestu je bilo 1245 žitelja, a od toga muških 609, a ženskih 636.

Nacionalni sastav stanovništva Prvi konkretni podaci o nacionalnom sastavu stanovništva potječu iz 1515. Podatke navodimo kako ih je donio: "Allgemeine Landes Topographie des Burgenland".

Godine	Nijemaca	Hrvata	Madžara
1515.	19 obitelji	–	–
1527.	23 "	13 obitelji	–
1569.	6 "	61 "	–
1580.	11 "	60 "	–
1589.	6 "	91 "	–
1675.	20 "	91 "	8
1715.	19 "	42 "	–
1720.	4 "	57 "	–

Iz navedenih podataka vidimo da su se prve hrvatske obitelji pojavile godine 1527. i da su Hrvati već 1569. bili u većini. Broj Hrvata se dalje povećava zbog doseljavanja sve do godine 1675, kada naglo pada. Taj pad broja hrvataskih žitelja vjerojatno je posljedica kuge koja je harala 1713. Tome padu pridonijeli su i ratovi.

Statistički podaci na temelju popisa stanovništva od 1880, i dalje donose nam prve podatke novijeg vremena:

Godine	Hrvata	Nijemaca	Madžara	Ostali
1880.	981	123	22	50
1900.	1135	124	34	5
1910.	1135	119	34	–
1923.	1197	117	5	1
1934.	1151	99	2	8

Prema štematizmu Đurske biskupije, koje je podatke objavio Fr. Kuhač u putopisu u Uzlopu god. 1875. bili su, samo Hrvati kojih je bilo 1213.

Kako se iz gore navedenih podataka vidi, Nijemci su u opadanju sve do godine 1934. Velika nadmoć hrvatskog žiteljstva utjecalo je na kroatiziranje doseljenih Nijemaca, te su Hrvati u porastu sve do 1923.

Stanovništvo po jeziku saobraćaja. Od godine 1951. vodi se statistika prema jeziku saobraćaja. Iznosimo podatke o tome:

Godine	hrvatski	njemačko-hrvatski	madžarski	njemački	ostali
1951.	1022	–	–	182	–
1961.	995	–	1	249	–
1971.	736	272	–	228	9

/Za 1951. i 1961. vidi Burgenländischen Statistiken Heft 3. Eisenstadt 1961, a za 1971. Hrvatske novine br. 9. – 1973./

Smatramo da se na temelju jezika saobraćaja ne može odrediti nacionalnost. Hrvatski radnici iz Gradišća koji rade u Beču i drugim mjestima gdje žive Nijemci služit će se u saobraćaju njemačkim, a u stvari oni su ostali i nadalje Hrvati i vraćaju se svojim kućama gdje govore hrvatski.

Na proštenju u narodnoj nošnji. Ovdje su se Uzlopci sastajali sa ostalim Hrvatima u Gradišću, a saobraćajni jezik im je hrvatski.

Za određivanje nacionalne pripadnosti najvažniji kriterij je materinji jezik. Prema tome navedeni pregled ne daje točan sastav nacionalne strukture Uzlopa.

Po religijskoj strukturi stanovništvo se dijeli:

Godine	rimokat	luterani	kalvinisti	izraelčani	ostali
1900.	1278	1	5	14	–
1920.	1323	1	–	11	–
1951.	1200	3	–	–	–
1961.	1239	6	–	–	–

Politička struktura Na parlamentarnim izborima 5.9.1975. stanovništvo je glasalo:

Imali su pravo glasanja	Br. glasova	nevaljali	Stranke: SPÖ	ÖVP	FPÖ	KPÖ
833	790	5	415	351	11	8

Na općinskim izborima stanovništvo je glasalo:

God.:	Stranke: SPÖ/Socijal./	ÖVP/Narodna/	FPÖ/Liberalna/	KPÖ/Komunist./
1967.	344/7/	381/8/	–	–
1972.	338/7/	426/8/	–	–
			Nije bilo nijedne liste	

U zagradi je zabilježen broj mandata

Podaci o izbornim rezultatima uzeti iz "Hrvatskih novina" br. 38. /1975./ i br. 45./1972./

Na izborima za općinske savjete u Gradišću 23. listopada /oktobra/ 1977. u Uzlopu pobijedila je socijalistička stranka /SPÖ/. Do rezultata tih izbora nismo došli.

Stanovništvo po zanimanju. Prema načinu obavljanja rada, zanimanja stanovništva možemo podijeliti u:

prvu skupinu /primarnu/ zaposleni u poljoprivredi		198,
drugu skupinu /sekundarnu/ zaposleni u:	hidroelektrici	9,
	industriji	216,
	zidarstvu	333,
treću skupinu /tercijarnu/ zaposleni kao:	trgovci	40,
	ugostitelji	144,
	vozači	29,
četvrtu skupinu /kvartarnu/	služba banke	11,
	društvene službe	113,
	ostale službe	2.

Navedeni podaci su od 3. 12. 1973. a dobiveni u općini Uzlop.

Poslije drugog svjetskog rata došlo je do gospodarskih promjena u poljoprivredi, koja se mehanizirala, te se mjesto konja i volova sada upotrebljavaju traktori, teretnjaci itd. U vezi s tim mijenja se i gospodarsko obilježje stanovništva. Zapaža se da je najviše sekundarnih pa primarnih zanimanja, a nekada nije bilo tako već su primarna zanimanja bila prva po broju. Znatan je broj zidara, koji su kao vrijedni radnici traženi u Beču i drugim mjestima Austrije. Vjerojatno su oni tu vještinu prenijeli iz stare domovine.

Migracije stanovništva. Kao posljedica mehanizacije u poljoprivredi, dolazi do viška stanovništva. To izaziva migracije stanovništva koje nalazi zaposlenje u većim središtima Austrije. Migracije dijelimo na dnevne i tjedne. U dnevne migracije se broje putnici ili "pendleri" /kreatizirana njem. riječ der Pendel njihalo/ koji svaki dan osim nedjelje odlaze na posao u druga mjesta, a navečer se vraćaju u Uzlop. Ovdje prilažemo gibanje tog stanovništva u godini 1968: "Burgenländische Statistik 1968, "Eisenstadt":

Rade u gradišću	136 muških	
	59 žena	
u Beču	32 muška	
	26 žena	
u D.Austriji	50 muških	
	14 žena	
Ukupno	317	

Dnevno putuju	238
Tjedno putuju	75
Drugačije putuju	4
Ukupno	317

Kako daleko putuju:

Do 15 km	191 radnik
Od 16 do 50 km	44 "
Od 51 do 100 km	82 "
Preko 100 km	— "
Ukupno	317 "

Kojim sredstvima putuju:

Vlakom	
Autob. put.	190
Tvorn.autob.	78
Vlast.autom.	41
Motociklom	8
Ukupno	317

Starost putnika:

Od 15 do 25 godina	112
Od 25 do 40 godina	115
Od 40 do 55 godina	68
Preko 55 godina	22
Ukupno	317

Godina 1973. bilo je 529 radnika, od toga su u mjestu radila 144, a ostali su stalno putovali na posao te se vraćali u Uzlop. Ti putnici rade i kod kuće, kada su slobodni obrađuju zemlju. Tako su oni i dalje ostali vezani uz selo i zemlju. To je važno ne samo zbog njihovog ekonomskog i zdravstvenog položaja već i za očuvanje nacionalnog karaktera tog hrvatskog mjesta.

ISELJENICI SU POVEZANI RODNIM KRAJEM I REDOVITO ČITAJU "HRVATSKE NOVINE"

Iseljenici iz Uzlopa su oni koji su stalno napustili mjesto zbog posla, ženidbe, udaje i drugih razloga. Možemo ih podijeliti na unutarnje i vanjske . Unutarnji su se iselili u druga mjesta Austrije, i to prvenstveno u Beč ili neko mjesto u Gradišću. O njima nismo dobili podatke. Drži se da u Beču živi oko 10 tisuća Hrvata iz Gradišća, prema tome Uzlopaca bi tu moglo biti oko 230 a u ostalim mjestima Austrije oko 70, dakle ukupno oko 300.

Među vanjske iseljenike ubrajamo one koji su iselili van Austrije. Takvih iseljenika je u Evropskim zemljama neznatan broj. Iz Uzlopa se nitko nitko nije vratio u staru domovinu – /Hrvatsku/. Vanjski su iseljenici prvenstveno u prekooceanskim zemljama. Gospođa Herta Grafl, direktor osnovne škole u Uzlopu, stavila nam je na raspolaganje sljedeće vrlo interesantne podatke o iseljenicima:

God.	1907.	iselilo	67	u SAD	God.	1919.	iselilo	3	u SAD
	1908.	"	3	"		1920.	"	3	"
	1909.	"	3	"		1921.	"	2	"
	1910.	"	9	"		1922.	"	1	Argent.
	1911.	"	1	"		1923.	"	57	"
	1912.	"	5	"		1928.	"	2	"
	1913.	"	2	"					
Ukupno			90		Ukupno			68	
Vratilo se			7		Vratilo se			7	

Pred drugi svjetski rat, god. 1938 iselilo je deset židovskih obitelji.
Po drugom svjetskom ratu: god. 1950. iselilo 1 u Argentinu

1950.	iselilo	1	u Argentinu
1951.	"	2	"
1958.	"	1	"
1959.	"	1	"
Ukupno		5	

Prema navedenim podacima najviše je Uzlopaca iselilo u SAD 1907, i to 67. Kasnije je iseljavanje naglo opalo pa su se do 1913. iselile samo 23 osobe, a u međuvremenu vratilo se deset Uzlopaca. Jače iseljavanje zabilježeno je nakon priključenja Uzlopa Austriji, kada je iselilo

57. Iz poznatih razloga nakon aneksije Austrije sa strane Njemačke iselili su iz Uzlopa i Židovi. Nakon drugog svjetskog rata iseljavanje je potpuno obustavljeno, a tome je uzrok pdoizanja industrije i životnog standarda u Austriji.

Iseljenici su ostali povezani s mještanima svog rodnog kraja, te se interesiraju za njihov život, a pomagali su ih osobito poslije drugog svjetskog rata da bi se što prije popravilo stanje nakon pustošenja u ratnim godinama. Iseljenici rado čitaju tjednik Gradišćanskih Hrvata "Hrvatske novine" i posjećuju rodno mjesto.

PREZIMENA UZLOPA

Prva hrvatska prezimena u Uzlopu nalazimo u urbaru iz 1527: Mihael Pernar, Kristian Lautner, Stefan Stold, Jakob Magarol, Hans Bader, Matias **Krabat**, Peter Rues, Lukas Lantzali, Marc Raitl, Pfaff **Krabat**, Waltner Hans, Janusa, Jorg, **Krabat** Maralić, Filip Hoffner, Alec, Sandthafer Marc Grundwaldt, Peter Lindeer (Lindaer), Frantz **Krabat**, Mihael Walcher, Andras **Krabat**, Lukas **Glaschic (Glašić) Krabat**, Geord **Krabat** i Toman (moguće madžarska obitelj). Od 26 obitelji bilo je 8 hrvatskih.

Međutim, u urbaru iz 1569. nalazimo skoro isključivo hrvatska prezimena, kao npr. Ivan Vugnić, Pavao Marković, Andrija Marković, Bartul Milošanić, Marko Visković, Petar Galanić, Georg Wischinz, Mihael Krainer, Mate Gučinić, Petar Frandlić, Bartul Lugković, Miho Klananšić, Mihael Klemenšić, Toma Drumanić, Ivan Bilidić, Jorg Perhanić, Petar Lukašić, Nicl Melošić, Matl Erušić, Grgur Galanić, Dionizij Šestanić, Grgur Mašić, Ivan Rudirivić, Miho Medvenić, Ulrich Schuster, Šajmanić, Martel, Munić, Ivan Plogović, Petar Krušić (Krupič), Laka Mečić, Grgur Varašić, Miho Vogetić, Pavao Driganović, Bartul Šopanić, Matasović, Michael Bakosić, Jorg Plosković, Jorg Mikšić, Jorg Marsić, Toma Šajmanić, Ivan Jakošić, Mihael Dirgašić, Georg Franz Hack, Gregor Vindiš, Krupić, Lukas Delesković, Jorg Bašković, Matl Šladić, Nicl Laringk, Matl Šimić, Anton Kolić, Štefan Ševeković, Matel Perinić, Mataus Reisinger, Fabijan Burarić, Tomas Wallant, Ivan Radaić, Štefan Martinišić, Marko Dabranić i Miho Ruberić.

I danas su prezimena u Uzlopu **pretežno hrvatska, a pisana su bilo njemačkim bilo madžarskim pravopisom.** Ona obično završavaju na ić ili ač,[1] ili su pak po značenju hrvatska kao: Gmaz (njem. das Reptil) od gmaziti, Sinovac—sin od brata, Zemljak, osoba iz istog kraja, Mutsch (Muč) — kod Splita ima selo Muć itd.[2]).

---

1 Ova kao i ostala prezimena pišemo kako je u Hrvatskoj uobičajeno.

2 Po pričanju žitelja Muća oni su se doselili iz okolice Travnika. Možda su drugi krenuli na sjever u Gradišće, otud i prezime Muč. U Gradištu postoji i hrvatsko selo Mučindrof.

Osim ovih ima izvjestan broj Hrvata s njemačkim, madžarskim, slovačkim i poljskim prezimenom. Već je Mate Ujević zapazio da među Hrvatima ima prezimena susjednih naroda. To je nastalo ženidbom.

Kada bi se koji Nijemac, ili Madžar, ili Slovak oženio u Uzlopu njegovi potomci bi postali Hrvati. Otud u Uzlopu ima ovih prezimena.

Ovdje navodimo popis prezimena u Uzlopu iz godine 1964.:

Babonić (3 obitelji), Barilić (5), Barislavić (2), Bauer (5), Benčić (1), Bauerke (1), Belajac (3), Bilišić (1), Bubić (12), Cselley (1), Drommel (2), Drimal (2), Dukl (4), Dvorniković (8), Filipić (6), Fink (1), Gerdenić (5), Gmaz (4), Grafl (2), Grillenberger (5), Gruber (3), Halhanek (3), Haselbauer (8), Högu (1), Höld (7), Hofet (2), Ivančić (1), Jagšić (16), Jahoda (2), Kardos (3), Karlovac (3), Kaufman (1), Klemenčić (3), Krajašić (4), Kratzert ( ), Krojer (1), Krupić (2), Lašić (2), Lendavić (2), Lippl (2), Luckenberger (2), Machtinger (2), Masić (2), Matković (2), Meršić (1), Merzlanović (2), Mesner (2), Mikač (1), Mohl (1), Muč (2), Naković (4), Paar (5), Pankl (1), Perušić (1), Petho (4), Pfaffelmayer (2), Pieler (2), Posch (2), Pollinger (1), Renner (1), Ribić (2), Robica (4), Sieber (1), Simon (1), Sinovac (1), Sitter (1), Starge (1), Schindler (9), Schlogl (1), Schmidtbauer (2), Schneider (10), Schruif (1), Šoretić (1), Šubašić (1), Schuster (10), Šumić (46), Steiner (1), Štefanić (6), Strommer (14), Varislavić (3), Velković (2), Vilković (2), Wagner (1), Walzer (2), Wartha (2), Weinreich (2), Wiedenhofer (2), Wendrinski (1), Zemljak (5), Zollner (4), Žabetić (1). Brojevi uz prezimena označuju obitelji.

Lako je uočiti, da najviše ima Šumića, 46 obitelji. Najstarija su prezimena koja su se sačuvala iz 16. stoljeća; Jagošić (sada Jakšić), Klemenčić, Mašić i Krupić. Iz 17. stoljeća su prezimena: Merzlanović, Ribić, Zemljak i Šumić. Najstarija poznata nam sačuvana njemačka prezimena kod Hrvata su: Schneider i Schuster (iz 16. stoljeća) i Strommer i Pieler (iz 18. stoljeća).

Stara hrvatska prezimena zamjenjivana su novim, što znači da su pridolazili novi hrvatski došljaci iz susjednih sela. Na taj se način gubitak ratom i drugim nepogodama nadoknađivao.

Nadimci

U Uzlopu su se, kao i u drugim mjestima s relativno malim brojem prezimena, koja se tako odnose na više obitelji istovremeno, sačuvali nadimci. Ovdje iznosimo popis nadimaka:

Nadimci	Prezimena	Nadimci	Prezimena
Beta	Zollner	Fost	Merzlanović
Biber	Šumić	Hanifl	Klemenčić
Bohtarić	Naković	Hurnik	Filipić
Čok	Vilković	Klapac	Lendavić
Broska	Robica	Krojač	Dvorniković
Jončl	Wiedenhofer	Nohbar	Jagšić
Kuh	Strommer	Kaiser	Machtinger
Lešić	Schindler	Štefin	Belajac
Lenc	Grillenberger	Štukar	Wiedenhofer
Maćim	Prešić	Tituš	Babonići
Mihan	Krupić	Varga	Schuster
Mačkov	Šumić	Zujtrung	Krajašići
Medlja	Bubić	Katan	Šumić
Mikulin	Šumić		

Zanimljiva opažanja uz prezimena. Uspoređujući prezimena u Hrvatskoj s onima u Uzlopu, našli smo u okolici Jastrebarskog, nedaleko od Karlovca, ova uzlopska prezimena iz 16. stoljeća: Krupić /Banski Kovačevac/, Mikač /Jaškovo/, Šafar /Karlovac, Tabor/, Kolić /Skoki/, Klemenčić /Griće Gornje/. Našli smo tu i sadašnja uzlopska prezimena: Perušić /Gorica/, Ribić /kod Jastrebarskog/, Šubašić /kod Karlovca/, Šumić /najbrojnije uzlopsko prezime u selu Ivančići/, Štefanić /Pribić/. Selo Ivančići je vjerojatno dobilo ime po prezimenu Ivančić, dok u Uzlopu je Ivančić staro prezime koje postoji i danas.

Nešto dalje od navedenog kraja nalazimo također uzlopska prezimena: Belajac /kod Gline/, Dvorniković /Sisak/, Filipić /Sisak i kod Vojnića/, Gmaz /Samobor i Sisak/ i Lašić /kod Petrinje/ /Vidi Leksik. prezimena SR Hrvatske/.

Ovo je jedna od važnih indikacija o migracijama kretanja uzlopskog stanovništva.

NAČELNICI OPĆINE UZLOP

Općinom Uzlop upravljaju načelnici. Oni donose odluke koje su zapisane u općinskoj knjizi /"Gmajnskoj knjizi"/. Tu se nalaze propisi manjeg značenja, kao o prodaji oranica, livada i sl. Nekad su donosili propise o imenovanju učitelja. Danas imenuju čuvare vinograda, bubnjare, poljare i dr.

Uzlopska "Gmajnska knjiga" jedna je od najstarijih u Gradišću, a počinje od god. 1614. Načelnici općine bili su: Ivan Barošić /1614-1647/, Martin Ribić /1650-1651/, Jure Krupić /1654-1659/, Mate Šumić /1661-1665/, Andrija Ribić /1674-1677/, Ivan Krupić /1679/, Miho Merzlanović /1690-1694/, Grgo Križanić /1696-1700/, Filip Panckhel /1711-1712/. Po pričanju starijih ljudi iz 1892. bili su dalje ovi načelnici: Grgur Bubić, Gerdenić, Kovačec, Mikulin Šumić, Martin Ribić, Joško Schuster, Mihael Jagšić /1892-1901/, Karlo Bubić /1901-1906/, Franz Pieler /1906-1919/, Stefan Schneider /od siječnja do kolovoza 1919/, Franz Pieler do prosinca 1919, Domenik Velković /1920-1923/, Franz Merzlanović /1923-1927/, Martin Krupić /1927-1931/, Matija Bubić /1932-1934/, Franz Schruif /1934-1938/, Franjo Grillenberger /1938-1943/, Franjo Bubić /1943-1945 od 4-12 mj. 1945/, Franz Merzlanović /1945-1948/, Aleksandar Šumić /1948-1958/, Franz Sieber /1958-1962/, Karlo Bubić /1962-1967/, Karlo Grafl /1967-1977/* i Adolf Karlovac /1977 do danas.

Pored načelnika za razvitak mjesta posebnu ulogu igra i odbor od 14 općinskih savjetnika. Mjesto se je počelo intezivno razvijati naročito u zadnje vrijeme. Tako je u vremenu od 1967 do 1977 dovršena je izgradnja škole, doveden plin, koji se već sada koristi za centralno grijanje u 100 kuća. Osim toga, uključivši i novi dio mjesta, uvedena je i kanalizacija, a biološko čišćenje svih voda već je stavljeno u pogon. Nastavilo se je izgradnju mjesta i nakon 1977. Tako je dovršeno asfaltiranje ulica podignut most, dovršena mrtvačnica itd. Postoje svi realni izgledi da se na ovim radovima neće zaustaviti, već da će se dalje mjesto intezivno unapređivati u svakom pogledu.

---

* Podaci od 1892 do 1919 uzeti iz: "Allgemeine Landestopographie des Burgenlandes, 2.s. 841 Eisenstadt 1963., a od 1919 do danas od Irme Pieler: "Studien zur Ortsgeschichte von Oslip", Wien 1974.

GOSPODARSKI RAZVITAK

U razvitku gospodarstva Hrvati su doseljenjem obnovili ratom opustošeni Uzlop i doprinijeli gospodarskom razvitku. Gospodarstvo možemo podijeliti na stare i nove grane. Stare su: ratarstvo, vingoradarstvo, stočarstvo i mlinarstvo, dok su nove industrija i turizam.

Ratarstvo. Ratarstvo je jedna od najstarijih i donedavno najvažnijih poljoprivrednih djelatnosti. Uvjeti njenog razvitka su prirodni: nizina sa plodnim naplavnim tlom i povoljnom klimom te marljivo stanovništvo koje se lako uklopi u dostignuća naprednog ratarstva.

Ratarstvo je i prije doseljenja Hrvata bilo važno. Poznato je da su Hrvate doseljavali plemići, i to sa svrhom da im obrađuju zemlju. Kako navodi Ivan Dobrović, Uzlopci su pripadali Željezanskoj gospoštini. Odnosi između kmetova i plemića bili su regulirani u urbaru. Premda su feudalni odnosi god. 1848. donekle bili likvidirani, njihovi ostaci sačuvali su se sve do danas. Tako potomci Esterhazija posjeduju na teritoriju općine Uzlop 602 ha šuma i 90 ha oranica. Sve do pred drugi svjetski rat stanovnici su se dijelili na: "hižičare", bez zemlje, "frtaljnike " sa 15 jutara, "polovnjake" sa 30 jutara, "trifrtaljnike" sa 45 jutara i "celinjake" sa 60 jutara. Mate Ujević navodi da je tridesetih godina ovog stoljeća u Poljanicima, gdje ima 13 hrvatskih sela, bilo 30 – 40% paora (paor od njem. Bauer), a ostalo su "hižičari". Danas bismo ih mogli podijeliti na one koji imaju kuću i više zemlje i one koji imaju kuću i malo zemlje. Prvi obrađuju samo zemlju a drugi uz obrađivanje rade van mjesta u tvornici ili uredu.

Po podacima dobivenim u Općini Uzlop gospodarske površine možemo podijeliti:

Bilo je ha	1966.	1973.	1976.
lapta (oranica)	552	560	448
vinograda	228	220	261
livada (sjenokoša)	42	36	23
vrtne kulture	8	6	8
šume	318	305	324

Iz ovog pregleda uočljivo je veliko smanjenje oranica a još više livada. Tome je prvenstveno uzrok napuštanje stočarstva. U protivnom pravcu razvija se vinogradarstvo, vrtne površine i šumarstvo. Površine oranica bile su ovako iskorištene:

Bilo je ha pod	1969.	1973.	1976.
pšenicom	116	100	119
raži (hržuljom)	85	100	103
kukuruzom	23	40	10
ječmom (jarac)	106	140	149
zobi	27	300	15
krumpirom	52	30	22
djetelinom	34	25	–
krmnom repom	15	10	–
neobrađeno	63	80	98

U ovom pregledu može se uočiti da je naglo opao uzgoj zobi, čemu je uzrok nestanak konja. Također je znatno opao uzgoj kukuruza dok je naprotiv pojačan uzgoj pšenice.

Prije se više pognojavalo naravnim, a danas umjetnim gnojivom. Bira se sjeme i vodi borba protiv štetočina. Tamo gdje je moguće vrši se i navodnjavanje. Poduzimanjem tih mjera povećava se prinos u ratarstvu.

Vinogradarstvo i vinarstvo jedna su od najstarijih gospodarskih grana u Uzlopu. Njihovu razvitku pogodovalo je: 1. tlo, 2. klima, 3. tradicija, 4. stručna radna snaga i 5. reorganizacija vingradarstva zalaganjem župnika Ivana Miletića.

1. Pjeskovito, glinasto i vapnenasto tle, koje se brzo zagrije, pogoduje uzgoju vinove loze. Neki od najboljih vinograda nalaze se u ovim krajevima: Hrvatski vrh, Vrtići Lesićaki, Laušići, Kapela, Podjame, Grići, Začerići, Topolići, Polane itd.

2. Blizina Niuzaljskog jezera i zaštićenost Lajtanskom gorom, tako da je kraj u doba vegetacije vinove loze topliji nego što bi se po geografskoj širini moglo očekivati.

3. Krajina Uzlopa ubraja se u najstarije hrvatsko vinogradarsko područje sa velikim iskustvom. Vinogradarstvo u ovom kraju uživa zavidan ugled.

4. Stručna radna snaga uz financijsku mogućnost modernizira podrume. Između dva svjetska rata /1936-40/ gotovo u svakom podrumu

izgrađen je betonski badanj. Čepovi su prije bili drveni a sada su bakreni. Nekad ručne pumpe za pretakanje vina zamijenjeni su električnima.

5. Vinogradarstvo je krajem 19. stoljeća stradalo od filoksere. Obnova vinograda zasluga je župnika Ivana Miletića.

Grožđe poslije nego što se zgnječi baci se u badanj. Tu ono fermentira. Kod crvenog vina stoji 10 - 12 dana, bijelog i crnog 10 dana. Po dovršenoj fermentaciji prebaci se u prešu, a tekućina u bačvu. Ništa ne bude izgubljeno. Drop se iskoristi za gnojenje oranica ili se razbaca po sjenokoši, a ne peče se iz njega rakija, kao u Hrvatskoj. Kakvo značenje ima vinogradarstvo i kako je ono napredovalo, najbolje se vidi iz ovih podataka:

God. 1961.	bilo je u Austiji	35.000 ha vinograda			
" 1970.	" "	47.000 ha	"	3.3 mil hl	vina
" 1969.	" Uzlopu	200 ha	"	954	" "
" 1974.	" "	220 ha	"	10.000	" "
" 1975.	" "		"	5.940	" "
" 1975.	" "	707.000 kg grožđa za prodaju			
" 1976.	" "	220 ha		11.181	hl vina

U posljednje vrijeme vinogradarstvo se isplati samo ako se proizvode vrsna vina. Da se omogući upotreba traktora, uzgajaju se visoke kulture na vlaki. Odnedavna se počelo saditi trsje u širokim redovima, i to najprije u razmaku od 1, poslije 1,22 i konačno 1,5 m. Nastoje uzgojiti one vrste koje obilno i jednakomjerno rode, tako da su vrsnoćom na visini i otporne prema štetočinama. U Uzlopu se proizvodi 10 vrsta bijelog i 3 crnog vina. Poznate su ove vrste vina: uzlopski zeleni vetlinac, traminac, bijeli burgundac, rizling, muskat otonel i plavac. Sva ta vina dobivaju na degustaciji /kušnji/ visoke ocijene, pa se već pojavljuje u bocama na tržištu.

Tako se vinogradarstvo općine Uzlop razvilo u jedno od najboljih među hrvatskim vinarskim mjestima kotara Željezno, te ga s punim pravom nazivaju "vinarskim mjestom Uzlop". Tako dobro vođeno vinogradarstvo i vinarstvo postaje svaki dan sve važnije vrelo prihoda Uzlopaca.

Koliko je napredno vinogradarstvo najbolje se može zaključiti po tome, što su na "trgadbenoj zahvalnici" otrag nekoliko godina junaci nosili trs sa grožđem teškim 55 kilograma.

U svrhu unapređenja vinogradarstva utemeljena je god. 1963. **vinogradarska zadruga**, koju vodi Frane Schruif. Zadruga se kasnije pripojila zadruzi Cokula, a god. 1972. Uzlopci su se odvojili od te zadruge i pridružili pogonu Rušte i Sv. Margarete.

Voćarstvo. Tlo i klimatske prilike pogoduju razvoju voćarstva, koje unatoč tome zaostaje za vinogradarstvom. Po proizvodnji na prvom mjestu se nalaze kajsije i trešnje, koje se plasiraju na tržište. Ostalo voće se potroši u domaćinstvu.

Prema statističkim podacima za god. 1938. – Der Bestand am Obstbaumen, Wien, Östereishischen Statististischen, Landesamt 1939. –

bilo je voćaka:	stabala:
jabuka	548
krušaka	688
trešanja	3343
šljiva	1566
kajsija	408
bresaka	3171
oraha	1065

Do novijih podataka nismo mogli doći.

Stočarstvo. Prije drugog svjetskog rata stočarstvo je bilo tradicionalno organizirano, kao i u većim mjestima panonske nizine. Tada je selo imalo svoga svinjara, kravara i gusinjeg pastira. Ovi bi ujutro skupili stoku i odveli je na pašu, gdje bi je cio dan timarili, a pred večer bi se vraćali. Nekad je mjesto imalo i ovčara. Sve do god. 1776. ovčarstvo je bila znatna gospodarska djelatnost. To možemo zaključiti po tome što je pošast među blagom pomorila 280 ovaca. Poslije toga ovčarstvo je napušteno. Na ovčarstvo se očuvala još i danas uspomena u stanu nekih obitelji, gdje se staja zove "ovčinjak".

I suvremeno stočarstvo usko je povezano s ratarstvom, u kome sve veći udio ima gajenje krmnih kultura, a ovo je novija pojava. Danas se blago krmi u staji, a ako se izgoni vani vodi se pojedinačno. Stočarstvo je napredno. Tako se pazi na vrst i na prehranu. Staje su na higijenskoj visini i nalaze se u okviru nastamba, tako da je blago stalno pod nadzorom. Veterinarska služba je dobro organizirana.

Kako se razvijalo stočarstvo najbolje vidimo iz priloženih podataka o stočnom fondu, koje smo dobili u Općini Uzlop:

Bilo je	1938.	1945.	1973.	1976.
konja	35	40	3	3
goveda	340	–	129	82
prasaca	760	–	454	423

Kako se vidi, konja je sve manje, a to je posljedica motorizacije, koja sve više zamjenjuje životinjsku radnu snagu u gospodarstvu. Zapaziti je da je još osobito razvijeno svinjogojstvo, jer je ono izvor omiljene hrane /osobito odojčadi/, ali je i ono u opadanju. Prije se prasad prodavala, a danas se uzgaja za domaću potrebu. Na svaku obitelj otpadaju 4 svinje za klanje i 6 mladih prasaca za tov.

U vezi s razvijenim stočarstvom god. 1950. utemeljena je mljekarna i tada je proizvedeno 1800 l mlijeka.

Peradarstvo. Peradarstvo služi samo za domaću potrebu. Kako se razvijalo, vidimo iz navedenog pregleda: /podaci su dobiveni od Općine/.

Bilo je	1938.	1973.
kokoši	–	1186
gusaka	320	3
pataka	210	13
tuka	–	15

U Šešiki /mlaki/ zadržavale su se guske i patke, a kako je mlaka sanirana godine 1969, broj njihov je opao.

Mlinarstvo. Mlinarstvo je u Uzlopu bilo razvijeno još prije dolaska Hrvata. Na taj razvoj utjecala je okolnost što su se u to doba više uzgajale žitarice nego danas. Sve do nedavno bila su u pogonu tri mlina koja su se zvala: "Rodin", ili "Kučni", ili "Šafarski" mlin, zatim "Pašnjački" ili "Angerov" i "Pielerov".

Šafarski mlin nalazi se u sjevernom djelu Uzlopa. Naziv "Šafar" dobio je po kmetu Šafaru[1] koji ga je čuvao, a "Rodin" po rodama, koje se i danas na njemu gnjezde. Prema predaju, otprilike prije 700 godina to je bio samostan, ali o tome nema čvrstih dokaza. Interesantno je da je mlin u arhitektonskom pogledu zaista zadržao izgled samostana. Wedrinsky je pronašao da je taj mlin nekada bio "kućni mlin", vjerojatno iz razloga što je bio u vezi s uzlopskim zamkom. Mlin je u središtu mjesta i tu su izgrađene prve kuće. Najstarije mu je ime "Kućni mlin". Korisnici mlina morali su vlasnicima davati mlinarinu, koja je u to vrijeme varirala. Iz Urbara god. 1515. proizlazi da je služio za potrebe vlastele. Sačuvani su podaci da je god. 1583. bio u posjedu Karla i Grgura Biledića. U novije vrijeme mlin je često mijenjao gospodare. Tako je god. 1896. u posjedu kneza Esterhazija, a god 1900 Ivana Wiedenhofera, god. 1911. Antuna Šubašića i god. 1926. Pavla Ekerta i njegovog tasta Adolfa Webera, a god. 1953. Huge Simena, koji je obustavio pogon mlina i prodao ga Gossyu, koji ga je preuredio u veoma atraktivnu resturaciju, koja još i danas postoji. /Izvor br. 6. str. 70./

[1] U hrvatskoj postoje brojne obitelji Šafar

Pašnjački ili Angerov mlin dobio je naziv po Angerovim pašnjacima. Spominje ga urbar god. 1515. kao posjed franjevačkog samostana u Željeznom, pa mu je prvo ime "Fratrov mlin". Magyar je utvrdio da su samostanska imanja trajno prešla u vlastelinski posjed. Prema zemljišnoj knjizi god. 1580. mlin koristi B. Prumer. Nije jasno da li su korsnici mlina pored davanja mlinarine vlasteli morali davati i fratrima. Prema sačuvanim podacima god. 1712. poslove vodi Petar Pierer kao mlinar, a početkom 19. stoljeća Pavao Vuletić iz Sv. Margarete. God. 1861. mlin prelazi u vlasništvo Cselleya, koji je došao u posjed mlina ženidbom. Ivan Cselley ukloni kotače na vodu i ugradi dvije turbine. Godine 1932. nabavljen je dizel-motor. Po drugom svjetskom ratu uz mlin je izrađen silos kojim upravlja Ivan Cselley, sin Ivanov. /Izvor br. 6. str. 71-72/

Pielerov je treći mlin, koji se javlja pod drugim imenom kao "Lagken Mülle", "Lajtlmüll", "Ludlmüll". Godine 1675. mlin je u vlasništvu Galanića, a u 18. stoljeću dospio je u posjed obitelji Pieler koja se iz Tirola doselila u Uzlop. Vlasnici su bili Frane i Jakov Pieler. Ovim su se mlinom koristila sela: Rušta, Cokula, Bijela Crkva i Sv. Juraj. Ovo je prvi mlin u dolini Vulke koji je odbacio vodene kotače i uveo turbine. Za vrijeme drugog svjetskog rata mlin obustavlja pogon. /I. br. 6. str. 72./

Mlinovi su prestali raditi budući su ranija žitorodna područja pretvorena uglavnom u vinograde.

Kamenolomi. Najsjevernija nalazišta lajta vapnenca nalaze se na Ruštanskim brežuljcima, na Hrvatskom vrhu, na teritoriju općine Uzlop. Tu postoje dva kamenoloma: Veliki i Mali kamenolom. Veliki je vlasništvo Esterhazija, a Mali pripada nekolicini Uzlopaca.

Lajta vapnenac je čvrst i dade se lijepo brusiti. Postojan je prema atmosferilijama i pogodan je kao ukrasni kamen. Njegovim zagrijavanjem preko 200° C smeđa boja dihidracijem željeznog hidroksida prelazi u jasno crvenu. Još stari Rimljani su ga upotrebljavali u graditeljstvu.

Od toga vapnenca izgrađene su brojne monumentalne građevine, kao portal općine Željezno, u Beču podnožje državnih muzeja, temelji palače pravosuđa itd.

Sada su oba kamenoloma van pogona.

Tvornica cementnih proizvoda. Pet kilometara zapadno od Uzlopa na teritoriju općine podignuta je 28.8.1958. Tvornica cementnih proizvoda /Betonwerk/: cijevi, opeka itd. Tvornica je vlasništvo Matije Kumera. Ovdje je zaposleno oko 30 radnika, od kojih su četiri Uzlopci. Tvornica je uzela u patronat "Tenis-klub", kojega pomaže, a ovaj joj propagira proizvode.

Cestovni promet. Još u starom vijeku kroz Uzlop je prolazila važna rimska cesta koja je povezivala dva veća središta, Carnuntum /Petronel/ na Dunavu, zapadno od Bratislave, i Scarbancciu /Šopron/. Ta se cesta nastavljala prema jugu do Akvileje. Ona je služila Rimljanima u vojne svrhe, a koristili su je prilikom svoje seobe i Germani. Prometna uloga ove ceste slabi doseljenjem Mađara i kasnije u ratovima sa Turcima.

Početkm 18. stoljeća počinje novo razdoblje razvitka Ugarske. Kroz mjesta Hrvata u zapadnoj Mađarskoj /danas Gradišće/ razvija se promet od Jadrana do Baltičkog mora. U tom cestovnom prometu sudjeluju i Uzlopci.

Danas je Uzlop dobro povezan sa cestvnom mrežom s okolnim mjestima. Ceste su asvaltirane i odgovaraju potrebama automobilskog prometa. U blizini prolazi glavna cesta koja spaja Željezno sjevernim Gradišćem.

Da bi potrošači došli prije do vina, pojedine ceste, koje prolaze kroz vinarska mjesta proglašene su "vinarskim cestama". Na takvoj cesti nalazi se i Uzlop.

Dobra i brza veza Uzlopa sa susjednim mjestima i gradskim središtima pogoduje daljem njegovom razvitku i na materijalnom i kulturnom polju.

Pošta. Pošta je u Uzlopu otvorena god. 1932., a pripadala je kao područna pošta Česnom, a od god. 1956. je područna pošta Željeznog. God. 1976. u mjestu je bilo 76 telefona, 350 radio-aparata i 270 televizora.

Željeznica. Zalaganjem župnika Ivana Miletića Uzlop je dobio željezničku vezu sa Česnom, Cokulom i Rušom. Ova je pruga god. 1953. ukinuta.

Turizam. Za razvitak turizma postoje brojne mogućnosti, npr. razvijeni sportski /nogomet i tenis/ i glazbeni život. Isto tako mirni, prometno nezagađeni seoski krajolik, blizina Niuzaljskog jezera i Goli brig, k tome domaći uzlopski podrumi /pivnice/ uz pučka jela, dakle folklor bogat običajima /kiritov, vinske i žetvene svečanosti itd./ privlače brojen turiste.

Zbog navedenih čimbenika dolaze preko praznika najviše Bečani. Za vrijeme ljeta Nijemci iz Zapdne Njemačke, kojih privlače romantične moderno opremljeni restaurant "Rodin mlin", bivša mlin. Po pričanju posjetilaca prve su goste privukle "Tamburice" s hrvatskim napjevima te joj dale ugled.

U Uzlopu je održan prvi gradišćanski folklorni festival 30.1.1975. Na festivalu su nastupali domaća folklorna grupa iz Mebiša, te dvije grupe koje su zastupale narodne manjine Gradišća: Mađraska iz Gornje Pulje i uzlopske "Tamburice" kao prestavnici Gradišćanskih Hrvata. Hrvati Uzlopa izveli su i popularni uzlopski pučki ples "ma poljanici" Nastup folklornih grupa bio je dobro posjećen. Uz domaće mogli su se vidjeti i gosti iz inozemstva. Takve priredbe moglo bi se u Uzlopu i dalje održavati, s obzirom na razvijeni glazbeni život i blizini Željeznog i Beča.

Ipak uz sve navedeno još ima neiskorištenih tradicijskih mogućnosti koje bi se mogle iskoristiti kroz čitavu godinu i uz malu propagandu privući domaće i inozemne goste.

Raiffeisenova blagajna. Da bi se pomoglo mještanima u rješavanju gospodarskih problema, zalaganjem učitelja Ignaca Perušića utemeljena je 6. lipnja /VI./ 1925. Raiffeisenova blagajna. U početku je primala uštede i posuđivala novac, a danas u okviru blagajne postoji i mjenjačnica. Blagajna je 1976. imala 97 milijuna Asch prometa i 12 milijuna Asch uložaka. Danas je svaki četvrti Uzlopac njen član, a svaki treći u njoj ima svoj tekući račun. Godine 1975. blagajna je posudila korisnicima 6 milijuna Asch.

Zanimljivo je spomenuti da je na novoj bankovnoj zgradi pored njemačkog postavljen i hrvatski natpis tvrtke. Primjer Uzlopa slijede još neka hrvatska mjesta.

Opća obilježja gospodarskog razvitka. Posebno se zapaža procvat vinogradarstva. Tako Uzlopci kupuju zemljište susjednih njemačkih mjesta /Cokule, Sv. Margarete, Sv. Jurja i Željeznog/. Nasuprot tome nazaduje stočarstvo. Poljoprivreda se mehanizirala, što je posebno vidljive iz slijedećih podataka:

Godine	1938.	1973.
Osobnih automobila	2	120
Teretnih automobila	—	2
Traktora	60	112
Plugova	oko 600	24

Osnovna karakteristika Uzlopskog gospodarstva je ne samo očuvanje nego i proširenje poljoprivrede i uključenje u industriju. Unatoč tome što u poljoprivredi neke grane stagniraju i nazaduju, opaža se vindno povećanje durštvenog standarda, osobito u odnosu na prilike prije drugog svjetskog rata. Socijalnoj sigurnosti i povećanju standarda posebno je doprinijelo osnivanje socijalnog osiguranja seljaka. U svrhu onemogućavanja usitnjavanje imanja, uobičajeno je da jedan sin naslijedi sveukupno imanje s tim da braći daje odgovarajuću novčanu naknadu.

Uzop je jedno od najbogatijih hrvatskih sela u dolini Vulke. Dok neka mjesta, kao na primjer Cindrof, koji ima veliku tvornicu šećera, gube seljačku fizionomiju i prelaze k industriji, trgovini i obrtu, dotle je Uzlop uz rad u industriji zadržao poljoprivredni značaj.

ETNOGRAFSKA OBILJEŽJA

Zbog razvitka tehničkih dostignuća od početka ovoga stoljeća brojna su sela izgubila kulturna dobra tradicijske kulture. Premda se Uzlop nalazi u blizini Željeznog, ipak je sačuvao dosta toga što zaslužuje pažnju etnografa. Ovdje iznosimo glavna etnografska obilježja mjesta: materijalna, duhovna i društvena dobra.

Tipovi kuća

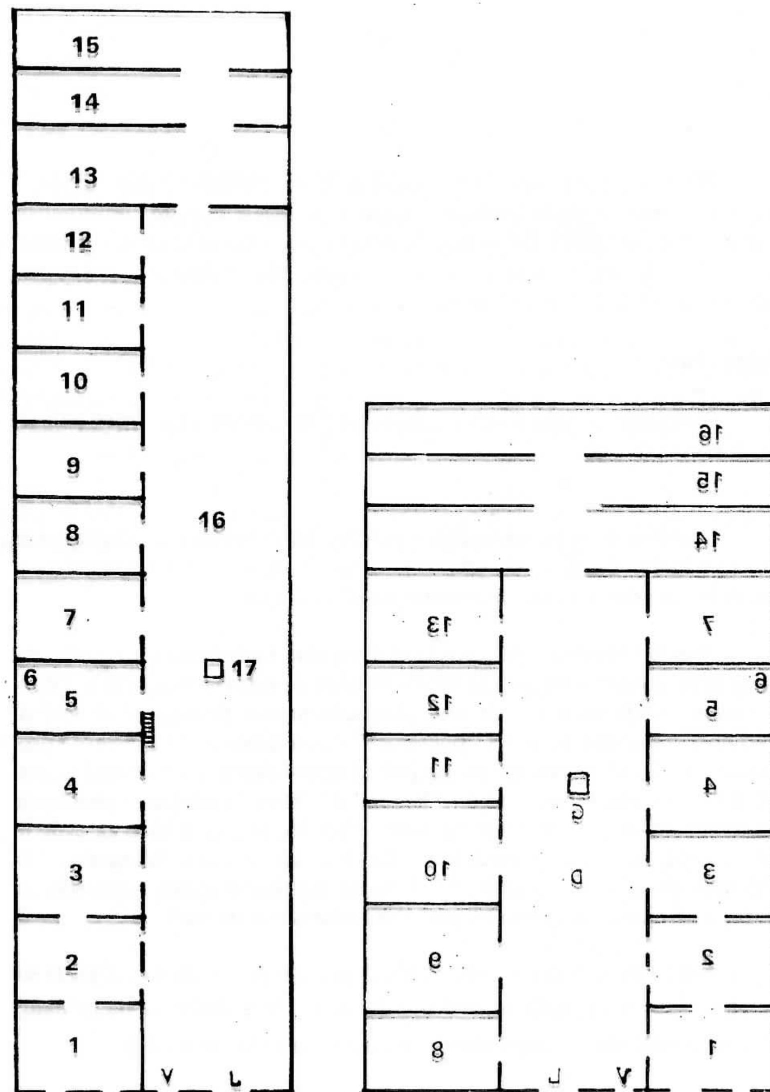
Stambena zgrada skupa s gospodarskim zdanjima naziva se "stan". To je panonski tip kuće.

S obzirom na konstrukciju i položaj stana prema ulici zapažaju se dva tipa kuća. Stariji je tip gdje kuće stoje "čelom" okomito na ulicu, a noviji je tip gdje je kuća položena uporedo s ulicom.

Prema izgradnji i rasporedu starijeg tipa kuća imamo tri varijante. Kod prve varijante na jednoj strani kućišta su stambene zgrade s gospodarskim zdanjima, a sve su one **okrenute prema dvoru.** U drugoj su varijanti stambene zgrade s "**pivnicom**" /podrumom/, "kosnom" /prostorom za žito/ i drvarnicom na jednoj strani dvora, a na drugoj uporedo s ovom: kokošinjac, staje i "**kozac**" ili "**livac**" /svinjac/ i prostorije za izmet /gnoj/. Kod treće varijante dvorište je zajedničko za dvije ili tri obitelji, koje su u srodstvu. To dvorište se zove "**skupština**" ili "**skupni dvor**" ili "**dvojština**". I tu su stambene zgrade uporedo uz dvor, a uz njih su uporedo gospodarska zdanja sve do vrta.

Sve su zgrade prizemnice, /samo pivnica je ukopana/. Zgrade su građene od opeka, koje se prekriju vapnom. Ima slučajeva da je "**čelo**" zgrade, u potkrovlju, napravljeno od dasaka, a to se zove **svislo.**

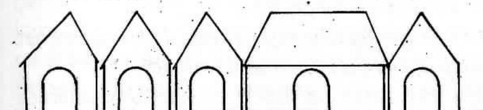
Prije prvog svjetskog rata zgrade su bile pokrivene slamom ili pak "**cenduljicama**" /šindrom — daščicama/.

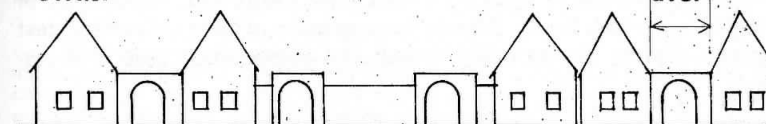
Tlocrt stana /crtež H. Grafl/

Stambena zgrada se sastoji od **prve hiže, veže i zadnje hiže.** Ulazi se iz dvora u vežu, a iz ove u prvu i drugu hižu. Pred ulaznim vratima u prvu hižu kod nekih kuća nalaze se natkrite 2 - 3 stube. Posebni su ulazi u "kosnu", "komoru" i ostala gospodarska zdanja. Sve one imaju ulaz izvana, s dvora. Prva hiža ima dva prozora, što gledaju na ulicu /kod starih kuća prozori su mali i imaju kapke od željeza/. Kod novih su kuća prozori veći i s dvostrukim staklima, ali bez kapaka od željeza. Ostale prostorije imaju prozore što gledaju u smjeru dvorišta. Tu su prozori u novijih kuća veći od onih kod starijih. Staje, svinjac i kokošinjac posve su jednostavni, ali im je pod betoniran, radi lakšeg čišćenja. Iznad pivnice nalazi se "kosna" gdje se čuva žito u "predjeli".

ŠKADNJI

STANI

Pročelje: škadnji i stani /po crtežu H. Grafl/.

U kuhinji se nekad nalazila krušna peć, ali između dva rata, a pogotovu po drugom svjetskom ratu, kruh se više ne peče u kući već se kupuje, pa se peći ne izrađuju.

Često se uz stambenu zgradu, sa strane dvora, nalazi pločnik, a nad njim uska streha.

Ulaz u dvor ima dvoja vrata: mala, za ulaz osoba, i velika. Velika zovu "lesa", a služe za ulaz kolima. U dvoru se nalazi "gušterna" /zdenac/. Dvor je prostran jedino kod velikih gospodarstava /koji imaju dva puta više vrta i polja od "polovnjaka/, tj. kod "celinjaka", a služi da se u njemu obavljaju razni gospodarski radovi. Mala gospodarska dobra kod "polovnjaka" i "četvrtinjaka" imaju tijesan dvor /3,5m/, pa se je kolima ulazilo kroz "škadanj" u "zavrte".

Iz dvora, što je ograđen kamenim zidom, postoji ulaz u vrt. Tu su površine zasađene povrćem, voćkama, pa oranice gdje siju žito i sade krumpir i repu. U vrtu ćemo naći i "škadanj", gdje se sprema sijeno. Kod škadnja je rijetko i pčelinjak. Obradive površine stana mogu iznositi oko 10 ha.

Za drugi tip kuće karakteristično je da se kuća /prizemnica/ svom svojom dužinom proteže uz ulicu. Takva zgrada ima u sredini ulaz gdje su skupa lesa i vrata. Iza ulaza je dvor, a oko njega su gospodarska zdanja raspoređena kao kod prvih dviju varijanata prvoga tipa.

Nakon drugog svjetskog rata napuštaju navedene načine izgradnje, a mjesto toga grade novije zgrade, jednokatnice raznih varijanata, i to uglavnom kao samostalne, u obliku vila. Gospodarska zdanja grade nezavisno od stambene zgrade i bez određenog tipa.

U posljednje se vrijeme starije zgrade popravljaju a unutrašnjost kuće modernizira se. Tako kuće dobivaju suvremeni komfor.

Uspoređujući ovaj pučki panonski tip kuće s onim u središnjoj Hrvatskoj /npr. u Dugom Selu/ zapazili smo da je raspored u osnovi sličan. Oko dvorišta su stambene zgrade s gospodarskim zdanjima. I tu su starije kuće okrenute "čelom" na ulicu, a novije dužinom usporedo s ulicom. U dvorište se ulazi kroz mala vrata i kroz **lesu**. Iza dvorišta je vrt, što ovdje zovu **zavrt**. Zanimljivo je spomenuti da je u Gradišću čest toponim Zavrti, što ukazuje na kulturno-gospodarsku vezu s Hrvatskom.

Narodna jela

Jela su vrlo važan etnografski elemenat u pučkoj kulturi. Na temelju njih može se uočiti blagostanje i materijalna kultura naroda. Kako sve u životu, osobito su jela izvrgnuta promjenama. Glavna i omiljena svojstvena pučka jela u Uzopu možemo podijeliti na svadbena i obična jela.

Za svadbu se kuha govedina i kokoš, da bi se dobila što bolja juha. Prilog kuhanoj kokoši i govedini je hren. Hren se istruže i pomiješa s istruganim jabukama pa se sve to začini octom. Napominjemo da je hren osobito cijenjeno jelo jer se smatra da daje jakost organizmu. Kokoš i govedina je predjelo. Na piru su česti kao jelo pilići. Pilići se povaljaju u mrvicama i prže se na masti. Omiljeno svadbeno jelo je svinjska pečenka, i to odojak, bez kojega se ne da zamisliti pir. Na piru su poznate ove salate: krumpir, salata, krastavci /ugarki/. U starije doba uz to su servirali kuhanu rižu bez juhe.

Obična su jela: **paljuge, šćipanci, fanjki, urbanica i lipci.**

Paljuge: Kad se mijesi kruh, od ostatka tijesta načine se male "labde" /loptice/ veličine kokošjeg jaja. One se istanje, isuču "rualcem" /valjkom/ na dobro omučenoj /pobrašnjenoj/ dasci, tako da se tijesto ne lijepi za dasku. Istodobno tijesto postave na vruću ploču, da se s obje strane dobro ispeče. Sada se to maže mašću, posoli i stavi na to izrezanog češnjaka /bijelog luka/, pa se smota kao palačinka. Tako se smotana jede, jer se ne da rezati, budući da je krušno tijesto žilavo. Paljuge se mogu pržiti na masti kao palačinke. One se u zadnje doba sve više gube, jer se kruh ne peče više kod kuće;

Šćipanci su omiljeno jelo, osobito u zimsko doba. Oni se priređuju tako da se u litri vode skuha "feržan" /grah/. Procijeđena voda je feržanova juha. U tu juhu stavi se 10 dkg kupusa, malo peršina, poriluka i jedna rajčica. Kada se to sve dobro prokuha, u tu juhu se ubace šćipanci. Šćipanci se načine tako da se u muku razbije jaje, pa se sve izmiješa, da nastane čvrsto tijesto, koje se rualcem ili pak dlanom rastanji i među prstima otkida /oštipa/. Otud i naziv šćipanci /štipati/. Štipanci su obično veličine malog nokta i stavljaju u juhu kada kipi. Kada se šćipanci podignu na površinu, kuhani su, jelo je gotovo.

Fanki su omiljelo jelo za vrijeme teškog rada u polju. Njih priređuju u svako doba godine. Postoje kuhani i pečeni fanjki, fanjki punjeni sirom ili feržanom.

Tijesto se umijesi od: 1/2 kg brašna, jaja i malo soli, s toplom vodom i malo ulja. Umiješeno tijesto treba da pola sata počine. Sada se na obrašnjeni ubrus nategne preko stola i napuni skuhanim grahom što je u vodi stučen i umiješan s mrvicama u masti sprženim, posoli, popapri i nadoda "majurane" /mažurane/ ili pak ispuni sirom. Sve se savije, pa se na komade izreže i dobro zalijepi u tijesto. Sve se kuha na vatri ili peče na masti.

Ubarnica je juha u kojoj se kuhaju kobasice /krvavice/ i "čmar" /kulen/. Nekada se je ova juha mnogo trošila, a osobito prije prvog svjetskog rata.

Lipci su omiljelo jelo kod Uzlopaca. Ima ga dvije vrste: slatki i slani. Slatke rjeđe prave, a jedu ih kao slatkiše. Slane jedu kao zajutrak među jelom. Prije 50 godine lipci su se pekli u krušnoj peći, a danas u kuhinji, na štednjaku. Napominjemo da ovo jelo Nijemci nazivaju "Kolatscen" /naše kolač/. Lipce od sira zovu /Topfen-domaći sir/. U Frakanavi se ovo jelo zove "lepnji".

Lipci se izrađuju tako da se uzme 1 kg tvrdog brašna i 3 dkg maslaca ili masti. Sve se to umijesi dodavajući mlijeka prema potrebi. Od ove količine može izaći 5-6 komada tijesta tzv. "lipci" /veliki komadi se zovu "lib", a više malih komada "lipci" što se rualcem /valjkom/ razmjesi na okrug. Na "razrujano" /razvaljano/ tijesto postavljaju izreske od jabuka pomješane sa sladorom /cukrom/ i mrvicama. To su slatki lipci. Za slane lipce stavljaju izreske buče /tikve/

ili sira i buče. Sada se tijesto savija sa četiri strane i stavi peći. Kada se ispeklo, svaki se komad izreže na četiri dijela. Prema tome od navedene količine brašna može se dobiti 20 do 24 komada lipaca.[1]

Narodna nošnja

Uzlopska nošnja slična je nošnji ostalih hrvatskih sela u sjevernom Gradišću. Svojim šarenilom ona spada među bogatije nošnje Gradišća.

Prije su seljanke same izrađivale tkanine i platno te šivale odijela kao staru narodnu nošnju i "nosili se po hrvatsku". Međutim, danas je to ovdje otpalo, tvornički proizvodi su dolazili u selo i mjesto je sve više napuštalo pučku nošnju. I muška i ženska nošnja nestale su iz uporabe po prvom svjetskom ratu. Zadnji ostaci mogli su se vidjeti još prije prvog svjetskog rata. Danas su se sačuvali samo u muzejima i obiteljskim zbirkama, a mogu se vidjeti i na fotografijama, pa se rabe u folklornim grupama i prilikom raznih priredaba, kao što su vjenčanje itd.

Mladići i djevojke u narodnoj nošnji /snimku ustupio I. Wiedenhofer/

1 Jesu li ova jela isključivo uzlopska, teško je reći. Trebalo bi ispitati dublje jela Gradišćanskih Hrvata da bi se moglo konačno zaključiti. Svakako je stalno da se ona ne rabe jedino u Uzlopu već i kod ostalih Hrvata u Gradišću. Može biti da su u Uzlopu dobila nešto specifično uzlopskog, naročito nazive.

Mušku narodnu nošnju, kako vidimo na slici, sačinjavaju: **grbeše** /hlače/ široke i bijele ili pak **lače** /hlače/ crne i bijela košulja, crni **laiblj** /prsluk/ s nizom kovinskih ili srebrenih dugmeta. Niz pas: **fertuh** /pregača/ ili pak rubac zvan **hrvatski rubac**. Na glavi su nosili šubaru /tzv. **astrika**/ sa ždralovim perom. Ždralovo pero je simbol momka, pa Miloradić pjeva: "Ždralovo pero za junaka". "Junak" znači u Gradišću momak[1] ili ditić. Po mišljenju I. Milčetića ždralovo pero je stari hrvatski nakit. Mjesto astrike na glavi bi nosili **črnu krljaču** /klobuk/ **ziz pantli** /trakama/ i **zrcali**. Na nogama su čizme, a preko čizama bijele grbaše, dok su crne **lače** bile uvučene u čizme.

Jedan komplet stare izvorne ženske nošnje sačuvao se u obiteljskoj zbirci Ane Bauer-Jakšić, a one koje se danas prigodice upotrebljavaju, proizvod su novijeg doba. Pojedini komadi te ženske nošnje su: **kikljača** ili **cujanka** ili **conka**: to je duga suknja od domaćeg lanenog platna ukrašena cvjetovima i dvjema vrpcama /**trakama**/ pri dnu. Udane su žene nosile tamniju kikljaču, a cure svjetlijiu, crvenu, zelenu ili modru. Preko kikljače su nosile pregaču /**fertuh**/ crnu, od svile, ukrašenu cvjetovima i dvjema trakama pri dnu. Košulju zovu **čahalj**. Ona je od bijelog platna, kratkih rukava vezanih na nadlaktici. Rukavi čahlja su ukrašeni vezom na kraju rukava. Preko čahlja se nosi **uplećak** /prsluk/ od crnog baršuna što bi se vezalo /**zažužnjao**/ trakovima, tzv. žužnjama, raznih boja kod Hrvatica, /kod Madžarica je bio zakopčan s dva reda puceta/. Uz pas su nosile kupovni bijeli rubac. Na glavi su imale također bijeli štirkani rubac, a ispod njega crnu kapicu od **samita**. Udane su nosile rubac oko vrata, a cure **anglje** s bijelim čipkama. Kad su cure išle na **shodišće** /proštenje/ na glavi bi nosile "korunicu", koja je bila spletena u obliku košarice. /vidi sl. 7./

Žene su zimi oblačile **jupicu**, malu crnu jaketu, a preko pleća bi prebacile veliki fini rubac zvan **anglje** ili pak za veće zime **holstu**, također veliki platneni rubac s resama od vune.

Jednostavnija, više radna nošnja, sastojala se od crne duge conke od kretona, bijelog čahlja s dugim rukavima. Neke su imale bijeli fertuh i šareni rubac. Na nogama bijele bječve /**štrumfe**/ i crne cipele.

Radna nošnja, ako je usporedimo s Hrvaticom koja prodaje bijeli luk u Beču /slika u Historisches Museum der Stadt Wien – Povijesnom muzeju grada Beča, izradio ju je Johan Christan Brand, 1738-1796/ ima plavu conku, bijeli fertuh i bijeli rubac na glavi, pa možemo zaključiti da se iz onoga doba skoro do naših dana nije bitno izmijenila.

1 "Junak" ima isto značenje i u Sumartinu na Braču, Lici i dr.

Ženska dječja odjeća slična je nošnji odraslih: bijeli čohalj, kratkih rukava vezanih na nadlaktici i na rubovima ukrašen vezom; conka ukrašena cvjetovima i s dvije mašne pri dnu, a preko fertuh. Nad čohaljem je uplećak vezan otraga. Na nogama kratke bječve i crne cipele.

Uzlopska nošnja, kao i ona u sjevernoj Hrvatskoj ima madžarskih i slovačkih utjecaja. Međutim, moramo imati u vidu da su Hrvati dali nošnji svoju specifičnost. Tako su vezali rubac oko pasa i nazvali ga "hrvatski rubac", na šubari ždralovo pero itd.

Curica u narodnoj nošnji.

Iz pučkog gospodarstva

Uz Uzlopu kao i u većini drugih sela bilo je razvijeno pučko gospodarstvo. U tom gospodarstvu u prvom redu istaći je sakupljačko, koje je jedno od najstarijih zanimanja. Ono se održalo još i do danas, a većinom služi kao sporedni izvor prihoda. Danas je najrazvijenije sakupljanje gljiva i poljskoga cvijeća.

Među seoskim zanatlijama u prvom je redu istaći kovače, koji su se bavili potkivanjem. Interesantno je navesti da su se pored konja potkivali volovi i krave, a to zato jer su se oni upotrebljavali da vuku kola.

Sve do nedavno su se plele košare od vrbe. Posebno se zapažaju vretenaste košare koje se upotrebljavaju za sušenje oraha. One su duge do 30 cm, a široke 25 cm. Ispletene su sa tri strane, a na četvrtoj je otvor. Košara se napuni svježim orasima, otvor sa strane zatvori, te se objesi da bi se orasi osušili.

Košara za sušenje oraha pokazuje dir. J. Höld /snimku ustupio J. Höld/.

Pred drugi svjetski rat Uzlop je imao gusinjeg[1] i govedskog pastira.

O plugu, cipu i jarmu

Prije drugog svjetskog rata mogli su se češće vidjeti plugovi na njivama. Njih su danas zamijenili traktori.

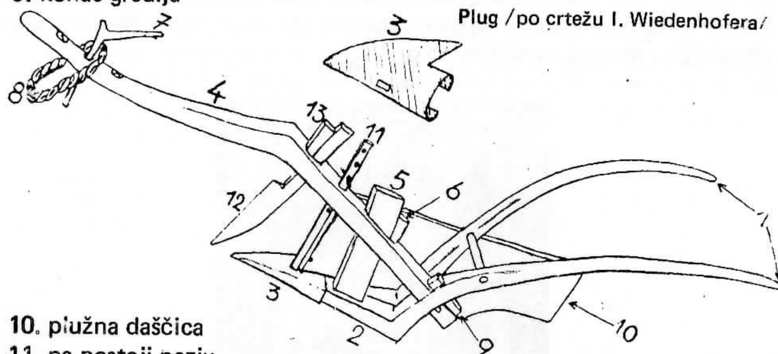
Plug
i njegovi dijelovi

1. plužne ručice
2. plužni prilag
3. plužno željezo
4. plužni gredalj
5. plužna glava
6. uho za ojku s ku se čisti plug

1. U selu se još sjećaju originalnog gusinjeg pastira Anselma Zemu. Bio je visok samo 80 cm. Pastirenjem se bavio od djetinjastva. U mjestu je bio vrlo omiljen, tako da je svaki dan bio na ručku kod nekog seljaka.

7. uho, radni klinac da plug ide dublje /diblje/ ili pliće /plitje/
8. visi "na gredlji u lanci"
9. konac gredlja

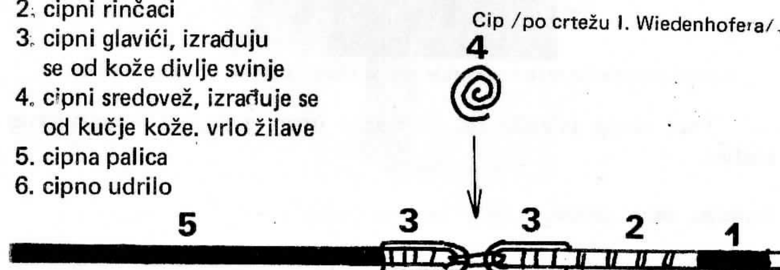
Plug /po crtežu I. Wiedenhofera/

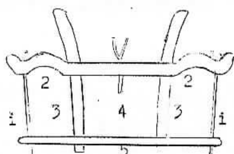

10. plužna daščica
11. ne postoji naziv
12. plužni nož /ki najper zemlju riže/

Djelovi cipa:
1. cipni glavni rinjak
2. cipni rinčaci
3. cipni glavići, izrađuju se od kože divlje svinje
4. cipni sredovež, izrađuje se od kučje kože, vrlo žilave
5. cipna palica
6. cipno udrilo

Cip /po crtežu I. Wiedenhofera/.

Jaram /po crtežu I. Wiedenhofera/.

Cip ili rukomlat
Početkom ovog stoljeća mjesto mlatilice cipom se mlatila: pšenica, hrž, zob, leća, grah itd.

Dijelovi jarma:
1. željezne kuči
2. šija na vrat
3. drvene /drivene/ kuči
4. kerčeu
5. podbranja

Nekad se jaram stavljao volovima da vuku kola.

Zbog skučenog prostora ovdje smo iznjeli tri stare poljoprivredne sprave. Iste nazive dijelova ovih sprava susrećemo i u staroj domovini. Po tome ovo naša čakavsko selo predstavlja još jedno izvorište za bolje poznavanje kulturne baštine hrvatskog naroda.

DJEČJE IGRE

Dječje igre možemo podijeliti prema uzrastu: na igre za djecu do 3 godine, od 3 do 6 godina /predškolsko razdoblje/, od 6 do 14 godina /školsko razdoblje/.

Igre do tri godine. S djecom se u tom razdoblju najviše igraju majka i baka, tako da im pjevaju niže navedene pjesmice, da ih umire i razvesele. Ove su pjesme služile koji put i kao uspavanke:

1. Aj, jaj sekulai,
Stari nosi putnu jaj
Margaretu na prodaj
Trajštofi se j' podfuznul
Ter je jaja razmoznul
Stara j' došla siz pinjaču
Hustila jaj'va kikljaču.

Novija varijanta je sljedeća:

2. Stari nosi putnu jaj
Margaretu na predaj
Trajštofi se j' podfuznul
Ter je jaja razmeznul
Stara dojde sad s pinjaču
Ter je husti va kolaču.

3. Vuk sidi na cesti
Čižme j' dao nevesti
Nevesta se raduje
Zutra si je obuje.

4. Ovdje je zečić bižao /dlan/
Ov ga j' vidio /palac/
Ov ga j' ustriljio /kažiprst/
Ov ga j' spekao /srednjak/
Ov ga j' pojio /prstenjak/
Ali mali veli s /mali prst/
"Dajte i meni ča!"

5. Miš biži po polici
Buču nosi na glavici
Ciu, ciu, ciu.
Miš, miš, huknu
Buča ali pukne
Ciu, ciu, ciu.
Ljudi sada bište van
Vas svit je s buču poljan
Ciu, ciu, ciu.

6. 1, 2, 3, 4, 5,
Čižme dostat ćeš ti vred
Pak još k tom lačice
Dobri sinak majkice:

7. Dijete govori pužu:
"Puž, puž, pusti roge van
Za četiri i jedan
Ako je na ćeš pustiti
Hižu ću ti prodati."

8. Bože, Bože, tata gre,
Ticu nosi prez noge
I kugljicu vina
I putnicu piva
Ko bude pil
Na kćerkice /sinka/ piri.

9. Puže puzi po vodi
Mačka kuha lobodu
Dokle puze dopuzi
Mačka skuha i poji.

10. Stari otac stara mati
Kupite nam mačku
Miši su se zakotili
Ter po hiži skaču.

11. Jedan, dva, pucari
Tri, četiri, tucari
5, 6, stari višac
7, 8, lahku noć
9, 10 spat ću pojt.

12. Krojačić Cicidrić,
Kozu peljaš na vrtić
A z vrtića na sajam
A iz sajma Vorištan
Z Vorištana na gomilu
ter ju hiti pod kobilu.

Pjesmice pod brojem: 3, 4, 5, 6 i 7 su iste i u Frakanavi, a pod brojem 4 i 7 slične su pjesmicama u staroj domovini.

Pod br. 1 saopćila: Ana Bauer-Jagšić, od br. 2-11 sabrao: J. Höld.

Igre predškolske i školske djece. Premda su ta dva posebna razdoblja, brojnice su omiljene kod djece u ovim razdobljima. To su male pjesmice, koje jedno dijete izgovara u krugu svojih drugova na taj način da svaka riječ na kraju pjesmice pokazuje na jedno dijete, koje mora izaći iz kruga. Brojanica se ponavlja dok ne ostanu samo dvojica. Posljednji mora brojiti dok se ostali sakrivaju, a on ih onda traži. Osim kad sakrivanja brojalice se primjenjuju i kod hvatalice, gdje posljednji hvata djecu. Navodim uobičajene brojanice:

1. An dan deni
Suraka tika /taka/
Ale bale bum

2. Ekati, pekati zukati me
Ale bale domine
Iska Brot in der Not
Mišl mauš Maus ist Tot.

3. Ekati pekati cukate me
Auto bauto mi
Ti si sada vani.

4. Agca, bogaca, staroga klapaca
Tintus, tentus na pešći van

5. Jive je na vrtljacu,
Koliko ptic je ulovio?
1, 2, 3, ti si van.

6. Jedna guska ima 9 jaja
Zem si jedno ter poj kraj.

7. 1, 2, 3,
Opasan si ti.

8. Kad kovač konja potkuje
Koliko čavlov mora imati ? 3
1, 2, 3, ti si van

9. Jedan dva dec
Ti si stari zec
Ja sam mlada viverica
Ti si stari zec.

10. Na poljani su ptići bili
cukar su nam vas pojili
1, 2, 3 ti si vani

11. Máre, Bare kokoše su šáre
Jedan petelin je bio
Toga bi rado zieo.

12. Dina dana
Cigan ima sana
Ciganica oje
Ter je skupa dvoje.

Sabrao: J. Höld

Brojalice pod brojem: 1, 2 i 3 naići ćemo u sličnom obliku ne samo u Hrvatskoj već i u Sloveniji, Poljskoj, Švicarskoj itd.[1*]
Brojalice pod brojem: 8 i 9 slične su onima u Splitu, a pod 1, 6 i 9 **iste** kao u Frankanavi.

O svirali i trubi od vrbove kore

Jedna od najzanimljivljih dječjih igara bila je izradba svirala, koje su zvali **vrulica ili šudlica**[1] i trube koje su zvali **prde**[2]/veće/ i **prdice** /manje/. Izrađivala su ih muška djeca od 10 do 12 godina. Sve se izrađivalo u proljeće kada se kora vrbe najlakše guli.

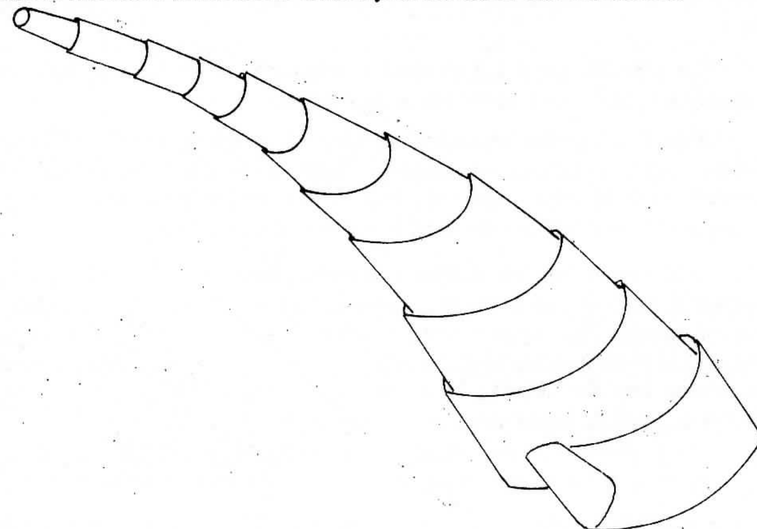
Vrulice su izrađivali od tankih grančica, a da im se oguli kora udaralo bi se nožićem i pri tome pjevalo. Ima više tih pjesmica, a navodimo dvije:

Vrba, vrba hodi
Tvoja majka je va vodi
Tvoj otac je sveske sikao
Mački je pak rep odsikao

ili

Vrba vrbovača
U hrastovi lača
U brzovom venci
U zelenom pasci
Ču te zakovati
Nigdar van pušćati /Sakupio: J. Höld/

Prde su trube duge do 30 cm, spirlno savijene, dok su prdice bile nešto manje. Prve su se gulile sa deblje vrbe a druge sa tanje. Djeca bi poslije nego što su se izdovoljila razbila prde. Inače samo sviranje nije imalo nikakovo simbolično značenje a trubila su više od zabave.[3]

Truba od vrbove kore za običaj trubljenja u proljeće /crtež J. Hölda/.

1* Dr Fran Ilešić pronašao je da je podrijetlo nekih riječi iz latinskog jezika. Ove su riječi dospjele u dječje igre, po njegovom mišljenju, kad je latinski prevladavao u školama ovih naroda. Kako je dječji duh konzervativan, te riječi koje se više ne razumiju nalaze djeca tajnovitima i zabavnima. Tako su se očuvale i te latinske riječi u dječjim igrama.

1 Istu takvu izradbu svirala susrest ćemo, kako piše dr B. Širola, u Kralju kod Bihaća, Crkvenici, Berku u Srijemu itd.
2 Naziv prda susrećemo u mjestima: Donji Vidovec /Prelog/, Lonjica /Vrbovec/, Marija Bistrica, Kutjevo itd. Zanimljivo je da su trube posve iste kao one u Krasu, na otoku Krku.

3 Ostaci istog običaja sa "trubljama" sačuvali su se kod muslimana u zapadnoj Bosni, samo kod njih učestvuju odrasli, prema dr Petru Vlahoviću.

OBIČAJI

U Uzlopu su ostali tragovi prijašnjih brojnih običaja. Gotovo za nijedan od njih se ne može tvrditi da je izvorno uzlopski već su zajednički za cijelo područje. Možemo ih razdijeliti na tri skupine: 1. dnevni običaji, 2. godišnji običaji i 3. životni običaji.

Dnevni običaji. Ovi običaji vezani su uz lične dnevne poslove. Stari je običaj pastira da prije Jurjeva prolaze kroz selo pucajući bičem a sve sa svrhom da bi se trava "probudila" – počela rasti. Razvitkom motorizacije poslije drugog svjetskog rata taj je običaj prestao.

Dobro je održan običaj **likov** /njemački Leikauf, madžarski alonaš/, čašćenje jelom i pićem, i to za prvo kopanje i prvo oranje, pa za završetak berbe, izgradnje kuće i uopće za završetak bilo kojeg većeg rada.

Pri čihanju perja i komušanju kukuruza starije žene pričale bi "povidajke" sa svrhom da taj rad bude i zabavan.

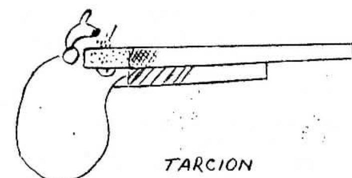
Kao i u ostalim mjestima panonskog prostora, običaj je da se mjesne vijesti objavljuju uz **bubnjanje.** Bubnjar na određenim mjestima, jednom od drugog udaljenom do 160 metara, nakon bubnjanja pročita vijest, općinske naredbe i slično, i to na hrvatskom jeziku.

Kao što bi bubnjar razglašavao vijesti, tako bi dva ili tri dječaka razglasila po selu razne mjesne novosti, kao o izgubljenim novcima, kupnji, prodaji itd. Objavljivalo se ovako: "Ki hoj! Teta Kata Mačkova izgubila je mošnju s novcem /ili ključe i dr/. Ki je mošnju našao, neka ju odnese teti Kati Mačkovoj k. br. 15. Ki hoj!" "Ki hoj, tetac Jive Štefin kupovat će od subote početo črišnje! Ki hoj!"

Ovaj običaj zove se **klicanje** a uveo se poslije prvog svjestkog rata.

U vezi s vinogradarstvom nastao je /izvorno/ uzlopski običaj **"vrdarenja"** ili **"vrdiri"**. Kad počne grožđe zreti, bubnjanjem bi najavila općina da traži stražare koji će čuvati vinograde. Od prijavljenih izabralo bi se 4 do 6 mladića, "junaka", koje su zvali **vrdiri.** Oni su nosili fućkalice kojima bi dojavljivali ako bi kojemu što ustrebalo. Nosili su "bautic" – bačić, tupu sjekiru, koje bi se djeca bojala da će im petu

sasjeći i sipati soli ako ih nađu u vinogradu. Protiv "škorcev" /štetočina, razne vrste ptica – čvorak/ nosili su **tarcione** /kubure/, kojima bi najradije strašili djevojke iz sela u doba berbe.

Tarcion /crtež J. Hölda/.

Svaki je vrdir imao dio svog hatara što bi ga čuvao, a za svoj zank postavio bi "vrdirsko stablo" nakićeno mnogobrojnim vrpcama što su im darovale njihove djevojke. Na deblu vrdirskog stabla postavio bi toliko križića koliko je godina bio vrdir.

U slučaju ružnog vremena vrdir bi se sklonio u "furetl" /kućica ukopana oko pola metra, a visoka 1,10 – 1,20 m. duga oko 3 metra, a pokrivena slamom/. U furetlu su mogli i spavati i otpočinuti.

Gospodari vingrada nadarili bi vrdira novcem. Kada bi posljednji gospodar završio berbu, vrdirima bi priredio likov. Tu su pucali iz tarciona i pjevali uz dobro uzlopsko vino.

Po završetku berbe su djeca i odrasli išli po vinogradu **paletkovati** /sabrati ostatke grožđa/. Bilo je onih koji nisu imali vinograd a napaletkovali bi 100 – 150 l vina.

Vinske svečanosti su uvedene u posljednje vrijeme sa svrhom da se razvije turizam na temelju vrsnih uzlopskih vina. Tom zgodom nastupa limena glazba, a po pivnicama se priređuje kušanje vina. Te se svečanosti obično održavaju krajem kolovoza.

Vinske i žetvene zahvalnice počele su se održavati nakon prvog svjetskog rata na inicijativu učitelja Ignaca Perušića i župnika Jožefa Vlašića. Pošto su ove svečanosti postale hrvatskim narodnim običajem 1939. bile su zabranjene.

Žetvene zahvalnice su obnovljene tek ove godine. Održale su se na sv Martina uz prisustvo mladeži, mjesne limene glazbe i vatrogasaca i mještana. Kod pilja sv. Leonarda župnik je izvršio blagoslov "Žetvene korune". Ova svečanost je završena obredom u crkvi.

Običaji pri gradnji kuće. Prvi ugaoni kamen postavi vlasnik /gospodar/ kuće. On ga pri tome mora jako udariti čekićem "batićem", tako da bi čvrsto stajao. Za svaki udarac mora radnicima dati litru vina. Poneki ne bi znao za taj običaj pa bi udario više puta.

Kada zidari dođu od prvoga kata, postave na ugao kuće veliku granu /kitu/ i na nju razne ukrase /**pantle**/ u raznim bojama. Vlasnik ih tada časti jelom i pićem.

Po završetku kuće pozvao bi opet sve radnike i priredio za njih dobar ručak ili večeru.

Godišnji običaji. Godišnji običaji su vezani uz crkvene blagdane pa ćemo ih ovdje iznijeti kalendarskim redom.

Među ovim običajima najbrojniji su oni o Božiću, koji počinju četiri tjedna prije, to jest došašćem /adventom/. Tada se izradi adventski vjenčac, što se postavi povrh stola sa četiri svijeće. Svake nedjelje upale jednu svijeću, a četvrtu na Božić.

Na dan sv. Barbare stave u posudu pšenicu i **cip** trešnje ili breskve. Pšenica do Badnjaka naraste, a iz cipa izbije lijep cvijet.

Mikulinje su običaji o sv. Nikoli. Oni su bili osobito održavani u prošlom stoljeću. Mladići bi dan prije, to jest uoči sv. Mikule išli od kuće do kuće tamo gdje je bilo male djece. Bili su obučeni jedan kao sv. Mikula, drugi kao krampus, koji je imao crnu bundu, dugi crveni jezik, a na glavi rogove. Čim bi došli u kuću, pitali bi djecu znaju li moliti. Ako bi djeca znala, dobila bi darove, ako ne, strašili bi ih šibama. Vrag je zastrašujući djelovao, što se znalo odraziti čak i na zdravlje djece. Protiv tog običaja s krampusom ustali su učitelji, roditelji, liječnik i župnik, pa su taj običaj zabacili. Kao uspomena na to ostala je šiba. Šiba se ne primjenjuje nego se njome djeci samo prijeti, da bi slušala. Po večeri svako dijete očisti cipele, koje stavi na prozor /oblok/. Čim djeca zaspe, raditelji im napune cipele čokoladom, narančama, suhim smokvama i šljivama. Djeca se rano probude, vesele se i čude kad vide da im je sv. Mikula donio poklone.

Običaj je da se dan prije Badnjaka posti.

Karakteristična su jela: orasi, sir, grah, riba /rusnjaki, vrst ribe/ i u novije doba sardine.

Uoči Božića okite "bor" ili jelu /"jelvu"/, a ispod nje stave darove za djecu.[1]

Ime badnjak se sačuvalo pa **badnjak** zovu sv. noć, kao i okićenu jelu ili bor.[2]

Na Badnjak ne idu rado izvan stana. Ostaje se kod kuće te se ide na polnoćku. Kad se vrate s polnoćke, priredi se večera. Prije večere gospodar prokadi kuću posudom sa žeravicom na koju se stave suhe kitice tjelovke /dio grane kojima su se na Tijelovo kitile ulice/, a u novije doba tamjanom. Tako on blagoslovi kuću.

Stol je tada svečano uređen. Na stolnjaku su postavljena ova jela: slatki bjeluš, mahovnjača i orahnjača, orahovica i vino. Još je tu vrtanj bjeluša ili "lib kruha". Na stolu je još svijećnjak s voštanim svijećama, pšenica i luk.

Slamu u obliku križnog svežnja baci gospodar pod stol. Uz slamu stavi kruh /vrtanj, bjeluš i crnog/. Ujutro to pokupi i da blagu. Tad stolnjak istrese u vrt.

Dosta je rašireno pucanje muževa iz puške i mladeži "na ključ" /tako da glavicama žigica ispune šupljinu ključa, pa čavlić utjeraju i udaraju o zid/.

Na Mladence veći đaci idu od stana da stana drugova, prijatelja i kumova. Koga nađu u krevetu, a mlad je, toga išibaju, a pri tome viču: "Frižak pak zdrav budi!" — Zdrav i čio budi!

Na Božić čestitaju među osobom rodbina i znanci, te se pozdravljaju uobičajenim pozdravom: "Bog vam daj već ljet doživit Kristuševog narođenja!"

---

1 Običaj kićenja jele navodno potječe iz 1760. prema legendi koju nam je ispričao Ivan Wiedenhofer. U jesen navedene godine bio je postavljen Marijin pilj. U nedostatku cvijeća za kićenje u blizini pilja postavljena je jedna okićena jela. Kako je bio blizu Božić, okićenu jelu za vrijeme božićnih blagdana postavili su u crkvu, a kasnije u svakoj kući. Ovo se ponavljalo svake godine.
Navodno iz toga vremena sačuvala se i ova pjesmica:

"Lipa jelva, lipa jelva,
lip cvit ima tvoja kita,
ne cvateš ti neg čas v letni
nego zimi kad su smeti.
Lipa jelva, lipa jelva,
lip cvit ima tvoja kita."

Počeli su dijeliti darove uz nakićenu jelvu i to se nadalje održalo svakog Božića. Neki drže da je običaj kićenja jele uvela žena Meternika god. 1815. /prije ovoga bio je običaj izrađivati betlehem/ koja je navodno prva dala da joj se u kući postavi okićena jela.

2 U Hrvatskoj još zovu badnjakom panj /drvo/ koje gori uoči Božića na kaminu

Istog dana ujutro, kao i na Novu godinu sabere se petero do šestero djece većinom ženske pa idu čestitati znancima i rodbini i pri tome pjevaju:

1. Na polici su jabuke
ke se čljenu
mi b' imali jednu prošnju
V svakome jednu.

2. Bog vam daj još čuda ljet doživit
Kristuševog narođenja /ili obrazovanja/
Na miru i zdravlju.
Po smrti va nebo.

Ovaj običaj je dobro poznat i zove se **bjenčanje.**

O **mesopustu** limena glazba zabavlja mještane. U to doba priređuju se zabave i plesovi. Tu nastupaju "Tamburice" i mali sastavi /"kapele"/. Na mesopustu utorak svojstveno je jelo **"frite"** koje mladići i djevojke nabodu na štapić i idu po selu pjevajući, zbog mladenačkog veselja. Nekada su se u ovo doba maskirali i to mladići u žensku odjeću, a ženske u muškarca. Da bi se taj običaj obnovio, školska djeca su se /19.4.1972/ na poticaj učiteljstva maskirali. Na poklade, posljednjeg dana veselje doživi najveći vrhunac u zabavama i plesu. U ponoć se razglasi da je čista srijeda i početak korizme.

Ujutro se ide u crkvu na pepeljanje.

Na cvjetnu nedjelju /"macinu"/, kada je blagoslov maca i ophod pilja pred crkvom, počinje velika sedmica.

Na veliki četvrtak "zamuknu zvona". U to doba čuju se po selu "škrebetači" sa "škrebetaljkama". To su najviše djeca što čegrtaju /"škrebetalju"/.

Od prošlogodišnjih blagoslovljenih "maca" na veliku ili "mlićnu" subotu upalili bi "vazmeni oganj" pred crkvom. /Tim pepelom bi župnik na čistu srijedu pepeljavao u crkvi./

Te subote zvona navijeste gloriju. To je početak uskrsnog /vazmenog/ slavlja. Kod svakog pilja pjevaju se vazmene pjesme, po hrvatsku.

Na vazam po misi je blagoslov jela. U svežnju se metne komad suhog prasećeg mesa, komad slanine, bjeluša, malo soli, kruha, hrena i jaja. Ta se jela u obitelji podijele da svatko dobije od blagoslova. Istog dana ujutro idu mala djeca k rođacima i kumovima čestitati. Dobiju mnogo obojenih jaja, a u posljednje vrijeme i zeca od čokoldae i novaca.

Po objedu, koji je svečan, djeca se igraju jajima na ulici. Jedan korak od jaja dijete ga gađa 10 puta jednim šilingom. Ako pogodi jaje, dobije hitac; ako ne pogodi, izgubi šiling.

Majsko drvo su postavljali obožavatelji ili zaručnik djevojke, i to uoči prvog svibnja /maj/. To je bila grana bogato okićena raznim vrpcama. Ako je djevojka bila nevjerna, tada bi joj postavili suhu granu nakićenu slamom.

Kiritov. Kiritov [1] Uzlopci održavaju svake godine na Veliku Gospu /15. kolovoza/, a ostalo je nadalje crkveni blagdan vezan s narodnim veseljem i trgovanjem. Poslijepodne u dva sata uz glazbu igraju se kola. Nakon kola limena glazba zabavlja šetače. Uz glazbu se i pleše. Djeca, pa i odrasli, vrte se na vrtuljku. Trgovci voćem i galanterijskom robom privlače pažnju. To je pravi sajamski dan veselja, zabave i gošćenja.

Pred drugi svjetski rat vatrogasno društvo održavalo je manifestacijske vježbe na taj dan.

Drugi dan po Kiritovu zove se "štrapova". Toga dana se ujutro počiva. Poslijepodne u dva sata obnavlja se pučko veselje plesom po gostionicama bez gostiju /iz vana/. Strapova je svojstvena samo za hrvatska sela.

Pored toga vesele se u nedjelju prije i nedjelju poslije Kiritova. To se veselje ograničava uglavnom na ples i zabavu po gostionicama.

Kritov je opće hrvatsko narodno veselje, jer na taj dan dolazi narod iz okolnih hrvatskih sela, što olakšava održavanje međusobnih veza i prijateljstava. Tu se sklapaju poznanstva i među mladim osobama, što konačno završi i brakom. To sve utječe na očuvanje nacionalne hrvatske svijesti.

Za **Svih svetih** prestaje krmljenje i taj dan djeca čestitaju i obilaze rođake i mole za **halingu** /pečenu pletenicu/.

Na **Mrtvi dan** uređuju se i kite grobovi i pale svijeće uz uobičajenu molitvu za pokojnike.

Sv. Leonard je zaštitnik stoke. Toga dana se ništa ne radi oko blaga.

Životni običaji. Životne običaje možemo podijeliti na: običaje pri porodu, svadbene i pogrebne.

---

1 Kiritov potječe od Kirchen Tag — crkveni dan. Prije sto godina za vrijeme kiritova bio je u Uzlopu Franjo Kuhač, koji je dao opis Kiritova. Uspoređujući njegovo opis možemo zaključiti da se običaji vezani uz Kiritov dan nisu bitno izmijenili.

Običaji pri porodu. U prošlom stoljeću bio je običaj da trudnica prije poroda, kako bi lako rodila, nije smjela gledati oganj i morala se čuvati bolesti. Ako bi ženi u drugom stanju preko puta pretrčala mačka, značilo je to smrt, a zec sreću. Ako je otac djeteta pijan, dijete će biti mlitavo. Kad porodilji igra lijevo oko, tada joj je nešto krivo, ako desno nešto joj je tužno. Ti su se običaji sačuvali u pričanju starijeg svijeta, dok ih je mladi napustio.

Kad se rodi prvo dijete, ako je muško, puca se. Otac je izvanredno veseo i počasti vinom one koji mu čestitaju.

Isto tako, kad se rodi muško dijete, tada kuhaju kum i kuma u kući porodilje. U tom slučaju četiri dana jedu se bolja jela, a kad je dijete žensko, obična.

Porodilja izađe osmog ili devetog dana iz kuće. Ona ode u crkvu i taj dan se zove "upeljanje".

Na dan krštenja saberu se kumovi i bliža rodbina. Njima se priredi dobar zajutrak ili objed.

Ako je dijete pri krštenju puno plakalo, govorilo se je da će biti dobar pjevač. Na krštenju se djetetu daju imena djeda, bake ili oca ili matere. To su stara pučka imena: Ane, File, Ivanka, Ive, Joža, Kate, Mate itd. Osim navedenih nalazimo i: Agnes, Erik, Gotfrid, Karl, Peter, Robert, i sl.

Kumovi su obično najbliži rođaci ili prijatelji, koje se na taj način još više približe obitelji i počaste. Kumove smatraju kao zamjenike roditelja, a svrha im je da se i oni uz roditelje brinu oko odgoja djeteta. Da bi im kumče bilo sretno u životu, daruju mu malog anđela na lančiću, da ga čuva. Kumstvo se smatralo velikom stvari i do njega se puno držalo. Kumove zovu na Božić, Uskrs, na pir, kada je smrt u obitelji, te uopće u svim zgodama života odmah ih obavijeste.

Na djecu se gleda kao na blagoslov Svevišnjega. Brak bez djece drži se kaznom božjom.

Stari svadbeni običaji. Stare svadbene /pirne/ običaje možemo razdijeliti na one prije pira, na dan pira i poslije njega. Žene se obično sa 25 do 28 godina, a udaju se sa 18 do 21 godine.

Otraga 60 godina držalo se da je djevojka imala pravo na udaju kad je znala "lib kruha" ispeći i plahtu te pokrivač otkati.

Svadbi je prethodilo ljubovanje, što je znalo potrajati i godinu dana. Za to vrijeme su se momak i djevojka upoznavali. Momak bi dolazio djevojci obično srijedom i subotom. Što je bio bliži dan vjenčanja, to bi on češće dolazio.

Kad bi se dogovorili, mladoženja bi došao isprositi djevojku u njezinih roditelja. Kod prosidbe bi došao ili sam ili sa starijim bratom. Roditelji su se tada dogovarali o troškovima vjenčanja. Troškove snosi obitelj mladoženje, a ako bi se djevojka udala izvan mjesta, onda njezini roditelji. Tu bi se dogovorili o mirazu i danu vjenčanja. Gospodarstvo je baštinio najstariji sin i on je morao braći i sestrama isplatiti njihov dio. Zato bi otišli bilježnjiku /notaru/, da se zapiše što će sve dobiti djevojka. Taj zapis vrijedi tek poslije vjenčanja.

Pir priređuju roditelji mladoženje, a traje obično jedan do dva dana. Kod velikog pira skupi se 100 do 120 gostiju. Tu su uz kumove daljnja rodbina i prijatelji. Mali pir ima 20 do 25 gostiju, i to bliže rodbine. Vjenčavalo se nedjeljom. Držalo se da je nesretan dan svadbe petak, jer je na taj dan Krist umro. Kada na dan svadbe pada kiša, tumačilo se da će zaručnica u životu puno plakati. Isto tako, ako je tog dana u kući mrtvac, bio je to znak da neće biti sreće u obitelji. Gledalo se kakovo je raspoloženje zaručnice, pa se govorilo: "vesela zaručnja", "turobna žena". Sve se to gledalo izbjeći na dan vjenčanja.

Prije svadbe donose gosti kavu, šećer, kokoši, čokolade i razna jela na poklon. Isto tako dobili bi mladenci dar u novcu te posuđe i druge stvari što su im u kućanstvu mogle služiti. Uoči vjenčanja zaručnica bi s **vrtanjom** /tijesto u obliku kruga/ nakićenim ruzmarinom išla k župniku. To je bio posljednji dar djevojke.

Sutradan, u jedan sat poslije podne rođaci zaručnika dolaze u stan zaručnice, a rođaci zaručnice u stan zaručnika, gdje ih počaste vinom i **"bjelušom" /bijelim kruhom/**. Tu su plesači, a među njima i **staćilo.** Staćilo je bliži rođak, mlad i neoženjen. On ide na čelo povorke u stan **potprdnje** /bliži rod, mlada i neudata/. S potprdnjom plesači po zaručnika, a svi skupa u stan zaručnice. U toj svadbenoj povorci su i svjedoci /krsni kum ili bliži rođak/. Kod velikog pira su četiri svjedoka, a kod malog dva. Kumovi su obično stariji i oženjeni.

Kad svadbena povorka dođe pred stan zaručnice, ukućani ih pitaju: "Koga hoćete?" Zaručnik bi više puta u šali rekao: "Hoćemo malu golubicu, koja se je tu rodila, hoću je voditi pred oltar, ona je među vama!" Tada bi mu doveli staru babu. Na to bi on odgovorio: "Ova mi se ne dopada, ona ima život za sobom!" Zatim bi mu doveli jednu malu curicu /divičicu/, te mu rekli: "Evo uzmi ovu!" — "Ne, ova ima pred sobom život!" — "No, imamo potražiti, imamo li nakićenu zaru-

čnicu među nama" – govorili su ukućani i na to doveli zaručnicu. Zaručnik bi veseo uskliknuo: "Ovo je ta golubica, koju sam je za život odabrao." Uzeo bi je pod ruku i otišao pred roditelje: "Došao sam vas prositi mogu li vašu kćerku odvesti pred oltar, da je dobijem kao kućnog druga /hižnu družicu/. Obećajem pred Bogom da ću s njom dijeliti dobro i zlo, nevolje i veselje, a vjeran ću joj ostati cijeli život." Nato zaručnik i zaručnica pokleknu pred roditelje na takozvani očinski blagoslov. Otac im reče: "Sada, djeco, vi idete pred oltar, mi smo svaki dan stariji i očekujemo od vas pomoć u našim starim godinama. Ne zaboravite nas, tako ćete dobiti i vi od Boga blagoslov."

Kadikad svjedok i krsni kum govore na prošnji zaručnice. Krsni kum zna reći: "Na tvoju prošnju, kad stupiš u obitelj tvoje zaručnice ostani vjeran crkvi božjoj, ne zaboravite roditelje, braću, kumove i rođake."

Na ovo slijedi roditeljski blagoslov, pa se poredaju i odu u općinu. Ima sto godina da je uvedeno građansko vjenčanje.

Svadbena povorka /ustupio E. Benčić/.

Na čelu povorke su glazbari, pa plesači, djeca, zaručnik s potprdnjom. zaručnica sa staćilom za ovima svjedoci, a za njima roditelji, pa rođaci. Svi skupa su pirovni gosti. Prije ovoga rata zaručnica bi se oblačila u haljine raznih boja, a tada se počelo u bijelo oblačiti, a na glavu bi stavljala vijenac voštanog cvijeća. Zaručnik je imao crno odijelo, a na prsima umjetni /kupovni/ cvijet.

Ako bi se rodilo dijete prije vjenčanja nije bilo u svadbenoj povorci ni staćila ni potprdnje, a mjesto vijenca zaručnica je imala rubac i tamno odijelo. Od srama ne bi se pokazala na ulicu.

U svadbenoj povorci bilo je veselo i pucalo se iz pušaka i tarciona. Na općini se obavljalo građansko vjenčanje, a potom povorka kreće u smjeru crkve.

Pucalo se u svim prilikama svadbe, tako i kada je zaručnica s vrtanjem išla ispred crkve itd. Pucnjavi nije bilo konca. U slučaju bolesti ili slabog imovnog stanja u obitelji vjenčanje je bilo skromnije. Običaj je kad zaručnica ide u crkvu da posudi molitvenik ili krunicu, a ovo znači da je vjerna.

Na vjenčanje bi zaručnica nosila limun u koji bi bio zaboden ruzmarin. Limun je značio kiseli život u kući, a ruzmarin da će iz toga kiseloga života izaći novi život. Zaručnica sada nosi i kitu ruža ili karanfila. Cvijeće se počelo nositi otrag tridesetak godina.

Kod vjenčanja se pazilo koja svijeća više gori ili na strani zaručnice ili zaručnika, taj će bračni drug prije umrijeti.

U crkvi poslije vjenčanja muž i žena idu oko oltara. Za oltarom mora muž prvi put dati ženi novac, ako joj puno da i u kućanstvu će joj davati puno, ako pak malo da, onda će joj u životu biti kod davanja škrt.

Po vjenčanju mora muž udariti ženu, ako je ne udari, vjeruje se da će u kući biti žena gospodar i odjenuti hlače.

Kad svadbena povorka izađe iz crkve dočekuju ih 3-4 maske /krabulje/. Svaka od njih nosi košaru i u njoj ulomke suha kruha i vode kiselog kupusa. Maske ih prate sve do pirovnog stana. Putem bi dobacivale razne šale. Povorka prolazi ispred župnikova stana, tu igrači zaplešu, a "guslači" zasviraju. Narodu koji ih promatra ponude pirovni vrtanj.

Kod župnika se mladenci potpišu.

Izašavši iz župnikova stana krenu s glazbom uz pucnjavu u smjeru stana gdje bude pir. Kad povorka stigne ovamo, lesu nađu zatvorenu, a na njoj metlu. Sada staćilo zakuca na lesu. Jave se kuharice: "Ča kanite od nas?" Staćilo im odgovori: "Vidimo da je stan nakićen, telca su zaklana, a pečen bjeluš duši na ulicu. Ovdje hoćemo pirovati i polak naši papiri će u ovom stanu pir biti, jer imamo pirne isprave". Tada ih pusteući.

Tu se pucalo i sviralo i pjevalo se svadbene pjesme.
Tako na početku svadbe zapjevale bi kuhinjske pomagačice:

"Ljubljeni svatovi ča bi vas prosili,
da b' se prikrižili i očenaš zmolili."

Prilikom posluživanja rižom opet zapjevaju:

"Reis /riži/ ima bijel obras
Grosicom posipan vas.
Stare babe ga jidu
Ko već zube nimaju."

Evo još jedne rugalice[1] kojom djevojkom izrugavaju dragoga:

"Moj mili se srdi
neg za nešto malo,
kad ga nis kušnula
voljek jutro rano."

I staćilo zapjeva "vježnim" djevojkama:

"Te vježne djevojke stoje ko telece
I ne vidu me, da ja nemam žlice."

Kada je od zaručnika jedan od roditelja /kotrig/ umro, pjeva se:

Prostrla se zlata žica od stola do vrat,
Po njoj teče kapla krvi i zelen vjenčac.
Vse ča j'živo okol stola, vse se veseli
Zaručnice /zaručnjaka/ milog oca /mile majke/
nigdar vidit ni
Da bi se pošta vozila v črnu zemlju
Napisala bi miloj majki /milom ocu/ jednu ceduljicu,
Na bjelom papiru
Da danas se veselimo na kćere /sina/ piru.[2]

Rado se pjeva pjesma o kanaanskom veselju:

Sveti Ivan piše svojem prvom djelu,
Da je svadba bila Kani Galileji
Ovde se je čudo stalo,
Da je z vode vino postalo
Kanaanskom veselju.[3]

/sabrao: J. Höld/

1 Mnogo ima pirnih rugalica. Joža Höld ih je sakupio oko 150. Ovdje smo naveli neke od tih.
2 Sličnu su pjesmu zapisali: Kuhač br. 1270, Kurelac br. 651 u V. Borištofu, Meršić-Žganec pod br. 116 i Maja Bošković-Stuli u zbirci: Narodne pjesme i pripovjetke u okolici Karlovca, pod br. 95 u Institutu za narodnu umjetnost, Zagreb. Sve se to zapisi iste pjesme u raznim varijantama.
3 Istu pjesmu čuje se i na piru u Frakanavi.

Staćilo je imao zadaću da moli redom sve svadbene goste da pomažu mlade i da ih što obiljnije darivaju. Tako bi on govorio: "Rodi, Bože, rodi! Bište miši pod pećice neste funte i petice!" Svrha je bila što više sabrati. Staćilu darivaju novac, tkanine, posuđe, sagove, servise i slično, što već treba novoj obitelji. Prvi su ovdje darivali roditelji, pa kum itd. Staćilo je svakome zahvaljivao, tko bi god darovao.

U ponoć se plesni vijenac /"vjenac od tanca" ili "zeleni vjenac"/ izrađen od zelenog ruzmarina digne sa slike u kući i staćilo ga nosi sa sobom, kad se veselje završi. Svaki gost dobije da ponese kući: vrtanj, kugluf i malo peciva. Svati ostaju do zore.

Kad mladenci odlaze u svoj stan, gosti ih prate uz pjesmu i svirku.

Nakon drugog svjetskog rata izgubilo se mnogo toga, jer se pir iz kuće prebacio u gostionicu ili hotel, bilo u Uzlopu ili kojem drugom mjestu.[1] Ipak uza sve to staćilo i njegova šaljiva uloga na piru još se i danas sačuvaše.[2]

Pogrebni običaji

Kad netko umre, sabere se rodbina i mještani na žalovanje. Starije žene pomažu urediti mrtvaca /oprati, odjenuti i slično/. Pokojnika polože u lijes, a ovaj na stalke. U sobi uz lijes postave sjedalice. Sat zaustave i zrcalo pokriju bijelim platnom /"**povlakom oslipu**"/, a to navodno zbog toga da mrtvac ne gleda na budućeg mrtvaca. Sat zaustavljen znači da je životu kraj /"**žitku konac**"/. Oko umrlog zapale svijeće, a pred lijes postave križ i blagoslovljenu vodu. Tko dođe vidjeti mrtvaca, poškropi ga i stavi jednu posvećenu sličicu s proštenja.

Jednu ili dvije noći mrtvaca čuvaju /"**dvoru**"/. Navečer dođu susjede /rođaci i poznati/, koji mole i pjevaju /"**jaču**"/. Jedna žena ispriča u pjesmi sve o umrlome. Ona oponaša govor umrloga i pozdravlja se /"**luči se**"/ od djece, žene, rođaka, poznanika itd. Posebno se oplakuje dijete kao anđeo na nebu, posebno muž što je ostavio udovicu i sl. Možda je to ostatak narikača! Tada se za nj mole i pričaju sve do zore. Kad zazvoni "Anđeo Gospodnji" oni odlaze /"dvorniki se luče"/.

Dok je mrtvac u kući, ne prave se slatkiši.

Rodbina izradi osmrtnice i dade oglas u novine. Narod se obavijesti i malim zvonom "mrtvački". U podne "mrtvački" zvon ponovo

1 Pir bogat starim hrvatskim običajima /pravicama/ koji se rijetko vidi 22.11.1980. izazvao je divljenje kod Bečana pre crkvom "Nezvišćenja bl. div. Marije" u 9 kotaru. Vidi: Hrvatske novine: Beč-Uzlop od 5.12.1980. br. 49/4.
2 Susreti ćemo ga ne samo ovdje nego i kod bunjevačkih Hrvata u Madžarskoj te u staroj domovini.

zvoni za umrloga, kao i kad svećenik krene k stanu umrloga. U kući poslije molitve župnika pjeva cijeli narod/"**prohodniki**" i tko je u sprovodu/ "Odhaja duša Bogu tvom . . ."

Za sve vrijeme sprovoda zvoni po mrtvačku. Iz stana pogrebna se povorka uputi u smjeru crkve ovim redom:

1. obiteljski križ /križ ostave na grobu/, koji nosi netko od rodbine;
2. crkveni križ, što ga nosi ministrant u crnoj opravi;
3. školska djeca, a akoj je pogreb učitelja, cijela škola;
4. cvijeće: vijenci i kite /buketi/;
5. momci i **muži**;
6. svećenik i minstranit;
7. lijes: ili ga nose na ramenima ili voze na nosilima /pri većem 8, a tihom 6 ljudi/;
8. rodbina;
9. žene i cure.

Za vrijeme sprovoda svi mole naglas po hrvatsku.

Kad povorka stigne u crkvu, lijes polože na povišeno mjesto, za to određeno. U slučaju da je pokojnik iz drugoga mjesta, lijes donesu izravno i postave u crkvu. U crkvi se obave uobičajene molitve, a može se služiti i misa za pokojnika. Iz crkve se sprovod uputi gore navedenim redom, kako su i došli. Svi u crkvi mole na našem jeziku. Došavši do groba lijes neko vrijeme zadrže nad rakom. Tada cijela povorka zapjeva ovu staru pogrebnu pjesmu:

"Poj ću ja u zemlju
Škuru malu hižu
Do sudnjega dnjeva
Ovdje ću počivat
O laku noć tako
Se milo i drago!
Sad sam jur pokoju
Kamo svi moramo.
Sunce i ni misec
Mani već ne sviti
Ar se moram vode
I z zemlju pokriti.
Ježuš moj raspeti,
Kinč moj preljubljeni,
Sad sam jur pokoju
Kamo svi moraju."

/Saopćila: Paulina Šumić/

Crkveni pjevač počne, a cijeli puk prihvati ovu pjesmu. Svi su odjeveni u crno ili su u odijelima tamne boje. Ako je pogreb djevojke ili curice /**diviČice**/, prate je odjeveni u bjelini.

Nekim mještanima održe nad rakom oproštajni govor, i to poslije nego što je lijes položen u grob. Svećenik izmoli uobičajene molitve i dade posljednji blagoslov, a mještani bace malo zemlje u grobnu jamu. Jedan član obitelji zahvali se naglas svima što su doprinijeli da pogreb bude tako svečan. Ponekad to izreče ne samo na hrvatskom već i na njemačkom jeziku.

Tijekom cijeloga sprovoda /**sprohoda**/ zvone sva tri zvona. Kad lijes dođe do vrata groblja /**cimitora**/, onda zazvoni najveće zvono. Čuju se pogrebne pjesme /**jačke**/ i na latinskom; ako je glazba, čuju se povremeno pogrebne koračnice.

Po svršetku sprovoda, istog dana navečer, održe se uobičajena **karminje**. Na karminje pozovu: rodbinu, prijatelja, nosače, župnika i pjevače /ako ih je bilo/ te ih počaste. Tu su ova jela: šunka, kobasice, sir, salama, i hladno pečenje. Isto tako ima i dovoljno pića. Prije su karminje održavali u kući pokojnika ili rođaka, a danas ih održavaju u gostionici.

Nekoliko dana po pogrebu šalju zahvalnice onima koji su doprinijeli da sprovod bude što bolji ili se pak svima jednom zahvalnicom zahvale u "Hrvatskim novinama".

Od ovih običaja najstarije su karminje, koje vuku podrijetlo još iz stare domovine. Obiteljski križ je običaj što se susreće i u Hrvatskoj /Imotski/.

Osmog dana po pogrebu drže se zadušnice za pokojnika, kojima prisustvuje rodbina i prijatelji.

PRORICANJE VREMENA
/iz pučke meteorologije/

U Uzlopu se još i danas, kod starijeg svijeta, predskazuje vrijeme pomoću prirodnih pojava, ponašanja životinja, o raznim datumima tijekom godine.

Tako se po prirodnim pojavama kiša može očekivati, kada ljeti zapuše južni vjetar /**šopronjak**/; kada navečer Sunce zalazi za oblak /to je **vodeni oblak**/ i kada mjesec ima **dvorište** /kolobar/ ili kad slabo sja. Snijeg će padati kad zimi zapuše sjeverni vjetar — bura. Hladno se jutro može očekivati ako je zalaz sunca crven. Ružno će vrijeme nastupiti ako je jutro oko 6 sati vedro; navodno se mijenja vrijeme i kada se reumati-

čarima bolest pogorša. Nevrijeme se može očekivati kad na maglu sunce zagrije. Lijep će dan biti ako je ujutro oko šest sati oblačno ili maglovito tada će se razvedriti. Isto će tako biti lijep dan ako mjesec visi.

Po ponašanju životinja: kiša se može očekivati kad lastavice nisko lete i kad obadi, muhe i komarci više bodu /bilo ljude bilo goveda/, ako žabe krekeću te kada mačka travu jede. Kada mravi izađu, biti će magle. Lijepo će vrijeme kada lastavice visoko lete, kad se vrapci, kokoši i druga pernata živad u pijesku valjaju /kupaju/.

Zapažali su da se vremenske pojave ponavljaju, pa su ih povezivali s pojedinim datumima /svecima/ tijekom godine pa na temelju toga zaključuju: kad na Svijećnicu /2. veljače/ medvjed izađe, a lijepo je, onda se on još više zakopa jer dolazi ružno; ako puše hladni vjetar i tada pada snijeg, ostaje vani, jer će nadoći lijepo vrijeme. **Ledeni djedi – ledenjaci** su Pankracije /12. svibnja/, Servacije /13. svibnja/ i Bonifacije /14. svibnja/, oni donose studen. Slijedi Sofija /15. 5/ povlažena /"**poscana**"/, kada uvijek pada kiša. Dne. 20 veljače je Matija, koji led kida, ako ga ne nađe onda ga sam stvara. Sveti Luka /28. listopada/ snijegom huka, a Šime i Juda /28. listopada/ snijegom **puda.** Kakvo je vrijeme na četrdeset mučenika /10. ožujka/, takvo će biti 40 dana.

Ova predviđanja vremena nisu svojstvena samo za Uzlop već su općenita, pa se na prvi pogled može zapaziti slično prognoziranje i u Hrvatskoj.

. . . . .

Premda se Uzlop nalazi u blizini Šoprona i Željeznoga, uza sve to, kako se zapaža u etnografskim obilježjima Uzlopci su sačuvali brojne elemente hrvatske narodne kulture iz stare domovine, a novim utjecajima susjednih naorda daju svoja specifična obilježja.

NARODNE PRIPOVIJETKE – POVIDAJKE

Stakleni brig

Ovde od zgora kod malina, onde je Potok i sinokoše. Onde jedan junak imao sinokošu, ter je htio travu kosit. Jednoć je kosio, ter su došle tri lipe divojke. To su bile vile. On se sramio. One su se svikle i su se va vodi kupale. Pratež (haljine) su na travu vrgle, a na pratež ringl (prsten). On je na nje gledao. Jedna mu je bila najlipša i va tu se je zaljubio. One kad su bile gotove su se opravile (obukle) i pošle.

On je drugi dan opet išao tamo i one su se opet kupale. I tako oš jedan dan pa je gledao kamo su ju ringl (prsten) vrgla te joj ga je zeo. Kad je bila gotova, da proć nije mogla, kad nije imala ringl. U tom ringlu je moć. Ona ga je lipo prosila da neka joj ga da. On joj ga nije htio dati, već da ona mora ići s njim. On je sam, da treba žensku. On je prosio da neka bude njegova žena. Ona hoće pojti, ali on joj nigdar ne smi reći: "Biela vila."

On se je ringl sranio va njegov žep. Kada je ona prala, išla je gledati va žep da će rubac oprat i našla njen ringl. To mužu nije rekla.

Kad je ona bila jedno ljeto kod njega, ona mu sina rodi. Kad je bio krst, dite krstilo, bili su kumovi, koje su gostili. Vinom su se napili, a on je dignuo staklo (čašu) i si je zajačio (zapjevao): "Lipa moja biela vila." Kad je on to zajačio, onda se ona stala, upravila i na oblok van zletila. On za njom, van poče vikati, neka ide najzad, da ča će on sa tim ditetom, malim, da je li ga ne miluje. Ona je išla najzad i dite na sredini prekinula i rekla: "Tebi pol, a meni pol." I opet izletila. Ako ju oš kani imati, onda mora na Staklen brig po nju dojt.

On je otišao po nju na Stakleni brig, tamo ju je iskao. Putovao je kroz lozu (šumu), pa onda je došao do jednog stabla pa ču tice piukat, a bilo je jako zima. On je vidio da je tičicam zima i ju pokrio z njegovom jupom (kratki kaput). Kad je došla stari orao /orlica/ je rekla: "Kad bi znala ki je moje male tice pokrio, bi mu svaku želju spunila." Onda se je muž javio i rekao je: "Ja sam ji pokrio!" Orao pita: "Ča si želiš?" Muž joj povida da želi na Stakleni brig. Tica ga zame na hrbat i ga nosi k Staklenom brigu.

Kad su daleko letili reče tica: "Ja sam oslabila. Imaš ča za jisti, jer te moram doli pustiti?" On je imao kus slanine, ki ga je dao. Potom su letili dalje. Opet orao oslabi i on joj da kus kruha. Onda dalje lete i opet orao oslabi, a on ništa nima i si odreže od stegna kus mesa i tako dojdu na Stakleni brig. Tica otide.

Na Staklenom brigu je bio veliki grad (dvorac) od bieli vilov. Dojde jedna biela vila i muža upita: "Ča hoće?" On, da išče njegovu ženu. Ona pojde po nju i pošalje je van. "Kako si ti simo došao?" Imamo oštru gospodaricu, ali ćemo pokusit. Ona ga je opeljala gospodarici i on gospodaricu prosi za njegovu ženu. Gospodarica reče: "Do ranoga mora on pšenicu posijati i do rano jutro mora biti kugluf od te pšenice na stolu."

Njegova žena je imala prsten i reče mu: "Ništa se ne boj! Sve će biti u redu." Ona je prsten obrnula i došli su patuljci i sve je bilo do ranog ča je bilo zapovidano.

Drugi dan je moralo biti trsje zasadjeno i flaša crnog vina od toga trsja na stolu. Opet je vila prsten obrnula i trsje je bilo zasadjeno i flaša crnog vina na stolu.

Treći dan mu je stavila sve bile vile ča su bile u gradu, da izabere svoju ženu. Sve su bile jednake. On se je opet pobojao. Žena mu je rekla: "Na onu vilu koju muha siede, to sam ja." Onu neka čvrsto drži i da ne pusti. Sve je bilo tako. Vile su se postavile i na jednu je muha siela, a to je njegova žena bila, koju je on medju vilama izabrao.

Sada je gospodarica popustila i smio si je konja zibrat ki će ji domom nosit. Opet se je zabojao, jer su bili svi jednaki. Žena mu reče: "Pazi! ki konj na vrata pogleda, onoga za uzdu zemi i ne pusti!" Tako je bilo. Onaj konj ki je na vrata pogledao, onog je za uzde zeo i ne popustio.

Sada su odjahali. Kada su daleko odjahali, ona je čula štrohati /topotanje/ i reče mu žena: "Stara je za nami!" "Sada moraš paziti; ti ćeš biti malinar /mlinar/, a ja malin /mlin/. Moraš biti gluh i ništa odgovarat". Vila obrne prsten i on postane mlinar, a ona malin. Stara je ispitivala da li je vidio jahače. On se činio gluh, a stara je rekla: "On je bedast, idemo dalje."

Jahali su i oni dalje i po kratki časi opet vide staru za njimi. Vila obrne prsten i oni postanu rimljak /bara/ i raca. Sada stara nije ništa mogla i pojde nazad, a oni va miru pojdu domom.

Kad dojdu domom, konja zvežu za jasle, muž projde po sjeno. Kad je sjeno donio, konj mu reče: "Ne davaj mi sjena; ja to ne morem jisti, ja sam tvoja krsna kuma, bila sam tute zaviškana /začarana/. Moram opet najzad!" On ju odveže i ona projde.

Oni va miru lipo živu i ako oš živu oš im dobro ide.

/Po pričanju: Julijane Grillenberger/

Biela vila i cipel

Jedan muž je na Golom brigu na vinogradu dugo va noći delal. Onde je bio velik kamik /kamen/. Za tim kamikom je biela vila ležala, a on je va nju gledao, kako je jako liepa, pa je prošal domom. Drugi dan se je stau va noći i pošao opet gledati lipu bielu vilu i treći dan je išao, a žena se je mislila kamo ide, ča on to dela. Sad se ona stala i za njim išla da ju on nije vidiu i kad je tamo došla ter je vidila da je onde biela vila, a muž ju gleda. Žena je njemu rekla: "Očuvaj vas Bog", ter se dala i pošla domom.

Kad je njegova žena prošla, biela vila je mužu rekla: "Srića tvoja da tvoja žena nije zapsovala, a kad bi bila zapsovala ne bi ti biu živ odavle prošao. Ona je svikla cipel i mužu dala neka to nosi ženi, a on neka se ne vrati na taj brig. Kad je on domom došao je ženi cipel dao, a žena ga na oblok vrgla i išla spat.

Kad su se rano stali, cipel je bio pun zlatni dukatov, kad su ju htili sprazniti, cipel, opet se je htio napuniti. Oni su bili jako bogati i nisu tribali već djelati.

/Po pričanju: Julijane Grillenberger/

Kako su postale bile vile

Stari oci su povidali da su biele vile potakle /potekle/ od Adama. Adam je ima sto i dvadeset dice. Kad je Bog pitao, koliko dice ima, njega je sram bilo pa je polovicu sranio. Ta sranjena dica su postala bile vile.

/Po pričanju J.G./

Povidaljka uspavanka

Ovčinji pastir

Bio je jedan ovčinji pastir, ki je imao čuda, čuda ovac. Dospio je velikoj vodi, prik ke peljao uzak most. Nut vagnao je pastir vsako pojedino ovce prik mosta. Spi sada a mislim da će to zutra jur biti.

Bile vile na Bubnjevom brižiću

Na Bubnjev brižić nedalek je htio jedan muž zaran, rano jutrom orat, kad je bilo vruće. Kad je bilo u šest uri je thilo zvonit va crkvu, on htio vole zavezati i projti va crikvu i tako već dana. Jedno jutro je on našao grebljicu /ožeg/ bez držala. On ju je načinio nasadio i na mjesto vrgao.

Sada u šest uri on opet ide va crikvu. Kad je došao z crikve nazad, je našao veliki lib /hljeb/ bieloga kruha. Gribljice već ni bilo.

Kad su ljudi počeli, kasnije, psovati i zakljinjati — bile su vile otud prošle.

/Po pričanju J. G./

Vile u povidaljkama Uzlopčana

Uz čikanje perja, kumušanje kukuruza i druge poslove u kući obično su se pričale povidaljke. Ovdje iznosimo neke koje do sada nisu objavljivane kao: "Stakleni brig", "Biela vila na Bubnjarevom brižiću", "Kako su postale biele vile", "Biele vile i cipel" i "Kakao je kukurica dobila ime".*

U povidaljkama Uzlopčana često se susreću vile, kao i kod drugih Hrvata u Austriji i Madžarskoj. To je opća pojava kod slavenskih naroda. Povidaljka **Kako su postale biele vile** slična je priči što ju je zapisao Juraj Franković kod Hrvata u Madžarskoj Podravini.*

Kako je kukurica dobila ime turska /anegdota/

Kad su Turki vojevali va naši krajini, dopremili su si iz Turske krmu za konje. Imali su siena, pak kukurice. Kad su krmili konje, spalo je nikoliko zrna na tlo. Kad su pak znikla i doprimili velike klasje. Kukurica od onda se pozna u našem kraju, ka se u nikom hrvatskom selu /kao: Pandrofu, Bjelom Selu, Novom Selu/ imenuje i turska.

/Ispričao I. Wiedenhofer/

---

* Osim ovih koje je zapisao autor u fonetici Instituta za narodnu umjetnost u Zagrebu, nalaze se uzlopske povidajke pod br. 855, a sabrala ih je prof. Nives Ritig-Beljak.

* Franković, Gyory: Vile — Tortenetak a Drava Menti Horvatoktol /strana 248/, Pécs 1975.

Možda su neki Hrvati tek u Gradišću upoznali kukuruz i stvarno od Turaka ili su pak po uzoru na Nijemce /Turkische Weisen — turska pšenica/ nazvali turska.

Poslovice

Poslovice su male izreke, koje u sebi sadržavaju pučko iskustvo stvarane stoljećima. Veći broj sadržajno istih poslovica susrećemo kod više naroda, što ukazuje na stjecanje istog iskustva. Među poslovicama u Uzlopu ima takvih koje nalazimo u staroj domovini, iz čega se može zaključiti da su ih Hrvati u Uzlop donijeli iz Hrvatske. Navodimo nekoliko primjera poslovica u Uzlopu:

1. Lako je prošla u vodu đogat, kad sam rado na nju skoči.
2. Išla bi baba Rim, kad bi imala s čim.
3. Žaba se ne treba va vodu sunut ar sama skoči unutra.
4. Žena, kosa i fajfa /lula/ se ne posude.
5. Bolje jednog repca va šaki, neg tri na krovi /ili: nego golub na krovi/.
6. Ki drugom kopa jamu, taj sam spadje va nju.
7. Pokažeš kome mali prst, hoće imati svu ruku.
8. Tri žene pa jedna guska stvore sajam.
9. Pijanicu se mora i voz /vozom/ sijena ugnuti.
10. Tri kuharke jedan gost još ni bilo jila dost.
11. Čim je već bab, s tim je dite kilavije.
12. Draži mi je rebac va šaki neg staglić /češljugar - Distelfing/ na krovu.
13. Pod vežnimi /glavnim/ vrati je poznat gospodaricu.
14. Kakav je kapurao /kapural/ takova je sva sprao /alat/.
15. Ticu je poznat po perji.
16. Jednome se vidi kuharica, drugome pop.
17. Protiv vjetru puhat je zaman.
18. Ki ljen za iskanje u redu drži.
19. Željezo se mora klepati /kovati/ dok je vruće.
20. Pustiš kokos /ili kozu/ na jarak ide i na gredu.
21. Zaman su gusle va malini /zaludu su gusle u mlinu/.
22. Bolje jednu kiticu cvijeća jednome živom, neg tri vjence na skrinju.

Zagonetke

Lonac ima uho
A je poslije gluho
Kadkad ima dvoje
Gluho obadvoje.

Šilo bodilo po svitu hodilo,
Ni pilo ni jilo, a još je živilo.

Hrvatski jezik Uzlopa. Čakavci su u Gradišću najbrojniji, te je njihov izgovor ovdje prihvaćen kao hrvatski književni jezik. On je lako razumljiv i pripadnicima ostalih djalekata /Štokavaca i Kajkavaca/, jer su se svi djalekti miješali prilikom susreta na sajmovima, proštenjima itd. Sva sela svoj govor zovu hrvatskim.

Govor je Uzlopaca neki čakavski izgovor i lako se razumije. Prihvaćene njemačke riječi: ringl prsten, fajba lula, flaša boca ili madžarske: kišbirov bubnjar, prilagodile su se ovom obliku hrvatskog jezika u pogledu izgovora i naglaska. Ono, što je, najvažnije, takvih riječi je malo, jer se sa susjednim narodima nisu mnogo miješali. U govoru ima i arhaizama, kao vračitelj liječnik, čudo puno, muka brašno, godina kiša itd. Utjecajem crkve primili su neke latinske riječi, koje su također prilagodili duhu svoga govora, kao: malin mlin, cimitor groblje i dr. Jat izgovaraju kao ja, npr: svjat. Miješaju ikavicu i ekavicu. Dobro razlikuju č i ć;

Interesantno je navesti istinitu anegdotu da su zatočeni svećenici Nijemci u logoru Dachau čuvši razgovor na hrvatskom jeziku svećenika zatočenika Matiasa Semelikera iz Gradišća i Živana Bezića iz Splita mislili da govore talijanski. Na pitanje kako su došli do tog mišljenja odgovorili su da je talijanski najljepši jezik na svijetu, a njihov je govor tako melodiozan da su bili sigurni da govori talijanski.

HRVATSKA TOPONOMASTIKA "KRAJINE UZLOPA"

Interesantni su nazivi po podrijetlu /otkud ishajaju/ lokaliteti "Krajine Uzlopa". Ovdje ćemo proučiti hrvatske nazive, koji su kod naroda još i danas u uporabi.

Nazivi "Krajina Uzlopa" i "Dolina Vulke, redovita krajina" označuje jedno šire područje. Ime krajina povezano je u prvom primjeru s mjestom, a u drugom s rijekom. Takovih primjera naći ćemo i u staroj domovini Gradišćanskih Hrvata.

Ime krajina označuje predio uz granicu, na kraju.

Još nije utvrđeno kako je došlo do naziva mjesta Uzlop. O tom postoji u narodu anegdota /povidajka/, koju nam je kazao Ivko Wiedenhofer. Uz cestu koja je vodila od Šoprona do Bratislave nalazila se jedna **lopa** /kameni stup/. U staro doba vojnici su prolazili tom cestom i jedan od njih zaveže konja za **lopu.** Kad su ga ugledali drugovi bez konja, upitaše ga: "Gdje ti je konj, gdje si ga ostavio?" On im odgovori: "Vezao sam ga uz **lopu.**" Od toga vremena to mjesto se prozva Uzlop, od: uz lopu.

Eugen Benčić, bivši direktor osnovne škole, misli da ime potječe otud što se tu nalazio **pilj** ili **slop** /kip sveca na stupu/ i po njemu je Uzlop dobio ime Za slop, a od toga postade Uzlop.

Martin Meršić, ml. u kalendaru "Naša domovina" za 1933. godinu u članku "Okle ishajaju imena naših hrvatskih sel" navodi mišljenja jezikoslovaca W. Steinhausera i E. Schwartza da je korijen imenu Uzlop lično ime.

Prema mišljenju dir. J. Hölda radi se o poljskom plemiću "Ritter von Zazlup" gospodara mjesta od čijeg imena je mjesto dobilo ime.

Dr K. Bürger u doktorskoj dizertaciji iznosi da je Uzlop dobio ime po staroslavenskoj riječi stl /u/ p /u/, za stupom. Otud i madžarska riječ "Zaslup" "Zaszlup".[1]

---

1 Tome Schneider: Uzlop "Gradišće", kalendar 1971

Sveučilišni prof. dr E. Kranzmayer misli da i staromadžarski naziv za Uzlop "Zaszlup" znači za stupom ili turnom.[2]

Iz povijesti saznajemo da je mjesto često mijenjalo ime. Tako su najstariji nazivi koje nalazimo u starim poveljama /ispravama/ iz g. 1300. possessio Zazlup i duo Zazlup, 1367. Zazlop, 1370. Zazlup, 1392. Oslupp, 1393. Zazlop, 1395. Zazleph, 1411. Vslupp, 1515. Oslup, 1580. i 1589. Oslop, 1611. Vzlop, 1641. Oszliph, 1696. Oszlop, 1713. Oslopp. Za vrijema Austro-Ugarske Monarhije mjesto se službeno zvalo madžarskim imenom Oszlop, a danas njemački Oslip, a hrvatski je naziv Uzlop od 1773.

Prema mišljenju splitskog toponomastičara Miroslava Pera i autora ove monografije naziv **Zaslop,** koji je zabilježen kao najstariji slavenski relikt znači,"predio koji je iza ili uz klopotala /tj. mlinove/". Ovo stoga što je prema P. Skoku /Etimologiski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, II. Zagreb 1972. s. 269/ riječ klopotati onomatopejskog porijekla /lop/lap/, a može se protumačiti kao "zvuk ili udarac koji se ponavlje", a to se događa pri klopotu mlinskih kašika i žrvnja.

Nazivi pojedinih dijelova Uzlopa su ovi: Prkanj, Selo, Ulice, Zavrti, Zgora, Zdola i Najgepaj. Ove nazive možemo podijeliti na dvije skupine: 1. one koje susrećemo u staroj domovini, a koji su vjerovatno otud i potekli; 2. nazivi koji su nastali u novoj sredini.

U prvu skupinu spadaju: Prkanj, Selo, Ulice, Zavrti, Zgora i Zdola.

Jedan od najstarijih predjela Uzlopa zove se Prkanj. Ime su dali Hrvati a vjerojatno po pjeskovitu zemljištu./ Parčić: Hrvatsko-talijanski riječnik, Zadar 1901./

Predio oko crkve zove se **Selo.** Vjerojatno je tako nazvan zbog toga što se tim htjelo istaknuti da je taj dio najvažniji predio mjesta. Tako i u staroj domovini ima primjera da selom zovu najvredniji predio mjesta, kao u Podaci kod Makarske.

Toponim Selo u Uzlopu mogao bi označavati prostor /zemljište/, kmetovsko selište, kao što je to i u središnjoj Hrvatskoj kod nekih **sela.**

Oba navedena mišljenja dolaze do istog rezultata, da naziv **Selo** pripada jezgri iz koje se selo razvilo.

Naziv predjela **Zavrti** nastao je kasnije, kako se mjesto širilo, a potječe od naziva kultiviranog /obrađenog/ zemljišta. Na tom se prostoru proširilo selo, a ostao je navedeni naziv za taj predio.

---

2 E. Kranzmayer und Bürger: "Burgenländisches Siedlungnamenbuch, Eisenstadt, 1957.

Nazivi **Zgora i Zdola** nastali su spajanjem Sela i Prknja /u 17. stoljeću/, a ime potječe od oblika reljefa. / Tako i Sućuraj na Hvaru ima predjela Gornja i Donja Banda. Takvih primjera ima dosta./

U drugu skupinu spadaju nazivi koji nemaju veze, s nazivima u staroj domovini, a to su: **Najgepaj i Milionen** gase.

Najgepaj je njemački naziv koji je kroatiziran, a potječe od neu /nove/ Gebaude /zgrade/.

Premda su hrvatska imena polja i mlinova u narodu u hrvatskim selima bila uopće prihvaćena, oni su teško prodirali u urbar, tako da su zadržani oni nazivi koji su bili prije doseljenja Hrvata. Ipak je bilo iznimaka, kao npr. četiri naziva koja spominje Herrschafts urbar: Minich-acker — Minićeva oranica, Minich Wiesen — Minićeva Livada, Minich Holz — Minićeva šuma.

U Uzlopu su se i danas sačuvali u upotrebi hrvatski nazivi za oranice, pasišta, sjenokoše i dijelove šuma. Prema navedenom možemo zaključiti da su ti nazivi nastali kasnije.

Nazive oranica možemo podijeliti na one koje su dobile ime po mjestu gdje se nalaze i reljefu, po biljnom pokrovu i životinjskom svijetu, po obiteljskoj, osobnoj i kmetovskoj pripadnosti itd.

Tako su po položaju oranica dobile ime: Za crikvom, Za crikvu i Za vrti.

Reljef je dao ime oranicama: Zdelinsko, Draga /u maloj dolini/, Brigi, Griči /Griči/[1] /Grič — brežuljak/ i Podjame i Drugi Štriki /njem. Strich — crta/, Vlake /vlake — lijehe/.

Po vrsnoći zemljišta: Prvi klas /Klasse — razred/, Drugi klas, Treći klas, Četvrti klas, itd.

Po biljnom pokrovu: Kruškovlje, Šaš, Topol, Topoliće /po topoli/, Gložje, Malo Gložje /po biljci glogu/, Začeriće po ceru kojeg je tu bilo, Lesićak /od les — šume koja je tu rasla/.

Iskrčeno zemljište jedne oranice nazivano je **Krči.**

Posebno osebujno podrijetlo ima naziv oranice **Grebljice.** Neki drže da je ime oranice po narodnoj priči[2] /povidajki/, čovjek je tu našao greblicu — grebljicu[3] /sprava za zgrtanje žerave u krušnoj peći/. To mišljenje nije ispravno jer se oranica ne bi zvala Grebljice, već Grebljica. Po svoj prilici oranica je dobila ime po izgledu zemljišta, koje sliči grebljici — zaobljeno kao grebljica.

---

1 Oranicu Griči Nijemci zovu kritschenacker. Možda su prihvatili naš naziv.
2 Vidi povidaljku "Biela vila na Bubnjevom brižiću".
3 Greblica zovu u Samoboru, a u Uzlopu grebljica.

Po prezimenu Laušići nazvana je oranica; vjerojatno ju je spomenuta obitelj obrađivala; Šafarsko po kmetu Šafaru koji ju je navodno obrađivao.

Oranica Za crikvom ima još ime Durovsko, od Jurovsko, po nekom Jurju kojemu je pripadalo i koji ju je obrađivao.

Po kmetovima koji su svojim gospodarima davali desetinu prihoda dobila je ime oranica Ceneri /njem. naziv Cehner – desetina/.

Ime oranice Kapela potječe otud što je tu nekada bila crkvica pustinjaka.

Nazivi sjenokoša i pasišta su ovi: **Brig, Graba, Viebot i Baumsulj. Brig** je nazvano po tome što se to pasište nalazi na uzvisini, a **Graba** se nalazi u nizini. **Viebot** je kroatizirani njemački naziv od Verbot – zabrana. **Baumsulj** od njemačkog naziva za tu sjenokošu /Baumschule – školska zgrada/, prema mišljenju Eugena Benčića.

Zanimljivo je napomenuti da u Omišlju na Krku postoje nazivi za oranicu **Zavrti i Draga,** a za pašnjak **Brig.** Dakle, ista imena kao i u Uzlopu.

Nazivi za pojedine dijelove šuma su ovi: **Siće, Humperig i Štampering. Siće,** po narodnom tumačenju, dobilo je ime po tome što se tu sjeklo drveće. **Humperig** vjerojatno od hum-berg, **Štamperig** /njem. Steinberg/ od kameni brieg, na kojemu nije bilo šume u starije doba.

Imena tekućica su: **Graba – Vulka** /njem. Wulka/, **Šešika, Oblos i Hordek.**

Kako smo već spomenuli Uzlopci zovu Vulku Graba, a to zbog toga što joj korito za vrijeme niskog vodostaja ima, možda, izgled grabe. Potok /njem. Mühlbach, mađ. Potok/ je pritok Vulke. Potok je povremeni tok. To je hrvatska riječ koju su primili i Mađari. U mađarskom jeziku potok je pojam za malu rijeku. Oblos /der Ablass – ispuštanje/ i Hordek su kroatizirani nazivi stranog podrijetla.

U blizini mjesta se nalazila bara /mlaka/ zvana **Šešika.**[1] Prema priči /povidajki/ u susjednom selu Sv. Margareti živio je trgovac blagom zvan Šešika. Kod kupovanja stoke on se rado cjenkao. Slabo je plaćao seljacima, koji su ga zbog toga krivo gledali. Jedne noći mladež Uzlopa dočeka Šešiku i premda je bio u društvu prijatelja, baciše ih sve u baru. Tu se oni dobro okupaše. Otud ta mlaka, navodna, po Šešiki dobio ime. – Vjerojatno je Šešika dobila ime po šašu, biljci koja obično raste po močvarama i jezerima.

1 St. Jagašić: Kako je uzlopska Šešika postala svoje ime, Kalendar "Gradišće" 1974.

U okolici su poznati brežuljci **Goli brig i Hrvatski vrh. Goli brig** je vjerojatno dobio ime po tome što na njemu nema šume. Na **Hrvatskom vrhu** nalazio se je **Uzlopski grad.** Možda je Hrvatski vrh bio naseljen u doba ratova, a kada je nastupio mir njegovo se stanovništvo spustilo u nizinu.

Naziv Bubnjev brijeg potječe od činjenice da je na tome mjestu sagradio zgradu čovjek koji je bio seoski bubnjar, ili se tako zvao, ili mu je to bio nadimak. O tom nedostaju povijesne činjenice.

Prolaz između dvaju bregova: Bubnjevog brijega i Siče zove se Klanac, a između bregova Hane i Hrvatskog vrha također zovu Kljanac ili Put. Naziv klanac čest je u Hrvatskoj.

KULTURNI RAZVITAK

U kulturnom razvitku Uzlopa su kao i u drugim hrvatskim mjestima Gradišća važnu ulogu imali seoski intelektualci, svećenik i učitelj. Nacionalna vitalnost Uzlopaca održava se upravo na kulturnom polju. Mjesna rasadišta kulture bile su vjekovima, a ostale su još do danas, crkva i škola a u novije doba farski dom. Nacionalna vitalnost posebno dolazi do izražaja u čuvanju i razvitku brojnih elemenata hrvatske kulture.

Kulturnom razvitku treba zahvatliti činjenicu da svi Uzlopci govore dva jezika, hrvatski i njemački, i među nijima nema nepismenih. Ova im okolnost omogućava čuvanje nacionalnog identiteta, a s druge strane snalaženje i aktivan doprinos u Austrijskom društvu.

I za Uzlop vrijedi ono što je više nego lijepo rekao o kulturi Gradišćanskih Hrvata Nikola Benčić: "Austrija kao država sa svojom visoko organiziranom kulturom ima u svom kulturnom vrtu jedan egzotičan, skoro nerealan cvijet ki daje toj kulturi poseban čar privlačnosti, no svaki egzotičan cvijet potrebuje posebnu pažnju, gajenja, čuvanja, otklanjanja malodušnosti i uskogrudnosti. Samo širokogrudnom potporom i razumijevanjem će se moći u budućnosti spasiti ova kultura, ka se iz rustifikalno-seljačkog nivoa mora probiti do složene suvremene kulture, ča izgleda svim nam načinja najveć poteškoć."

Uzlop je jedan list tog cvijeta. On se već probio do nivoa suvremene kulture i pokazuje ostalim hrvatskim mjestima kuda i kako da pođu, a nadajmo se da će u budućnosti dati svoj još veći doprinos.

O župnicima /farnicima/ uzlopske župe

Uzlopska crkva i župa dosta je stara. O njihovoj izgradnji nema podataka. Stariji dio crkve građen je 1310, dakle prije doseljenja Hrvata. Koji su u to doba bili svećenici, da li svjetovnjaci ili željezanska mala braća /minoriti/, nije nam poznato.

Godine 1527. Urbar željezanske gospoštine spominje hrvatskog duhovnika, kojemu ne znamo ime, a koji je po svoj prilici došao sa doseljenim Hrvatima sa juga. U 16. stoljeću imali su Uzlopci jedno doba pravo da sami biraju župnike, a zašto to pravo nisu duže zadržali, nije nam poznato.

Uzlopci su uvijek poštivali župnika, pa su ga kao i cijelo Gradišće nazivali gospodin. Oni su se brigali da župnici budu zadovoljni. Tako su župnici dobivali u 16. stoljeću od svakog stana vrtanj /vrst kruha/ i kobasicu, a na Uskrs hlipćac sira.

Uzlopske krsne knjige koje se nalaze u župskom dvoru počinju od 1. 10. 1788. Župski stan je izgrađen 1764. godine zalaganjem župnika Mate Palkovića, i to na mjestu gdje je bio i stari. U to doba Uzlopci su bili dužni župni stan opskrbiti drvima.

Od doseljenja Hrvata poznati su nam ovi župnici: Grgug Nabinić, 1570; 1582 bio je neki stari bolesni župnik koje ime nije nam poznato. Poslije ovoga dolazi dr Vincence Andronić, odličan govornik. Godine 1594. župnik je Ivan Barilić, a poslije godine 1603. Gregor Matasović bio je u isto vrijeme župnik u Sv. Margareti. Godine 1641. župnik je Grgur Fersin, a godine 1659. Ivan Kobetić, koji se osim župničkih poslova bavio još i fizikom i meteorologijom. Tu je Ivan Batalić, godine 1679, poslije njega dolazi Martin Pilić /1677. do 1681/, a nakon njega Ivan Piletić /1681 do 1682./ Pavao Ribić /1682. do 1711./, rodom Uzlopac, dao je postaviti 1688. Marijin pilj pred crkvom.

Novi župnik Ivan Gmašić /1711. do 1729./, a poslije je župnik Vitus Maković /1729. do 1736./, koji je umro u Uzlopu, a grob mu se nalazi u crkvi zdesna od oltara. Matijaš Kliković /1737. do 1747./ rodom je iz Cogerštofa. Vitus Jožef Palković, rodom iz Štikaprona, župnik je Uzlopa 1747 do 1756., a pokopan je u crkvi slijeva od oltara; nadgorbna ploča na zidu crkve je na hrvatskom jeziku. Mate Šimonović /1756. do 1757./, Mate Palković /1757. do 1798./, Martin Prešić /1798. do 1841./ rodom iz Klimpuha 1770. Franc Kutasy od 1841. do 1848. Bio je Hrvat i zbog političkog djelovanja morao je napustiti župu 1848. i pošao u Ameriku. Toma Jordan rodio se u Rusovci /Oroszvar/. Župnik u Uzlopu od 1848. do 1858. Kasnije je postao kanonik u Đuri gdje prevodi na hrvatski pastirska pisma đurskog biskupa. Gašpar Barilić /1858. do 1864./, Mate Kocijan /1864. do 1874./, rodom iz Novog Sela. Ivan Miletić /1874. do 1912./. Na njegovu incijativu Uzlop je dobio željezničku prugu. Istakao se u moderniziranju vinogradarstva u Uzlopu. Rođen u Temerju 1848, a umro u Uzlopu kao župnik i časni papin komornik. Još je u sjećanju starijih Uzlopaca. Karlo Schmit, administrator od godine 1912. do godine 1913. Jožef Vlašić

od godine 1913. do godine 1940. Ludvik Meršić od 1. 4. 1940. do 15. 1. 1964. Matijaš Semeliker od 1. 4. 1964. do 1979. Rođen je u Vulkaproderištofu. On iz temelja renovira crkvu i župski dvor. Surađuje u "Hrvatskim novinama", gdje je napisao brojne i zanimljive putopise. Ivan Zakall, rođen u Gerištofu, župnik Trajštofa i Uzlopa od 1979. do danas.

Gotovo svi su navedeni župnici bili iz hrvatskih sela u Gradišću. Oni u ovom lijepom hrvatskom selu kao i u ostalim selima imaju veliki ugled. Pristupačni su, a svojim ugledom i znanjem podržavaju hrvatski jezik u crkvi i tako su svojim radom uvelike doprinijeli da je ovo selo sačuvalo do danas hrvatski nacionalni karakter. Bili su uvijek uz narod i u najtežem razdoblju njegove povijesti, a osobito u drugom svjetskom ratu.

Školstvo

Kanonskom vizitacijom iz 1641. spominje se uzlopska škola. To je najstarije autentično vrelo koje se odnosi na postojanje škole u Uzlopu. Međutim, u sadašnjoj školskoj kronici stoji zabilježeno da je prema jednom dokumentu [1] / na žalost nije navedeno kojem/ **Uzlop imao školu već 1540.** Ako je to točno, a kako su se Hrvati doselili u Uzlop između 1529, i 1532, moglo bi se osnivanje škole pripisati našim ljudima.

Povod utemeljenju škole dao je Tridentinski koncil /1545-1563/. Škola je bila utemeljena u okviru župe. Svrha je da se po uzoru na protestante širi pismenost na pučkom, hrvatskom jeziku, Učilo se tada u školi: vjeronauk, pisanje, čitanje i račun. Uz to je već sinoda 1560. propisala podučavanja vjeronauka odraslih.

Dobrović spominje kod prve kanonske vizitacije 1641. da je učitelj u to doba osim školskih dužnosti bio i crkveni pjevač, orguljaš, zvonar, općinski pisar i gruntovničar. Zanimljivo je spomenuti da je učitelj /ime nepoznato/ u to vrijeme prve vizitacije mjesto plaće imao: dva jutra /114 ara/ crkvene zemlje, općina mu je davala 28 kabala pšenice, svaki stan 4 krajcara od ofra /prihod od hodočasničkog pobranog novca/, po forinta, a na trgadbi četiri vidrice vina. Bilo je poteškoća zbog plaćanja. Tako su npr. sačuvani podaci da među ostalima nisu htjeli plaćati: presežnik Martin Rubić, crkvešnjak Đure Krupić, Marko Jakošić, Gregor Šumić i dr. Nije poznato kako se taj spor svršio.

1 Autor navedenog podatka u školskoj kronici Eugena Benčića nisam mogao konzultirati o kojem se dokumentu radi, jer je na žalost u međuvremenu preminuo.

Prema školskoj kronici, najstarija škola koja se vjerojatno sastojala od jedne sobe bila je uz župski stan; danas je to Gmazova i Klapčeva kuća u Glavnoj ulici 33. Ova škola bila je u jako slabom stanju. Vjerojatno zbog skučenog prostora preseljena je u stan Schey /Šej/, danas Glavna ulica 16. U njoj se održavala nastava sve do 1896. I ona je postala pretjesna pa je iste godine nastojanjem župe izgrađena nova škola, a stara je zgrada prodana trgovcu Scheyu, koji ju je preinačio u prodavaonicu. Nova školska zgrada imala je u prizemlju dva razreda a na katu stan za upravitelja škole i jednog učitelja te općinski ured. Kako je broj djece brzo rastao, godine 1924. škola postaje trorazredna. Do godine 1929. nastava se održavala u dva razreda prije i poslije podne. Iste je godine iz školske zgrade iseljen općinski ured, a u ispražnjenim prostorijama otvoren novi razred. Godine 1959. stan upravitelja je preuređen u 4. razred i zbornicu. Kako je ta školska zgrada bila dotrajala, školske godine 1970 - 71. izgrađena je nova, moderna škola. Ona ima četiri razreda, dvoranu za tjelesno vježbanje i zbornicu. Razredi su dobro osvijetljeni i sve odgovara suvremenim školskim propisima.

Nova školska zgrada, od školske godine 1970-71 /snimila Nives Rittig-Beljak — Fototeka Instituta za narodnu umjetnost u Zagrebu/.

Za očuvanje Hrvata u Gradišću važan je bio školski zakon Madžarske od godine 1868, donesen godinu dana poslije austrougarske nagodbe i to na zahtjev Austrije koja se suprostavljala madžarizaciji škola,

sudskih i upravnih organa. Ona je tražila za njemačku manjinu nastavu na njemačkom jeziku. Navedenim je zakonom njemačkoj i hrvatskoj manjini priznato pravo na služenje materinskim jezikom pred upravnim i sudskim organima. Osnovna nastava trajala je šest godina.

Za školstvo je važna godina 1877, kada je Mihovil Naković objavio deklaraciju o jedinstvenom književnom jeziku i pravopisu koju su potpisali skoro svi hrvatski učitelji. Tom prilikom je Mate Meršić Miloradić objavio preporodne ideje. Sve se to odrazilo i u Uzlopu kao i u ostalim hrvatskim selima. Tako kada je Franjo Kuhač godine 1877. pohodio Uzlop, sa zadovoljstvom je zabilježio da je nastavni jezik bio hrvatski.

Školskim zakonom Appanya od 1907. uvodi se madžarski kao nastavni jezik u sve škole, izuzevši vjeronauk koji se u našim mjestima i nadalje predavao na hrvatskom. Jožef Prešić /1912 - 1920/ premda je bio Hrvat držao je nastavu na madžarskom jeziku jer ga je na to prisiljavala vlada. Zakonom od 1921. adaptiran je za Gradišće madžarski školski zakon, koji ostaje na snazi sve do 1937. Unatoč tom zakonu Ignac Perušić počinje predavati na hrvatskom jeziku. Na hrvatskom jeziku se predavalo sve do okupacije, kao i na njemačkom. Za vrieme okupacije 1938 - 1945. nastava se prvenstveno održavala na njemačkom jeziku. Po svršetku drugog svjetskog rata opet se predaje na hrvatskom i njemačkom jeziku.

Sve do godine 1938. u Uzlopu je škola bila organizirana u okviru crkve. Učitelje je namještala crkva, a plaćali su ih pokrajinska vlada 60% i općina 40%. Nadzor odvijanja nastave pripadao je župniku, crkvenom i pokrajinskom inspektoru. Za održavanje školske zgrade, za gorivo i čišćenje brinula se općina. Godine 1938. država je potpuno preuzela školstvo, a takvo je stanje danas.

Poznati su nam i najstariji učitelji u Uzlopskoj školi. Tako je 1651. tu bio Ivan Dvorniković, a poslije dolazi Mikula Mrnević ili Bernerić /1680 - 1685/, Mate Ari /1685 - ?/ i Mate Pyffzić /1713 - ?/, podrijetlom iz Koljnofa. U doba Pyffzića materijalno se stanje učitelja poboljšalo. Tako ovaj učitelj dobiva za plaću: 3 jutra zemlje, a u svakoj polovici sesije /crkvene zemlje/ pola mecena /kabla/ pšenice i od općine drva koliko mu je trebalo. Za vrijeme procesije na Tijelovo, Uzvišenje sv. Križa i sv. Marka za svaku procesiju po jedan gulden /dukat/. Ivan Baschola početkom 19 stoljeća bio je ovdje učitelj.

Učitelji druge polovice 19. te 20. stoljeća bili su: Mate Tulić, rođen Uzlopac /1850 - 65/, Jožef Kotzian /1872 - 73/, Ivan Krajašić iz Trajštofa /1873 - 1912/, Ivan Cserešnyak iz Gornje Madžarske i Robert Boranić /1906 - ?/ Jožef Prešić iz Rasporka /1912 -20/, Marija

Pieler iz Željeznog /za vrijeme prvog svjetskog rata/, Ruža Perušić iz Fileža /kratko vrijeme/, Ignac Peušić, također iz Fileža /1920 - 26/, Ana Jagšić iz Uzlopa /1924 - 34/, Eugen Benčić iz Sombatelja /1926 - 65/, Hazivar Robert, Nijemac /1934 - ?/, Josef Karall iz Velikog Borištofa /1935 - 1947/. Katarina Perušić iz Uzlopa /1935 - 36/, Johann Gmasz iz Uzlopa /1938/, Marije Bauer iz Vorištana /1936 - 1959/, Aurelia Pernisch /1939/, Marija Mikats /za vrijeme 2. svjetskog rata/, Terezija Rammesmeyer, Njemica iz Česna /1944 - 47/, Wendrinski Rudolf iz Uzlopa /1947 - 52/, Josef Höld iz Uzlopa /1948 - 1956/, Margareta Kaiser iz Cindrofa podučavala vjeronauk /1954 - 58/. Inače su vjeronauk podučavali župnici Uzlopa, Anton Mesner /1959 - 61/, Anton Puff iz Trajštofa /1961 - 67/.

Direktori od druge polovide 19. stoljeća su ovi: **Mate Tulić** /1850 - 65/, **Josef Kotzian** /1872 - 73/, Ignac Cerešnjak /1873 /, **Ivan Krajačić** /1873 - 1912/, **Jožef Prešić** /1920 - 1926/, **Ignac Perušić** /1920 - 26/, **Eugen Benčić** /1926 - 65/, **Jožef Höld** /11965 - 1972/ i **Grafl Herta** /1972 do danas/.

Đaci Osnovne škole u Uzlopu s direktoricom, škol. nadsav. Hertom Grafl, na desno učitelj Stefan Bubić i učiteljica Brigita Machtinger a lijevo župnik Ivan Zakall. Pred njima učiteljica Silva Krajašić 1980.

Školske godine	đaka	Školske godine	đaka
1960/61.	142	1971/72.	139
1961/62.	143	1972/73.	114
1962/63.	145	1973/74.	106
1963/64.	146	1974/75.	84
1964/65.	157	1975/76.	70
1965/66.	150	1976/77.	70
1966/67.	147	1977/78.	62
1967/68.	148	1978/79.	66
1968/69.	144	1979/80.	58
1969/70.	138	1980/81.	51
1970/71.	141		

Iz navedenih podataka vidi se da je posljednih deset godina broj đaka koji pohađaju osnovnu školu u Uzlopu u opadanju, jer se od školske godine 1974 - 75. obavlja nastava za djecu od 6 do 10 godina. Poslije završene osnovne škole prelaze u Glavnu školu u Rušti.

Đacima ove škole uglavnom je hrvatski materinji jezik, ali svi oni dobro govore hrvatski i njemački. Učenici koji završe školu u Uzlopu ističu se u daljem školovanju među svojim vršnjacima. Oni učestvuju u takmičenju iz matematike i drugih predmata, te postižu zavidan uspjeh. Škola u Uzlopu dala je i veći broj zapaženih intelektualaca.

Zbog svega ovoga školske **godine 1971. škola je postala vježbaonica hrvatskih studenata koji pohađaju Pedagošku akademiju u Željeznom,** što treba zahvaliti bivšem nadzorniku za hrvatsko školstvo u Gradišću, prof. Konradu Meršiću, koji se zalagao da hrvatski studenti Akademije gdje je on predavao, dobiju solidno znanje u hrvatskom jeziku i pedagošku praksu u ovoj uzornoj školi.

U školi je učiteljstvo na visini, na čelu sa direktoricom Hertom Grafl, koja je 11. 12 1980. zbog didaktičke izobrazbe hrvatskih studenata dobila titulu školski nadsavjetnik. Ovo je uzor, hrvatska učiteljica koja je u Gradišću dobila ovako visoko priznanje. S ovim je i škola u Uzlopu dobila priznanje te se može uvrstiti među najbolje osnovne škole u Gradišću.

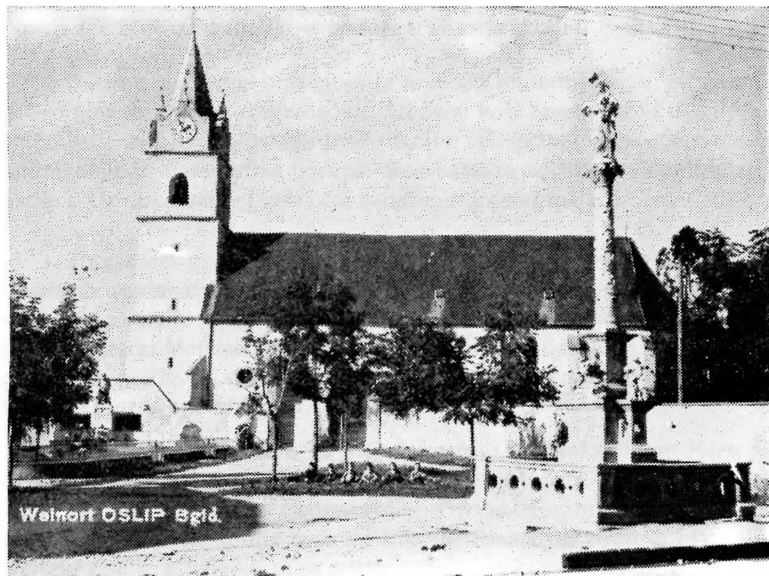
Uzlopski đaci pohađali su šk. god. 1979/80.		šk. god. 1980/81.
Uzlopsku osnovnu školu	58 uč.	51 uč.
U Željeznom osnovnu školu	3 "	4 "
U Rušti glavnu školu	63 "	64 "
Posebnu školu	—	—
U Rušti politehničku školu	7 "	8 "
Srednju trgovačku školu	—	—
Višu/gimn., trg.akademiju, tehničku	13 "	16 "
	144 "	143 "

Dječji vrtić ili čuvarnica je otvoren u veljači 1976. On se privremeno nalazi u školskoj zgradi. Pohađaju ga za sada djeca od 4 do 6 godina. Ukupno ima 30 djece. Vrtić vodi jedna Nijemica.

SPOMENICI KULTURE

Među spomenicima kulture važno je spomenuti: župsku crkvu, groblje, mjesne spomenike i uspomena na pustinjake.

Župska crkva. Jedan od najvažnijih spomenika kulture jest župska crkva. Prema podacima izgrađena je god. 1310. Dolaskom Hrvata u 16. stoljeću postala je tijesna, pa je god. 1591. proširuju. To je skladna zgrada u gotskom stilu. Takovih građevina ima malo u Gradišću. U 17. stoljeću bila je ta crkva hodočasno mjesto posvećena Uznešenju blažene Djevice Marije. God. 1892. crkva je renovirana. U zadnjem svjetskom ratu izgubila je tri zvona, koja su god. 1947. nadomještena. Godine 1953. crkva je popravljena izvana, a god. 1955. iznutra. Kako je građevina bila vlažna, god. 1973. temeljito je obnovljena zalaganjem župnika Matijaša Semelikera.

Župska crkva i Marijin pilj.

Groblje /cimitor/. U Gradišću zovu groblje cimitor /tal. cimitore, a lat. cimitorium – groblje/. To potječe od upotrebe latinskog jezika u crkvi. U Hrvatskoj se i danas čuje naziv za groblje šimitor. Groblja su sveta mjesta za svako naselje. Ono je odraz kulture i poštovanja prema pokojnicima. Usred groblja nalazi se obično kapela, koja pripada groblju. Međutim, župska crkva Uzlopa je istodobno i kapela uzlopskog cimitora.

Prvotno groblje nalazilo se oko crkve i u crkvi nalazimo grobove. To staro groblje je današnji crkveni dvor. Tu se nalaze grobovi uglednih Uzlopaca, kao: župnika, učitelja i poznatih dobročinitelja crkve. Ima grobova i uz zidove crkve i ograde dvora. Među tim grobovima su najstarije grobne ploče, gdje čitamo: "Trgovčić Stefan 1643", "Mate Presić, duhovni pastir i farnik u Uzlopu /1798 - 1842/", "Josef Vlašić, farnik i duhovni savjetnik /1893 - 1972/" itd. Taj prostor oko crkve sve do danas je očuvan kao groblje. Kako tu nije bilo dovoljno mjesta, groblje se proširilo izvan zidina sve do Potoka. Kada je to proširenje izvršeno, nije nam poznato, a isto tako kako je bilo uređeno to staro groblje. Na tom se groblju pokapalo sve do god. 1850. Sve do pred nekoliko godina stajaše tu križ na kojem je bilo uklesano "ljeta 1832". Kako se mjesto širilo, izgrađeno je preko Potoka na prostoru od tri jutra veliko novo groblje, koje je god. 1930. ograđeno čvrstim zidom. Uzlopci posvećuju groblju veliku pažnju. Grobovi su lijepo uređeni i okićeni. Većina nadgrobnih spomenika pisana je i u novije vrijeme, hrvatskim jezikom.

Grob Ludovika Mešića, hrvatski natpisom /snimila N. Ritting-Beljak – Fototeka Instituta za narodnu umjetnost u Zagrebu/.

Mjesni spomenici – pilji. U srednjoj Evropi u 16. i 17. stoljeću bio je običaj da se ispred crkve ili na trgu grade spomenici, i to tako da se na stup postavljao kip sveca. Kako je to vrijeme baroka, stupovi su uglavnom barokni, a predstavljaju zaštitnika mjesta. Ni Uzlop u tome nije zaostajao za srednjom Evropom. Tako se u mjestu podižu četiri stupa /pilja/: Muke Kristove, Gospe Lurdske, Djevice Marije i sv. Leonarda.

Jedan od najljepših stupaova je **spomenik Djevici Mariji** što ga je postvio ispred crkve uzlopski župnik Pavao Ribić prigodom kanonske vizitacije godine 1688.

Nešto kasnije, god. 1712. podignut je **spomenik sv. Antunu,** kada je harala pošast među govedima. Spomenik se nalazi kod vatrogasnog doma.

Preko rijeke Vulke nalazi se **spomenik sv. Leonarda,** kojega slave kao zaštitnika domaćih životinja. Svetac je prikazan kako drži lance, a uz noge mu leži lav.

Oko 150 koraka dalje nalazi se **stup Muke Kristove,** a postavili su ga također poslije pošasti blaga u 17. stoljeću.

Osim navedenih pilja vrijedno je spomenuti i saksonski križ, gdje je bio pokopan jedan saksonski vojnik. Kada su njegovo tijelo roditelji prenijeli u Njemačku, na tom mjestu su postavili križ koji ima umjetničku vrijednost.

Uz crkveni dvor nalazi se lijepo izrađen spomenik poginulim Uzlopcima u prvom i drugom svjetskom ratu.

Uspomena na pustinjaka. Kao što je i u susjednim zemljama bilo u prošlosti pobožnih ljudi koji bi se povlačili u osamu i daleko od ovog svijeta u molitvi i samoći provodili svoj život, tako je i u Uzlopu bilo pustinjaka. Oni su živjeli od darova dobrih ljudi.

Gdje se nalazilo pravo mjesto njihovog življenja u Uzlopu, nije nam poznato. Na Hrvatskom vrhu god. 1679. izgrađena je kapela, a god. 1713. uz nju pustinjačka kućica. God. 1782. Josip II raspustio je pustinjački red. Poslije toga su kapelicu i kućicu porušili.

Još i danas su u Uzlopu kod starijih ljudi žive uspomene na pustinjake, što su im ih prenijeli njihovi djedovi koji su njima redovno nosili hranu i piće. Malo zvono, na crkvi, po pričanju starih ljudi potječe sa kapelice pustinjaka. Narod ih je cijenio i držao napola svetim ljudima.

Župski – Farski dom. U novije vrijeme veliku ulogu u kulturnom životu Uzlopa ima župski dom, nazvan farski /od njem. Pfarrer – župnik/. Dom je izgrađen 1959. god. samoincijativom samih mještana, koji su pored novčanih priloga učestvovali u izgradnji doma i fizičkim radom. Zgrada je namijenjena održavanju kulturnih priredaba. Pored ostaloga ima jednu veliku dvoranu, koja služi kao gledalište sa, kapacitetom od 250 sjedaćih i isto taoliko stajaćih mjesta.

U domu se održavaju priredbe samih mještana, a nisu rijetki slučajevi gostovanja. Tako treba spomenuti i održavanje slavističkog seminara 1960, koji je vodio bečki sveučilišni profesor Josip Hamm. Dne 30. ožujka 1975. održan je festival gradišćanskog folklora. Često se održavaju priredbe raznih folklornih grupa prvenstveno iz Jugoslavije.

PISCI – ZNANSTVENICI

Premda je Uzlop malo mjesto, ipak je s obzirom na svoju veličinu dao priličan broj intelektualaca koji su stekli ime. Među starijim osobama osobito su zaslužni: Mate Pankl, dr Juraj Ribić, Karlo Šumić, ing. Ivan Jagšić i dr Ivan Jagšić.

Mate Pankl, rođen 13. 8. 1740. godine. Po svršetku studija filozofije u Beču stupio je 1758. godine u Trenčinu /Slovačka/ u red Isusovaca. U isto doba postaje doktor filozofije i dobiva mjesto u konviktu Nagyzombat gdje vrši inspektorsku službu. Od godine 1784. postaje profesorom prirodnih i gospodarstvenih znanosti i tu je dužnost obavljao sve do svoje smrti 22. 3. 1798.

Dr Juraj Ribić, rođen 1690. a umro poslije 1719. Bio je profesor prava na akademiji kardinala Kolonića, pa dvorski i državni odvjetnik. Pisac je pravnih knjiga na latinskom jeziku.

Karlo Šumić, rođen 14. 7. 1811. Bio je župnik u Koljnofu. Značajan je kao prvi pisac Uzlopaca na hrvatskom jeziku. Napisao je: "Sveti križni put Jesusa Kristusa, pisan i Horvatskom narodu aldovan od Šumić Karla", Sopron 1854. Ovaj rad je vrijedan doprinos starijoj crkvenoj književnosti na našem jeziku u Gradišću. Svojim djelovanjem doprinosio je očuvanju hrvatskog jezika.

Dr Jozef Skolanić, /26. 1. 1720. do 22. 11. 1785./ Bio je nadliječnik bratislavske županije. Pisao je po bečkim novinama "Wienerische Anzeigen". Osim toga napisao je dvije knjige iz područja medicine.

Ing. Ivan Jagšić, rođen 20.4.1886. a umro 1956. Svršio je tehniku u Švicarskoj. Jedno vrijeme bio je predstojnik topografskog odjela u Zürichu i otud je otišao u Argentinu. Tamo je postao sveučilišni profesor u Cordobi, gdje je utemeljio kartografski zavod sa 17 sekcija. Po njemu je kasnije zavod dobio ime. Najvažnija su mu djela iz meteorologije na španjolskom jeziku.

Premda je živio daleko od rodnog kraja, nije ga zaboravio pa je svojoj rodbini pisao: "Na svem svitu je lipo, ali nema Golog briga kao u Uzlopu." Kada su mu poslali pjesme Miloradića, pročitavši ih on piše sestri Ani: "Nisam zanao da je naš hrvatski jezik tako lip."

Dr Ivan Jagšić, rođen /5.9.1893, umro u Gracu – Graz 19.5. 1964./ Srednju školu pohađao je u Zagrebu i Sopronu. Stupio je u red pijarista. Kao profesor službovao je u Segedinu /Szeged/, kasnije je bio kapelan u Gijeci i župnik u Klimpuhu . Razvijao je hrvatsku svijest u Gradišću, i to pisanjem pjesmica, kazališnih predstava i sastava u "Hrvatskim novinama" i u kalendaru "Gradišće". Surađivao je i pri prijevodu Svetog pisma na hrvatski jezik.

KULTURNE VEZE UZLOPA I HRVATSKE

Kulturne veze sa starom domovinom bile su uspostavljene čim je prestao rat s Turcima na početku 18. stoljeća. Održavanje tih veza pomogla je okolnost da su se Hrvati nalazili uz prometnicu koja je spajala Jadran s Baltičkim morem. Hrvatski seljaci trgovci, takozvani "furmani" dolazili su često radi trgovine u Zagreb, gdje su među ostalim kupovali i knjige. Ovdje nam je spomenuti da Mirko Valentić navodi kako je putujući i skupljajući građu za izložbu o Gradišćanskim Hrvatima kroz hrvatska sela 1970. nalazio u više privatnih biblioteka na knjige štampane u Zagrebu u 18. stoljeću.[1] Mi na žalost o tome u Uzlopu nismo istraživali.

Buđenjem nacionalne svijesti u doba ilirskog preporoda kod mladeži iz Hrvatske na Bečkom sveučilištu pojavio se interes za hrvatska naselja u donjoj Austriji, Moravskoj, Slovačkoj i zapadnoj Madžarskoj. Kako se Uzlop nalazi u blizini Beča, bio je jedan od prvih koji su studenti posjećivali.

Među prvim poznatim intelektualcima iz Hrvatske koji su došli u Uzlop bio je Fran Kurelac, koji od god. 1816. do god. 1848. putuje po zapadnoj Ugarskoj i sakuplja narodne pjesme. Objavljuje ih u zbirci: "Jačke ili narodne pjesme prostoga i naprostog puka po županji Šopronskoj, Mešonskoj i Željeznoj na Ugri", Zagreb, 1871. U zbirci ima osam pjesama koje su zapisane u Uzlopu.

Učenjak muzikolog Franjo Kuhač na svom je putovanju god. 1877. pohodio Uzlop, a tom prilikom je opisivao godišnji sajam. Spominje učitelja Krajašića, koji uza svu zabranu madžarskih vlasti podučava u školi hrvatski jezik. Pored toga je zapisao neke poslovice, koje su se danas izgubile, npr.: "Nosit ćeš još gusle i tužit ću te ća do gusle" Iz ove poslovice slijedi da su nekada u Uzlopu poznavali gusle. Kuhač spominje Uzlop u svom radu: "Josip Haydn i hrvatske narodne popievke" objavljen u Viencu 1880. br. 20. Tu navodi slijedeću pjesmu:

1 Mirko Valentić: "Gradišćanski Hrvati od XVI stoljeća do danas, str. 29.

"Jelena, Jelena jabuka zelena
Još će nisi zrela, niti si juvena
/neg ti budeš/ v pravi čas trgana
/Pod njom raste/ trava ditelina."

Dalje ističe:"Ova popijevka je kod ugarskih Hrvata vrlo uobičajena te se pjeva u Hrvatskih Šicah, u Incetu, u Oslopu /Uzlop/ u Velikom Borištofu itd. Hajdn je napjev ove pjesme upotrebio kao glavnu temu zadnje stavke Sinfonije u D-duru".

Bilo je Uzlopaca koji su kao i ostali Hrvati iz Gradišća učili školu u staroj domovini. Tako je dr Ivan Jagšić završio gimnaziju u Zagrebu.

Pokretači kulturnih veza u novije doba su "Tamburice" i Hrvatsko kulturno društvo u Gradišću te Matica iseljenika Hrvatske u Zagrebu, Društvo za suradnju sa Gradišćanskim Hrvatima u Zagrebu, Čakavski sabor na Rijeci itd. Posljedica njihove aktivnosti su: festivali u Uzlopu, nastupi "Tamburica" u Hrvatskoj, održavanje seminara u svrhu proučavanja hrvatskog jezika u Gradišću te izdavanje knjiga. Priredbe i prijateljski posjeti Uzlopaca staroj domovini sve su češći. Može se reći da nema godine u kojoj nema kulturne manifestacije. Na sastancima se stvaraju poznanstva i prijateljstva. Tako Uzlop premda se nalazi u Austriji održava nadalje sve jaču kulturnu vezu, a to je zalog za očuvanje hrvatskog karaktera Uzlopa.

Rezultati zbližavanja sa starom domovinom putem održavanja kulturnih veza posebno su došli do izražaja prilikom poplave Zagreba godine 1964. i potresa u Banjoj Luci 26. i 27. lipnja 1969, Budvi, Baru, Kotoru itd. 15 travnja 1979, kada su Uzlopci suosjećajući s stradalima pružili zapaženu materijalnu pomoć svojoj subraći u Jugoslaviji.

DRUŠTVA

U Uzlopu je društveni život veoma razvijen. Tako postoji ukupno jedanaest društava, koja se bave raznim djelatnostima, u prvom redu kulturom i sportom.

Društva koja se bave kulturom:

Hrvatsko kulturno društvo. Utemeljeno je god. 1929. u Vulkaproderštofu sa središtem u Željeznom. Djelatnost društva se proteže na čitavo Gradišće i to putem podružnica, koje se nalaze u svakom hrvatskom selu. Društvu je glavna svrha gajenje i podizanje hrvatske nacionalne svijesti i hrvatskog jezika. To se posebno postiže izdavanjem kalendara, knjiga /nastoji se godišnje izdati barem jedna knjiga/, promicanjem gospodarstva, kućnog obrta, osnivanjem pjevačkih i tamburaških društava. Sadašnji je predsjednik društva dr Ivan Müller, a tajnik Alfons Kornfeind.

U Uzlopu je nakon osnivanja društava osnovan pododbor. Današnji povjerenik pododbora je Josip Höld. Hrvatsko kulturno društvo svake godine održava godišnju skupštinu u drugom hrvatskom mjestu. U Uzlopu ima 150 članova, od kojih veći broj aktivno djeluje. Nastojanjem podružnice u Uzlopu je obnovljeno pjevačko tamburaško društvo "Tamburice", priređivane su zabave i razne kulturne manifestacije.

Hrvatsko katoličko junačko društvo. Svrha mu je bila održavanje predavanja zabava u doba božičnih blagdana i mesopusta. Društvo je imalo svoj dom, takozvanu "junačku hižu". Bilo je učlanjeno u "Poljanskom savezu". Prestalo je raditi nakon okupacije god 1938. i do danas nije obnovljeno.

Hrvatsko katoličko divojačko društvo. Ovo je društvo po svemu odgovaralo Hrvatskom katoličkom junačkom društvu, te je okupljalo žensku mladež. Oni su surađivali međusobno, a prestalo je raditi također god. 1938.

Glazba Uzlopa. Uzlopci mnogo vole ples, pjesmu i glazbu. Zbog toga je još po prvom svjetskom ratu Karlo Schuster prvi organizirao limenu glazbu, koja je brojila 22 glazbara. U malim sastavima nastupala je na

krizmi, svadbi, plesu, mesopustu, pogrebu, u gostionicama itd. Sinovi Karlo i Franc nasljedili su oca.

Od godine 1927. do 1941. glazbeni sastav od 10 glazbara vodi Ivo Valzer. Taj mali sastav nastupa noću u gostionicama na mesopustu, godišnjem sajmu, priredbi branju trešanja /koja je bila samo priređena jedanput/, pa trganju grožđa, krizmi, piru, pogrebu i sl. Ovaj sastav u Gradišću nastupa u ovim mjestima, gdje žive Hrvati: Vorištan, Trajštof, Holovajni, Cokuli, Cindrof i dr.

Treći glazbeni sastav utemljio je Ivan Šumić 1952, a imao je 14 glazbara. To je bio orkestar Uzlopa u kojem su svirala i dva profesora: Reiter i Tienwald. Oni su nastupali također na plesu, mesopustu, svadbi, godišnjem sajmu /Kiritovu/. Svake subote svirali su u Beču u hotelu "Wienberger", a i u drugim mjestima Donje Austrije i Gradišća.

Pjevačko-tamburaško društvo "Tamburica", nastup u Zagrebu 1977. /snimku ustupila škola u Brezovici, gdje su nastupili/.

Pjevačko-tamburaško društvo "Tamburice" Tamburica je omiljeno glazbalo u Gradišću, a u Uzlopu je ono uzeto kao naziv društva. Tamburice su omiljenije od limene glazbe. Bez tamburice ne da se zmisliti ples, pjesma ni zabava uopće. Između dva rata postojala je grupa "Tamburice", koja je nastupala u narodnim nošnjama. Godine 1962. obnovljen je Uzlopski tamburaški zbor, koji je dobio tamburice od Hrvatskog kult. društva. Zbor je imao 18 članova tamburaša i tamburašica, koje su vodili braća Frane i Karl Schuster. Njihov najveći nastup bio je u srpnju i kolovozu 1964. na igrama u Merbišu. Godine 1970. vodstvo "Tamburica" preuzeo je Mirko Sinovac, koji je izabran od omladine. Danas društvo "Tamburice" ima 28 članova. "Tamburice"

su s velikim uspjehom nastupale u Austriji i u inozemstvu. Tako sudjeluju: u županskom domu na Uskrs 1971. prigodom godišnjeg sajma, na mesopustu, pri šalnim igrama i sl. U restauraciji "Rodin mlin" "Tamburice" su hrvatskim pjesmama zabavljale goste u ljetnim mjesecima.

Članovi "Tamburica" i "Nogometnog kluba" sastajali su se svake nedjelje u srpnju i kolovozu god 1971. u Malom kamenolomu gdje su održavali priredbe zavane "hrvatski romantik". Tu se čula prava pjesma i glazba Gradišćanskih Hrvata, uz krijes, baklje, ukusno uzlopsko vino i slaninu na žaru. Sjedilo se na slami, a jeli su na daščici. Na taj način su oponašali život u prirodi. Ove večeri bi rado posjećivali turisti, osobito iz Zapadne Njemačke. "Hrvatski romantik" bio je zabranjen navodno iz higijenskih razloga.

Uspješno su "Tamburice" nastupale i u drugim mjestima Austrije: Željeznom, Proderštofu, Walernu, Ilmitzu, Cokuli, Beču, St. Weithu i dr.

Osobito je zapažen nastup "Tamburica" 30. ožujka 1975. u Uzlopu uz izvedbu hrvatskih plesova "na poljanci" u okviru festival gradišćanskog folklora. Tu se uz njemačku plesnu grupu iz Merbiša i madžarsku žensku plesnu grupu iz Gornje Pulje /Ober Pullendorfa/ "Tamburice" imale istaknuti uspjeh.

Izvan Austrije, "Tamburice" nastupaju na međunarodnim folklornim festivalima, kao u Poljskoj, Madžarskoj /više puta/, Zapadnoj Njemačkoj /Ludwigshafen, Honhein/, Čehoslovačkoj, Hrvatskoj — Jugoslaviji, Italiji, Francuskoj /Nici i Marseillu/. Tamburaši i tamburašice su uvijek nastupali u hrvatskoj narodnoj nošnji Uzlopa.[1] Prošlo je deset godina da "Tamburice" putuju vani Austrije, a izveli su 70 nastupa. Tu su najviše bile zastupane hrvatske narodne pjesme iz Gradišća i Hrvatskog primorja. Gdje su se god "Tamburice" pojavile svugdje su pobudile veliku pozornost uz uspjeh i aplauz.

Uspjehom su s nizom hrvatskih narodnih pjesama nastupile u osnovnoj školi u Brezovici kraj Zagreba od 30. listopada do 1. studenoga 1976.

Sportska društva:

Nogometni klub "Uzlop". Nogomet je jedan od najpoznatijih sportova u svim selima Gradišća, pa tako i u Uzlopu. Prvi počeci neregistriranog nogometnog kluba Uzlop datiraju od godine 1946. To je bilo malo društvo bez Statuta. Nekoliko mladića kupilo je loptu, cipele, a za vrata postavili su vinogradske koce i počeli igru. U okviru društva osnuju pjevački zbor koji bi financirao društvo koje je nastajalo.

Godine 1949. članovi kluba, i to dječaci, pozovu svoje vršnjake iz Bijele Crkve /Donerkirhen/, da bi s njima održali prvu nogometnu utakmicu. Iznenadili su se kad su se na igralište pojavili odrasli. Nije preostalo nego da stariji nogometaši Uzlopa počnu igru koja je završila rezultatom 4:4. Poslije te utakmice došlo je do utemeljenja Nogometnog kluba Uzlop /Fussball club Oslip/. Društvene boje su plavo-bijele. Prvi predsjednik kluba bio je Ivan Filipić, trener Franc Šumić a blagajnik Franc Lippl. Treneri su se mijenjali: Franc Bauer 1950, Geiger Ladislav, Schmit itd. Danas je predsjednik kluba Ladislav Geiger.

Najbolje razdoblje kluba bilo je od 1965. do 1966. Tada je klub uspio dobiti naslov majstora u I razredu B sjevera i ući u II ligu sjevera. Kada su poslije tih uspjeha, najbolji igrači prešli u Željezno, klub je oslabio.

Klub je gostovao po raznim mjestima Gradišća kao: Trajštofu, Rušti, Morbišu, Klimpuhu, Česnom, Sv. Jurju itd. U Zagrebu 13. ožujka 1977 održao je prijateljsku utakmicu juniorima "Dinama"

Društvo ima oko 134 člana od kojih 48 aktivnih.

Tenis klub. Službeni je naziv kluba "TCO Betonwerk" Tenis klub, Uzlop tvornice za cementne prerađevine, koja je pokrovitelj kluba. Ona ga materijalno potpomaže, te tako preko kluba propagira svoje tvorničke proizvode.

Klub je utemeljen 1.9. god. 1969. Prvi je predsjednik do danas Gerhard Šumić. Društvo ima 130 aktivnih članova. Od toga 70 članova su Uzlopci/dakle 65%/, a ostali članovi su iz Željeznog, Rušte i Česnog. Oko 58 članova /75%/ su mladež, a ostlo su starija godišta.

Igralište je otvoreno 10.1.1970. Sada ima četiri igraća polja, a peto polje je u izgradnji. Igralište je moderno sa svlačionicama i kupaonicom. Klub je među boljima u Gradišću, tako da je za kratko vrijeme od utemeljenja bio četiri puta prvak u Gradišću, a više puta parovi: Benčić i dr Valentić. Među najboljim starijim igračima računaju se: Josef Pieler, Peter Stromer, Mirko Sinovac, Cecilia Haselbauer i dr. Od mladih se ističu: Petar Benčić, Gerhard Šumić, Toni Robica itd. Dakle, sve Uzlopci, a nastupali su u brojnim mjestima Gradišća sa zamjernim uspjehom.

Nekada je tenis bio privilegija viših društvenih slojeva, a danas on osvaja sela. Ovdje u Uzlopu se proširio tako da ima pet teniskih polja, što nemaju ni mnogi gradovi.

Lovačko društvo utemeljeno je 1.8.1970. Prvi predsjednik bio je Frane Lippl, a sada je Andreas Pieler, a tajnik i blagajnik Helmut Filipić. Društvo ima oko 10 članova. Oni ulove godišnje otprilike: 6 srna, oko 230 komada zečeva, 150 fazana, 50 jarebica, 15 lisica

Društvo vodi brigu i o uzgoju divljači.

Ostala društva:

Vatrogasno društvo Uzlopci zovu Ognjegasno društvo. Kako su stare kuće u prošlom stoljeću bile pokrivene slamom, izbijali su često požari, pa je to natjeralo Uzlopce da organiziraju Vatrogasno društvo. Ono je jedno od najstarijih u Gradišću, a utemeljeno je god. 1866. Njegov prvi komadant bio je mlinar Jožef Pieler. Zastava društva je iz god. 1914, a čuva se u prostorijama sruštva. Zanimljivo je spomenuti da su u početku imali primitivnu drvenu štrcaljku za gašenje požara. Godine 1929. nabavljena je motorna štrcaljka, god. 1949. društvo ima svoj automobil. Vatrogasci su opremljeni 600 m dugim ciljevima i novim ljestvama.

Društvo ima 23 člana sa vođom Ivanom Bubićem. Oni su god. 1964. bili na natjecanju u Borti i tu dobili diplomu uz brončanu medalju, a god. 1972. dobili su još jednu brončanu medalju i vatrogasnu zastavu.

Poslije drugog svjetskog rata, kuće su pokrivene crijepom i požari su vrlo rijetki. Poslijednji je bi god. 1971.

Društvo za promet stanica i uljepšavanje mjesta. U svrhu promicanja turizma i poljepšanja mjesta utemeljeno je 26.XI.1966. društvo. Prvi predsjednik bio je Eugen Benčić, dir. o. škole u m., a od 3.3.1971. Joža Hold, dir. osn. škole u m. Danas je tajnik Agnez Štefanić, a blagajnik Mihael Barilić.

Društvo broji 79 članova. Prihodi društva sastoje se isključivo od članarina, koja po članu iznosi 40 Š godišnje. Oni se koriste za ostvarenje svrhe društva uključujući i održavanje predavanja i prikazivanja filmova iz oblasti zaštite čovjekove okolice i priređivanja izleta kojima je svrha veza u cilju razmjene iskustava s društvima susjednih mjesta.

Društvo je imalo vidnog uspjeha što osobito dolazi do izražaja u skupljanju i uništavanju odpadaka. Istodobno društvo je vidno doprinijelo uljepšavanju mjesta, a osobito u zasađivanju cvijeća i ukrašavanju spomenika kulture. Društvo se zalaže da se podigne mrtvačnica.

Društvo ratnih drugova /"bojnih tovarušev"/ utemeljeno je između dva rata. Ono vodi brigu oko održavanja spomenika poginulih Uzlopaca u prvom i drugom svjetskom ratu. Spomenik se nalazi pred ulazom u crkveno dvorište, s lijeve strane uz ogradu. Tekstovi prvog svjetskog rata pisani su hrvatskim jezikom, dok oni iz drugog na njemačkom.

. . . . .

Kako smo spomenuli Uzlop od nekada pašnjačkog sela sa razvijenim mlinarstvom postaje napredno "vinarsko mjesto", a u zadnje doba razvija i turizam. On u svom razvitku u mnogoćemu može poslužiti kao uzor drugim pa i većim mjestima. Poželimo mu na kraju da i dalje napreduje, još bržim koracima.

I z v o r i:

1. Herta Grafl: Amerikaauswanderer aus Oslip, rukopis.
2. Jožef Höld: Sammlung burgenländischer Kinderlieder, rukopis kod Landes museum im Eisenstadt.*

3. Jožef Höld: Narodne šale uz pir, rukopis.
4. Ortscronik von Oslip, rukopis u Osnovnoj školi Uzlopa.
5. Matična knjiga od 18. stoljeća do danas, kod Župskog ureda Uzlop.
6. Irma Pieler: Studien zur Ortsgeschichte von Oslip, Wie 1974.,rukopis.

Bilješke o pripovjedačima
/U zagradama građa koju su pričali/

1. **Ana Bauer,** rod. Jagšić 1905., umirovljena učiteljica /o narodnim i običajima pri radu/.
2. **Eugena Benčić,** rod. 1904. umro 1976. umirovljeni direktor o.š. /običaji oko gradnje kuće i toponimi/.
3. **Herta Grafl** rod. Ulrich, rod. 1930, direktor osnovne škole u Uzlopu /o pučkoj kući/.
4. **Julijana Grillenberger,** rod. Hergović, rod. 1879. umrla 1976; uz pomoć svoje kćeri Marije Sinovac rod. 1912. god, obje domaćice /povidajke/.
5. **Jožef Höld,** rod. 1911. umirovljeni direktor osnovne škole. /narodne nošnje, običaji, pučko prognoziranje vremena, o pučkom gospodarstvu, poslovice/
6. **Cecilija Höld,** rod. 1920. domaćica /pučka jela i poslovice/
7. **Paulina Šumić,** rod. god. 1912. domaćica /pogrebni običaji i poslovice/
8. **Ivko Wiedenhofer,** rod. 1904. poljodjelac /anegdota o kukuruzu, poslovice, običaji o Božiću, dnevne običaje i nazive djelova za plug, cip i jaram/

LITERATURA:

1. Allgemeine Landestopegraphie des Burgenlandes, 2. Eisenstadt 1963.
2. Breu J.: Die Kroatensiedlung im Burgenland und den anschilessenden Gebietem, Wien 1970.
3. Cvrlje, Vjekoslav: Gradišćanski Hrvati jučer i danas, Slobodna Dalmacija br. 9824, 9848 i 9864/god. 1976..
4. Črnja – Valentić – Benčić: Gradišćanski Hrvati, Čakavski sabor, Zagreb 1973.
5. Dobrović, Ivan: Iz stare domovine u nepoznatu novu, Željezno 1952.
6. Dobrović, Ivan: Naši Hrvati u dobi reformacije i prva stoljeća u novoj domovini, Beč 1955.
7. Dujmović, Walter: Die Amerika Wanderung der Burgenländer, Graz 1975.
8.★ Gavazzi, Milovan: Iz hrvatskih narodnih običajev, Naša domovina, Beč 1934.
9.★ Gavazzi, Milovan: Godina dana hrvatskih narodnih običaja I. i II. knjiga Zagreb 1939.
10.★ Gavazzi , Milovan: Etnografski sastav, Zemljopis Hrvatske, Zagreb 1942.
11.★ Ilešić, Fran: O dječjim igrama, Zbornik za nar. život i običaje Južnih Slavena VII., Str.: 220-225.
12; Jovanović. Sergije: Hrvatsko stanovništvo i njegova privreda u Gradišću, Glasnik srpskog geografskog društva, sv. 15. Beograd 1939.
13. K.A.: Dolina Vulke, Kalendar Gradišće, Željezno 1974.
14. Klaić, Vjekoslav: Povijest Hrvata, knjiga V., Zagreb 1974.
15. Kranzmayer F.E. und Bürger K: Burgenländische Siedlungsnamenbuch Heft 36 Eisenstadt 1957.
16. Meršić, Martin: Odakle ishajaju imena naših sel, Naša domovina, Niuzalj 1933.
17. Meršić, Martin: Turci na Željezanskom polju 1863. ljeta, Naša domovina, Beč 1934.
18. Meršić, Martin: Uzlopska Gmajnska knjiga, Kalendar Gradišće, Željezno, 1973.
19. Meršić, Martin: Znameniti i zaslužni Gradišćanski Hrvati, Čakavski sabor, Rijeka 1972.
20.★ Meršić–Žganec: Jačkar, hrvatske narodne jačke iz Gradišća, Čakovec 1964.
21. N.N.: Borci i mučenici, Kalendar Gradišće Niuzalj 1947.
22. Palkovitz, Franz: Symposion croatikon, Beč 1974.
23. Pavičić, Stjepan: Seobe i naselja u Lici, Zbornika za narodni život i običaje Južnih Slavena, XXXXI, 1962.
24. Putanec, V. i Šimunović, P.: Leksik prezimena SR Hrvatske, Zagreb 1976.
25. S.F.: Naša nogometna društva, Gradišćanski kalendar za god. 1974.
26. S.F.: Stari gradi i kašteli u naši seli, Gradišćanski kalendar, 1974.
27.★ Schneider, Tome: Uzlop – selo, stanovniki prije i danas, Gradišćanski kalendar, 1971.
28.★ Širola, Božidar: Fučkalice, svirale od kore i svježeg drveta, Zagreb 1932.
29. Šišić, Feredo: Pregled povijesti hrvatskog naroda, Zgreb 1962.
30. Ujević, Mate: Gradišćanski Hrvati, Zagreb 1934.
31. Urošević, Danilo: A Magyarorsag Delszlavek Tortenete, Budapest 1969.
32. Valentić, Mirko: Gradišćanski Hrvati od XVI stoljeća do danas, Zagreb 1970.
33.★ Vlahović, Petar: Običaji, verovanja i praznoverice naroda Jugoslavije, Beograd 1972.
34. Burgenländische Statistiken, 40 Jahre Burgenland, 3 Heft, Eisenstadt 1961.
35. Lászlό Hadrovics: Schrifttum und Sprache der Burgenländischen Kroaten in 18. und 19. Jarhundert, Budapest 1974.

★ Radovi iz kojih sam koristio etnografske podatke

SADRŽAJ

Vlastita naklada

Tisak: TRO "Franjo Kluz" — Omiš

ISPRAVCI

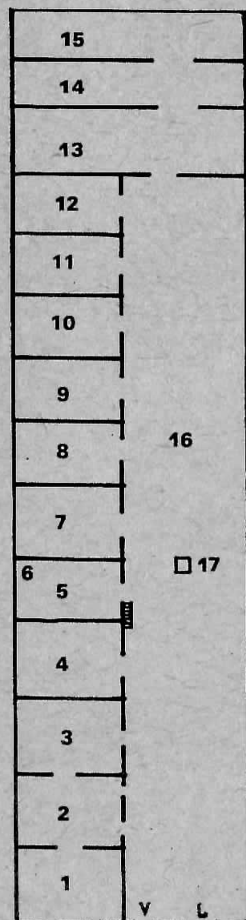
Stranica	redak	pogrešno	ispravno
7	19 odozgo	Minihof	Kroatisch-Minihof
17	3 odozgo	žumanju	županiju
21	bilješku na dnu treba staviti na dnu 22 stranice		
53	12 odozdo	vidi sl. 7	vidi sl. na stranici 28
55	5 odozdo	uho za ojku	uho za odku
79	Ovčinji pastir po pričanju J.Hölda		

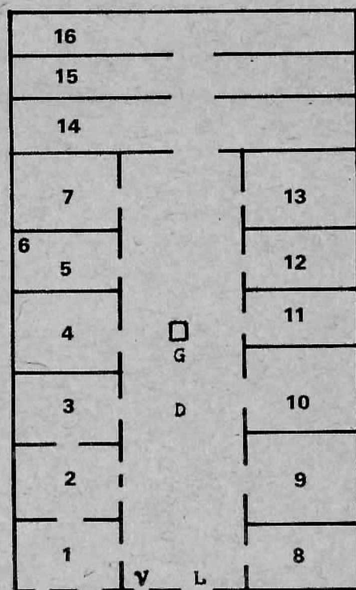
.....

Prema popisu pučanstva u Austriji od 15.5.1981. Uzlop ima 1177 stanovnika i 42 stana.

OKRENI

Stranica 48 je ispravno ovako:

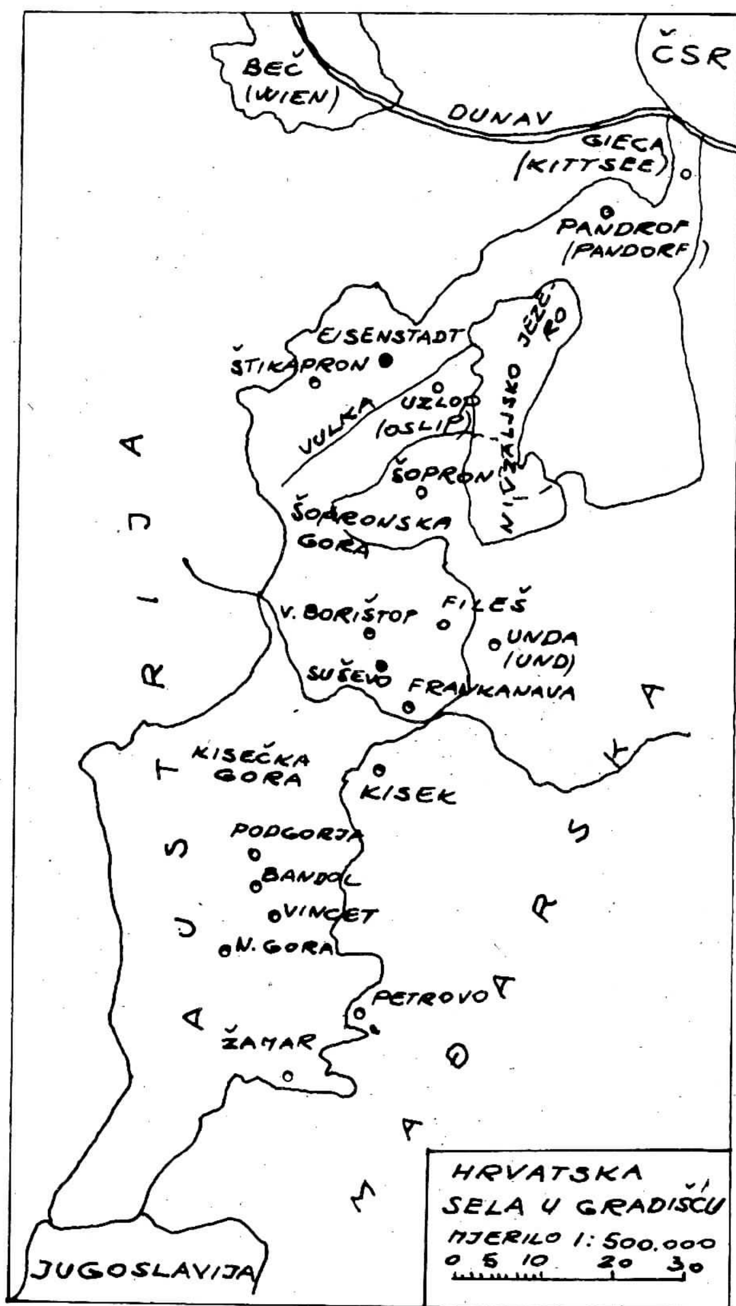
Tlocrt stana / crtež H. Grafl/.

Tlocrt stana prve varijante

1. prva hiža, 2. veža, 3. zadnja hiža, 4. kamra, 5. prešnica, 6. kosna, 7. pivnica, 8. kokošinjac, 9. štala, 10. lopa za drva i stroje-ve, 11. svinjac, 12. gomila/gnoj/, 13. vrt, 14. škadanj, 15. zavrte, 16. dvor i 17. gustirna.

Tlocrt stana druge varijante

1. prva hiža, 2. veža, 3. zadnja hiža, 4. kamra, 5. prešnica, 6. kosna, 7. pivnica, 8. drvarnica, 9. kokošinjac, 10. svinjac, 11. i 12. štale, 13. gomila /gnoj/, 14. vrt, 15. škadanj, 16. zavrte, V–vrata, L–lesa, G–gustirna i D–dvor.

BEČ
(WIEN)
DUNAV
ČSR
GIECA
(KITTSEE)
PANDROF
(PANDORF)
EISENSTADT
ŠTIKAPRON
VULKA
UZLOP
(OSLIP)
NIUZALJSKO JEZERO
ŠOPRON
ŠOPRONSKA
GORA
V. BORIŠTOF
FILEŠ
UNDA
(UND)
SUŠEVO
FRANKANAVA
AUSTRIJA
KISEČKA
GORA
KISEK
PODGORJA
BANDOL
VINCET
N. GORA
PETROVO
ŽAMAR
MAĐARSKA
JUGOSLAVIJA
HRVATSKA
SELA U GRADIŠĆU
MJERILO 1: 500.000
0 5 10 20 30